T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YEREL YÖNETİMLER ANABİLİM DALI
MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM BİLİM DALI

**BİR SİYASAL KÜLTÜR OLARAK HALKIN BELEDİYE
YÖNETİMİNE KATILIMI:
BEYLİKDÜZÜ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

ALİŞAN UÇAN

İstanbul, 2017

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YEREL YÖNETİMLER ANABİLİM DALI
MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM BİLİM DALI

**BİR SİYASAL KÜLTÜR OLARAK HALKIN BELEDİYE
YÖNETİMİNE KATILIMI:
BEYLİKDÜZÜ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

ALİŞAN UÇAN

Danışman

Yrd. Doç. Dr. RÜVEYDA KIZILBOĞA ÖZASLAN

İstanbul, 2017

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

YEREL YÖNETİMLER Anabilim Dalı MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM Bilim Dalı TEZLİ YÜKSEK LİSANS öğrencisi ALİŞAN UÇAN'ın BİR SİYASAL KÜLTÜR OLARAK HALKIN BELEDİYE YÖNETİMİNE KATILIMI: BEYLİKDÜZÜ ÖRNEĞİ adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 23.03.2017 tarih ve 2017-7/12 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi ..27../04../2017.....

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

1.	Tez Danışmanı	Yrd. Doç. Dr. RÜVEYDA KIZILBOĞA ÖZASLAN	
2.	Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. BURAK HAMZA ERYİĞİT	
3.	Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. RAMAZAN TİYEK	

ÖNSÖZ

Tezin hazırlanması sırasında göstermiş olduğu değerli katkılarından, emeklerinden ve anlayışından dolayı sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Rveyda KIZILBOĞA ZASLAN’a en derin Őkranlarımı sunarım. Anket sorularının oluşturulması konusunda alıŐmalarından yararlanan değerli bilim insanı Dr. Mustafa KOCAOĞLU’na minnettar olduğumu belirtmek isterim.

Hayata dair desteklerini hi eksik etmeyen sevgili aile yelerime, babam Zeynel UAN’a, annem Fatma UAN’a, kardeŐlerim Alican ve Gzde UAN’a sonsuz teŐekkrlerimi sunuyorum. Tezin tm aŐamalarında desteğini hi esirgemeyen kıymetlim teyzem Yrd. Do. Dr. Glizar ATMACA’ya ok teŐekkr ederim. Bu alıŐmayı ne yapsam haklarını deyemeyeceğim, mrlerini ocuklarına adayan canım annem ve babama bir ahde vefa borcu olarak ithaf ediyorum.

İstanbul, 2017

Alişan UAN

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı	: Alişan UÇAN
Anabilim Dalı	: Yerel Yönetimler
Programı	: Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim
Tez Danışmanı	: Yrd. Doç. Dr. Rüveyda KIZILBOĞA ÖZASLAN
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans- Mart 2017
Anahtar Kelimeler	: Siyasal Kültür, Belediye, Katılım, Temsil.

ÖZET

BİR SİYASAL KÜLTÜR OLARAK HALKIN BELEDİYE YÖNETİMİNE KATILIMI: BEYLİKDÜZÜ ÖRNEĞİ

Siyasal kültür ve katılım ilişkisi birçok araştırmacı tarafından ülkelerin siyasal sistemleri, demokratik değerleri, toplumsallaşma süreçleri ve kamu yönetimi sistemleri incelenerek ortaya konulmuştur. Türkiye’de siyasal kültür ve katılım paradigmasının ele alındığı çalışmalar, yeterli düzeyde âdem-i merkezi yapıları konu almamaktadır. Özellikle belediye yönetimine katılımın hangi siyasal kültür tipinin etkisiyle şekillendiği konusunda bilgi eksiklikleri bulunmaktadır.

Bu tezin amacı, belediye yönetimine katılım ve siyasal kültür tipleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak ve nispeten bu konudaki bilgi eksikliğini gidermektir. Halkın karar alım sürecinde ve sonraki aşamalarda üstlendiği rollerin hangi siyasal kültüre özgü olduğu Beylikdüzü özelinde yapılan alan araştırmasıyla belirlenmiştir. Araştırma rastgele örneklem yöntemine göre seçilen ve Beylikdüzü İlçesi’nde yaşayan 390 kişiyle büyük çoğunluğu yüz yüze görüşme tekniği ile aşamalı anket formu doldurularak gerçekleştirilmiştir. Ankette yer alan önerme ve sorular akademik literatürde yer alan çalışmalardan yararlanılarak anket formuna eklenmiştir. Toplanan veriler SPSS (Statistical Package For The Social Sciences) programından yararlanarak analiz edilmiştir. Araştırmada ulaşılan ana sonuçlar şu şekilde sıralanabilir.

- i. Belediye yönetimine katılım konusunda araştırmaya katılanların duyarlılıkları, istek ve ilgi düzeyleri nispeten katılımcı siyasal kültüre daha yakındır.
- ii. Katılımcıların karar alım sürecinde dilek, şikâyet ve önerilerinin dikkate alındığı ancak mevcut katılım yöntemlerine alternatif, yeni katılım yöntemlerinin geliştirilmesi gerektiği ortaya konulmaktadır.
- iii. Yaş, cinsiyet, gelir seviyesi, eğitim düzeyi ve kentte kalış süresi gibi faktörler ile belediye yönetimine katılım açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.
- iv. Halk nezdinde kent konseyi ve benzeri yöntemlerin belediye yönetimine katılım konusunda etkili olamadığıyla ilgili görüşler bulunmaktadır.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Alişan UÇAN
Field : Local Governments
Programme : Local Governments and Decentralization
Supervisor : Assistant Professor Rüveyda KIZILBOĞA ÖZASLAN
Keywords : Political culture, municipality, Participation,
Representation

ABSTRACT

PARTICIPATION IN THE PEOPLE'S MUNICIPAL MANAGEMENT AS A POLITICAL CULTURE: EXAMPLES OF BEYLIKDÜZÜ

The relationship between political culture and participation has been put forward by many researchers by examining the country's political systems, democratic values, processes of socialization and public administration systems. The studies addressing the paradigm of political culture and participation in Turkey are not adequately addressed by local governments. Particularly, there is a lack of information about the type of political culture influenced by the participation in municipal administration.

The purpose of this thesis is to reveal the relation between participation in municipal administration and types of political culture and relatively lack of information on this subject. The political culture specific to the role of the people in the decision-making process and at the later stages was determined by field research conducted in Beylikdüzü. The research was conducted by random sampling method and with 390 people living in Beylikdüzü District, most of them were completed by filling in a step-by-step questionnaire with face-to-face interview technique. The propositions and questions in the questionnaire have been added to the questionnaire using the studies in the academic literature. The collected data were analyzed using SPSS (Statistical

Package For The Social Sciences) program. The main results reached in the research can be listed as follows.

- I. The sensitivities, desire and interest of those participating in municipal management participation are closer to the relatively participatory political culture.
- II. It turns out that participants need to develop new methods of participation in the decision-making process, in which their wishes, complaints and proposals are received but are alternative to existing participation methods.
- III. There is no statistically significant difference in factors such as age, sex, income level, level of education and duration of stay in the city and participation in municipal administration.
- IV. There are opinions on the fact that the city council and similar methods are ineffective in joining the municipal administration.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

KISALTMALAR	XI
TABLolar LİSTESİ	XII
GRAFİKLER LİSTESİ	XIII
ŞEKİLLER LİSTESİ	XIV
GİRİŞ	1
1. HALKIN BELEDİYE YÖNETİMİNE KATILIMI	3
1.1. KAVRAMSAL ÇERÇEVE: KATILIM	3
1.1.1. Yönetisel Katılımın Kapsamı ve Önemi	5
1.1.2. Siyasal Katılımın Kapsamı ve Önemi.....	7
1.2. KATILIMCI YEREL YÖNETİM DÜŞÜNCESİ VE BELEDİYE YÖNETİMİNE KATILIM....	10
1.2.1. Katılımcı Yerel Yönetim Düşüncesi.....	10
1.2.2. Halkın Belediye Yönetimine Katılımı	12
1.2.3. Belediye Yönetimine Katılım Düzeyleri, Biçimleri, Şartları ve Yöntemleri	13
1.2.3.1. Belediyelerde Yönetime Katılım Düzeyleri	13
1.2.3.2. Belediyelerde Yönetime Katılım Biçimleri	16
1.2.3.2.1. Dar ve Geniş Anlamda Katılım.....	16
1.2.3.2.2. Bireysel ve Kolektif Katılım	16
1.2.3.2.3. Gönüllü ve Zorunlu Katılım.....	17
1.2.3.2.4. Sürekli ve Geçici Katılım.....	17
1.2.3.2.5. Yaygın ve Sınırlı Katılım	18
1.2.3.3. Belediye Yönetimine Katılım İçin Gereken Şartlar.....	18
1.2.3.3.1. Demokratik Sistem.....	19
1.2.3.3.2. Halkın Bilgilenmesi	20
1.2.3.3.3. Açıklık.....	20

1.2.3.4. Belediyelerde Yönetime Katılım Yöntemleri	21
1.2.3.4.1. Seçimler Yoluyla Halkın Belediye Yönetimine Katılımı ve Temsiliyeti.....	22
1.2.3.4.2. Yerel Referandum	25
1.2.3.4.3. Gelecek Atölyeleri	28
1.2.3.4.4. Planlama Çemberleri	29
1.2.3.4.5. Kent Konseyi ve Mahalle Düzeyinde Örgütlenme Modeli.....	30
1.2.3.4.6. Yurttaş Kurulları	35
1.2.3.4.7. Halk Bilirkişisi	36
1.2.3.4.8. Yuvarlak Masa Toplantıları	36
1.2.3.4.9. Arabuluculuk.....	37
1.2.3.4.10. Halk Toplantıları	37
1.2.3.4.11. Odak Gruplar.....	38
1.2.3.4.12. Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı: E- Demokrasi	38
1.2.3.4.13. Yerel Ombudsman	39
1.2.4. Katılımcı Yerel Yönetim Anlayışının Türkiye Özelinde Değerlendirilmesi	40
1.3. TÜRKİYE’DEKİ KATILIMCI MEKANİZMALARIN YAPI VE İŞLEYİŞİNE YÖNELİK YASAL DÜZENLEMELER.....	43
1.3.1. 5393 Sayılı Belediye Kanunu	43
1.3.2. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu	46
1.4. ULUSLARARASI METİNLERDE HALKIN BELEDİYE YÖNETİMİNE KATILIMINA İLİŞKİN HÜKÜMLER	47
1.4.1. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı.....	48
1.4.2. Avrupa Kentsel Şartı.....	49
1.4.3. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’na Yerel Yönetimlerin İşlerine Katılma Hakkına İlişkin Ek Protokol.....	51
2. TÜRKİYE’ DE HALKIN BELEDİYE YÖNETİMİNE KATILMASINDA SİYASAL KÜLTÜRÜN ETKİSİ	54

2.1. SİYASAL KÜLTÜR: KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE BELEDİYE YÖNETİMLERİ ÜZERİNDEKİ TEZAHÜRLERİ.....	54
2.1.1. Kültür Kavramı ve Kapsamı	55
2.1.2. Toplumsal Kültür	56
2.1.3. Yönetmel Kültür ve Kapsamı.....	58
2.1.4. Siyasal Kültür ve Kapsamı	61
2.1.4.1. Siyasal Kültür Öğeleri	63
2.1.4.1.1. Toplumsal Hoşgörü	64
2.1.4.1.2. Başkalarına İtimat Etme	65
2.1.4.1.3. Siyasal ve Toplumsal Kurumlara Güven	66
2.1.4.1.4. Etkinlik Duygusu ve Siyasal İlgi.....	67
2.1.4.2. Siyasal Kültür Tipleri ve Belediye Yönetimleri Özelinde Değerlendirilmesi.....	68
2.1.4.2.1. Mahalli Siyasal Kültür	69
2.1.4.2.2. Tebaa/Uyruk Siyasal Kültür.....	70
2.1.4.2.3. Katılımcı Siyasal Kültür.....	70
2.1.4.3. Halkın Belediye Yönetimine Katılımında Siyasal Kültürün Etkisi	71
2.2. KATILIMIN SİYASAL KÜLTÜR HALİNE GELMESİNDE ETKİLİ OLAN BAZI KAYNAKLAR.....	72
2.2.1. Sosyo-Ekonomik Statü (SES).....	72
2.2.2. Kentsel Bir Çevrede Yaşamak veya Yaşamamak.....	74
2.2.3. Kitle İletişim Araçlarının Etkisi.....	74
2.2.4. Cinsiyet Rollerini	75
2.3. SİYASAL KÜLTÜRÜN YEREL DEMOKRASİNİN VE YEREL YÖNETİM GELENEĞİNİN GELİŞİMİYLE OLAN İLİŞKİSİ.....	76
2.4. SİYASAL TOPLUMSALLAŞMANIN VE SİYASAL KÜLTÜRÜN OLUŞUMU	79
2.4.1. Eylem Biçimi olarak Siyasal Kültür ve Katılım	81
3. BEYLİKDÜZÜ'NDE SİYASAL KÜLTÜRÜN KATILIM OLGUSU ÜZERİNDEKİ TEZAHÜRÜ: BEYLİKDÜZÜ ALAN ARAŞTIRMASI	84

3.1. ARAŞTIRMA ALANIYLA İLGİLİ BİLGİLER	84
3.2. ALAN ARAŞTIRMASI İLE İLGİLİ BİLGİLER VE DEĞERLENDİRMELER.....	87
3.2.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı	87
3.2.2. Araştırmanın Önemi	88
3.2.3. Araştırmanın Yöntemi	88
3.2.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	89
3.2.5. Anket Formunun Oluşturulması ve Güvenirlilik	91
3.3. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	93
3.3.1. Siyasal Kültür ve Belediye Yönetimine Katılım İle İlgili Bulguların Analizi.....	94
3.3.2. Etkinlik Duygusu ve Halkın Katılım Konusundaki İlgi Düzeyi İle İlgili Bulgularının Analizi	97
3.3.3. Katılım Paradigması ve Katılım Yöntemlerinin Uygulanabilirliğine İlişkin Bulguların Analizi.....	99
3.3.4. Halkın Belediye Yönetimi ve Çalışanlarına Yönelik Algılarıyla İlgili Bulguların Analizi.....	101
3.3.5. Katılımcı Yönetim Taleplerine İlişkin Bulgular	102
3.3.6. Belediye Yönetimine Katılım Ölçeği ve Demografik Özellikler İle İlgili Hipotez Testleri.....	103
3.3.7. Cinsiyet ve Belediye Yönetimine Katılım	105
3.3.8. Yaş ve Belediye Yönetimine Katılım	106
3.3.9. Eğitim ve Belediye Yönetimine Katılım İstatistikleri	106
3.3.10. Gelir Durumu ve Belediye Yönetimine Katılım.....	107
3.3.11. İkamet Süreleri ve Belediye Yönetimine Katılım.....	108
4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	109
KAYNAKÇA.....	113
EKLER.....	121
ÖZGEÇMİŞ.....	124

KISALTMALAR

A.H.M: Arabuluculuk Hizmet Merkezi

AYYÖŞ: Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı

BİMER: Başbakanlık İletişim Merkezi

Bkz.: Bakınız

BŞB: Büyükşehir Belediyesi

C. : Cilt

Ed.: Editör, Editörler

F: Frekans

HUAK: Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu

IULA–EMME: Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği

N: Değişken Sayısı

n: Frekans Değeri

s. : Sayfa

S. : Sayı

SES: Sosyo-Ekonomik Statü

SPSS: Statistical Package For The Social Sciences

STK: Sivil Toplum Kuruluşları

UKOME: Ulaşım Koordinasyon Merkezi

YG 21: Yerel Gündem 21

TÜİK: Türkiye İstatistik Kurumu

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 3.1: Beylikdüzü İlçesi Nüfusun Yaş Grupları Bazında Dağılımı (2015).....	85
Tablo 3.2: Beylikdüzü İlçesi Nüfusun Eğitim Durumu (2015).....	86
Tablo 3.3: Demografik Özellikler.....	90
Tablo 3.4: Alan Araştırması Güvenirlik Analizi Sonuçları.....	92
Tablo 3.5: Siyasal Kültür Ve Belediye Yönetimine Katılım İle İlgili Önergeler.....	94
Tablo 3.6: Etkinlik Duygusu Ve Katılıma Yönelik İlgililer İle İlgili Önergeler.....	97
Tablo 3.7: 2010-2016 Yılları Arası Beylikdüzü Kent Konseyi İle İlgili Bazı Veriler...	99
Tablo 3.8: Katılım Paradigması ve Katılım Yöntemlerinin Uygulanabilirliğine İlişkin Önergeler.....	100
Tablo 3.9: Halkın Belediye Yönetimine ve Belediye Çalışanlarına Yönelik Algılarıyla İlgili Önergeler.....	101
Tablo 3.10: Katılımcı Yönetim Taleplerine İlişkin Önergeler.....	102
Tablo 3.11: Belediye Yönetimine Katılım Ölçeği İstatistikleri.....	104
Tablo 3.12: Normal Dağılım Testi.....	104
Tablo 3.13: Cinsiyet ve Belediye Yönetimine Katılım.....	105
Tablo 3.14: Yaş ve Belediye Yönetimine Katılım İstatistikleri.....	106
Tablo 3.15: Eğitim ve Belediye Yönetimine Katılım.....	106
Tablo 3.16: Gelir Durumu ve Belediye Yönetimine Katılım İstatistikleri.....	107
Tablo 3.17: İkamet Süreleri ve Belediye Yönetimine Katılım.....	108

GRAFİK LİSTESİ

Sayfa No.

Grafik 1: Türkiye'de Toplu Dilekçe İmzalama Oranları.....	9
Grafik 2: Türkiye'de Barışçı Gösteriye Katılma Oranları.....	9
Grafik 3: Türkiye'de Boykota Katılma Oranları.....	9
Grafik 4: Türkiye'de Greve Katılma Oranları.....	9
Grafik 5: Başkalarına İtimat (Bazı Avrupa Ülkelerinde "İnsanların çoğuna güvenilebilir" Diyenlerin Oranı.....	66
Grafik 6: Siyasal ve Toplumsal Kurumlara Güven: Türkiye Verileri.....	67

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1: Arnstein' in Katılım Merdiveni.....	14
Şekil 2: Nilüfer Mahalle Komiteleri Organizasyon Şeması.....	34
Şekil 3: Siyasal Kültür Öğeleri.....	64
Şekil 4: Farklı Siyasal Kültür Tipleri.....	69

GİRİŞ

Katılım olgusunun yerel ya da ulusal düzeydeki tezahürlerinin toplumsal, kültürel ve yönetsel nitelikleri göz ardı edilerek yalnızca seçimlere katılım yoluyla halk temsiliyetinin sağlanması olarak düşünülmesi katılamama sorunlarına neden olmaktadır. Seçmenlerin yalnızca iki seçim arası süreçte kentsel politikaları değerlendirebilmeleri, halkın önceden kabul ettiği fikirlerini değiştirebilmelerini engellemektedir. Alternatif katılım yöntemleri bir sonraki seçim dönemini beklemeksizin halkın tepkilerinin çeşitli oluşumlarla veya sivil toplum örgütleri vasıtalarıyla yansıtılabilmelerine olanak tanımaktadır. Halkın yönetimle arasındaki bağların sağlamlaşmasını sağlayan katılım yöntemleri aynı zamanda geliştirilen politikaların halka anlatılmasında, yönetimin eylem ve işlemlerine karşı halkın tepkilerini ölçebilmesinde ve değerlendirebilmesinde etkili olmaktadır. Katılım paradigmasının siyasal kültür olarak toplumca kabul edilmesi ise katılımın aynı zamanda toplumsal ve kültürel temellerinin değerlendirilmesini gerektirmektedir.

Katılımın siyasal kültür olarak ele alınmasında siyasal iktidarlar kadar işlevsel yapılarıyla belediye yönetimlerine de bir takım görevler düşmektedir. Organların seçimle belirlenmesinin yanı sıra merkezi hükümet uygulamalarına örnek teşkil edecek önemli platformlar olmalarıyla demokratik katılımcı yapıların daha kolay yaygınlaşabileceği düşünülmektedir. Bilgilenme aşamasından sonra halkın karar alım ve denetim sürecinin bir parçası olması toplumsal yapının katılımcı siyasal kültüre özgü nitelikler edinmesine olanak tanımaktadır. Karar alım sürecinde ve sonraki aşamalarda halkın süreçte aktif rol üstlenmesi merkezi hükümetin vesayetini sınırlandırıcı bir etki yaratarak belediyelerin politik baskılardan uzak, idari anlamda özerk yapılar halini almalarını sağlayacaktır. Halkın belediye yönetimine katılımı belediyeleri demokrasiyle bütünleştirirken halkın demokrasi kültürünü de olumlu yönde etkilemektedir. Siyasal, sosyal ve ekonomik temelli farklılıklara bağlı olarak şekillenen siyasal kültür ise yönetim algısındaki değişikliklerin etkisiyle belediye yönetimlerince farklı düzeylerde tezahür etmektedir.

Demokratik katılımcı değerlerin oluşum süreci, gelişimi ve varlığını sürdürebilmesi teorik ve uygulamaya dayalı pek çok bilimsel çalışmanın konusunu

oluşturmaktadır. Yasal düzenlemeler, tarihsel süreç içerisindeki örnek uygulamalar, kurumsallaşma arayışları katılım sorunuyla birlikte literatürde yer almaktadır.

Bu çalışmada yukarıda değinilen konular çerçevesinde; farklı düzey, biçim, şart ve yöntemler ile tezahür ettiği düşünülen belediye yönetimine katılım olgusu ile siyasal kültür tipleri arasındaki ilişki ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılım olgusu kavramsal boyutuyla ele alınarak tanımı, kapsamı, düzey, biçim, şart ve yöntemlerine değinilmiştir. Türkiye’deki uygulanan örnekleriyle katılımın tezahürleri, hukuki temeli ve uluslararası metinlerde yer alan katılıma ilişkin hükümler çalışmaya dâhil edilmiştir.

İkinci bölümde halkın belediye yönetimine katılımında siyasal kültürün etkisi üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda öncelikle kültür ve kültürün toplumsal, yönetsel yönü ele alınarak çalışmanın odak noktasını oluşturan siyasal kültür kavramının tanımı, öğeleri, siyasal kültür tipleri üzerinde durularak belediye yönetimine katılım siyasal kültür boyutuyla ele alınmaya çalışılmıştır. Daha sonra katılımın bir siyasal kültür olarak benimsenmesinde etkili olan faktörler ele alınmış, siyasal kültürün yerel demokrasi ve yerel yönetim geleneğinin gelişmesindeki etkisi hakkında nispeten ayrıntılı bilgi verilmiş olup, bir eylem biçimi olarak katılım hakkında açıklama yapılmıştır.

Üçüncü bölümde ise Beylikdüzü İlçesi’ni kapsayan ve halkın belediye yönetimine katılımı ile siyasal kültür tipleri arasındaki ilişkinin öğrenilmesine yönelik bir anket çalışması yer almaktadır. 390 kişinin katıldığı anket çalışmasının sonuçları sosyal bilimler alanında da yaygın olarak kullanılan istatistikî veri analiz yöntemleriyle değerlendirilmiştir.

BÖLÜM 1: HALKIN BELEDİYE YÖNETİMİNE KATILIMI

Bu bölümde, katılım kavramının; tanımına, kapsamına, düzey, biçim, şart ve yöntemlerine, katılımın tezahürlerine, hukuki temellerine ve katılım ile ilgili uluslararası metinlerde yer alan hükümlere değinilmektedir.

1.1. Kavramsal Çerçeve: Katılım

Sosyal Bilimler Sözlüğü'nde katılım kavramı, *“bir kararın hazırlanması, olgunlaştırılması, alınması ve uygulanması aşamalarından birine, bir kaçına veya bütününe o karardan etkilenecek kişilerin güçleri oranında katkıda bulunması”* olarak tanımlanmıştır¹.

Sosyal bilimler yazını dışında, günlük dilde kullanılan şekliyle ise katılım kavramı (participation), “çok anlamlı” (polisemik) olup beraberinde bir belirsizliği de getirebilmektedir. Katılımın, paydaşlık çağrışımları ve bir şeye ortak olmak, bir şeyin aktörleri arasında yer almak gibi çeşitli anlamları bulunmaktadır. Farklı disiplinlerin katılım kavramıyla ilişkisi olması nedeniyle çeşitli tanımlar oluşturulmuştur². Örneğin, herhangi bir özel firmada çalışanların yönetsel kararların alındığı süreçlere dâhil olması, sivil toplum örgütlerinde ve sendikalarda görev alma, herhangi bir siyasal durum karşısında otoriteyle siyasal mekanizmaların işleyişine yönelik tepkileri olan kişiler arasında kurulan legal ve illegal bağ; protesto, farklı ideolojilere ve onların toplumsal yansımalarına karşı takınılan tutumlar, ulusal ve yerel siyasal kararları yönlendirme gibi birçok konu katılım kavramının farklı tanımlanmasına sebep olmuştur³.

Katılım kavramının çeşitli yaklaşımlarla tanımlanabileceğini belirten Çukurçayır'a göre katılım dar anlamda, seçimlere katılım; geniş anlamda ise siyasal ve

¹ Mustafa Kocaoğlu, **Yerel Yönetimlerde Katılım ve Kültür Katılımcı Yerel Yönetim Anlayışının Kültürel Temelleri**, Çizgi Kitabevi, Konya, 2015, s. 34.

² Halil Kalabalık, **Avrupa Birliğiyle Karşılaştırmalı Yerel yönetim Hukuku**, Seçkin yayıncılık, Ankara, 2005, s. 672.

³ Çukurçayır, *Siyasal Katılma...* s. 42.

toplumsal örgütlenmelerin etkileşimleriyle bürokrasi ve siyasal karar alma sürecinin her aşamasına katılımı ifade etmektedir⁴.

Kapani'ye göre ise katılımı sadece seçimlerde oy kullanmak olarak görmek eksik ve yanlış bir anlayışı ortaya çıkaracaktır. Kapani, toplum üyelerinin hepsinin yönetsel ve siyasal sürece karşı aynı ilgiyi gösteremeyecekleri varsayımından yola çıkar. Buna göre, bazısı gece gündüz politikayla hemhal olmasına karşın, bunları küçük bir azınlık olarak görür, bazıları da politikaya tamamen ilgisiz ve kayıtsızdırlar. Bu bakımdan insanın siyasal bir yaratık olduğunu öne süren Aristo'nun sözü ancak bir ölçüde ve geniş anlamıyla bütün insanların siyasal topluluklar içinde yaşamalarını ifade etmesi yönünden doğrudur denilebilir⁵.

Katılım, kamu politikalarının belirlenmesi, uygulanması ve denetlenmesinde aktif rol üstlenme, ulusal ve yerel düzeyde iktidara sahip kişilerin kararlarını etkilemeye yönelik faaliyetlerde bulunma olarak açıklanabilir. Bütün bunlara ek olarak, kamu kurumu niteliğindeki kuruluşlar ile toplumsal örgütlerin etkileşimini ve karar alım süreçlerinde kaynakların yerinde ve etkin kullanımını sağlamak için çeşitli girişimlerde bulunma olarak da tanımlanabilir⁶.

Günümüzde özellikle kentsel siyaseti ilgilendiren alanda katılımın “*bir toplumsal varoluş biçimi*”, “*gücün yediden dağılımı*”, “*halkın kendisini gelecekte etkileyecek olan çevresine biçim vermesi*” olarak değerlendirildiği görülmektedir. Hatta yazında “*birlikte belirleme*”(co-determination), “*ortak yönetim*” (cogestion) ve “*çoklu yönetim*” (democratic-participative management) gibi kavramlarla da ifade edilmektedir⁷.

Tanımlarda da ifade edildiği üzere, katılım, içerisinde etkileyen ve etkilenen olmak üzere iki tarafı barındırmaktadır. Otoriteye sahip olan tarafı etkileme amacı güden katılım, sosyal bilimciler tarafından karar vermede sermaye kuruluşları, kamu kurumları ve sivil toplum örgütlerinin yer aldığı bir mekanizmayı sağlama ve özel baskı

⁴ M. Akif Çukurçayır, **Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi**, Çizgi Kitabevi, Konya, 2006, s.49.

⁵ Münci Kapani, **Politika Bilimine Giriş**, (on altıncı basım), Bilgi Yayınevi, İstanbul, 2004, s. 130-131.

⁶ Fatma Neval Genç, Yönetişim, Yönetime Katılma ve Farklı Katılım Türleri, **Yönetişim ve Yönetim Ekseninde Kamu Yönetimi**, (ed. Fatma Neval Genç), Ekin Basım Yayın, Bursa, 2000, s. 48.

⁷ Kocaoğlu, s. 36-37.

gruplarının negatif etkilerini engelleme amacıyla kullanılmaktadır. Bu anlamda katılım kamu yararını sağlamada çoğulculuğu kamusal alanda bir değer olarak gören ve aktif vatandaşlık ile bir okul niteliği taşıyarak vatandaşları siyasi anlamda eğiten, geliştiren, içinde yaşadıkları toplumla sosyalizasyonu sağlayan ve onlara aidiyet duygusu kazandıran bir araç olarak görülmektedir⁸.

Katılım kavramı, tarihsel süreç içerisinde göstermiş olduğu dalgalanmalara rağmen artan oranda kabul görmüştür. Artık toplumda katılıma yönelik talepler gün geçtikçe artmakta; bu anlamda katılım, yönetimlerin bir aksesuarı değil olmazsa olmaz bir parçası halini almaktadır. Katılım kavramının çok yönlülüğüne ilişkin yeni bakış açıları ve temel pratikler görülmekte; bu da katılımın önem derecesini daha da arttırmaktadır⁹.

1.1.1. Yönetmel Katılımın Kapsamı ve Önemi

Yönetmel katılım, siyasal katılım uygulamalarının eksikliklerini gidermek ve katılım süreçleriyle yönetmel demokrasiyi sağlamak amacıyla oluşturulmuştur. İki farklı ayırım üzerine inşa edilen yönetmel katılım, ilk olarak kurum dışındaki yurttaşların danışma ve bilgilendirme yoluyla yönetime katılımı” olarak ifade edilirken, diğer ayırimda ise “ kurum veya örgütte çalışanların katılımı”nın sağlanarak yönetmel katılımın gerçekleştirilmesi amacı güdülmüştür¹⁰. Yönetmel katılımı ilgili olarak ele alınan ayırımlardan ilki çalışmamıza esas teşkil etmekte olup, bu kısımda halkın yönetmel süreçlere katılımı konusu üzerinde durulmaktadır.

Halkın yönetime katılımı, alınan kararların uygulanma aşamasına ve uygulanabilirliğinin sağlanması halinde de denetim sürecine kadar uzanan çeşitli safhalarda gerçekleşen bir faaliyettir.

Yönetim faaliyetlerinin gözetim ve denetim yollarının, halkın temsilcilerinin yanı sıra halkın kendisine de yönetmel mekanizmayı sekteye uğratmayacak düzeyde açık tutulması demokrasiler için olmazsa olmaz bir gerekliliktir¹¹. Her kesim tarafından

⁸ Genç, s. 49.

⁹ Kocaoğlu, s. 34.

¹⁰ Kocaoğlu, s.38.

¹¹ Kalabalık, s. 671.

desteklenen demokratik ve katılımcı yerel yönetimler, halkın iradesinin yönetime yansımaları sağladıkları içindir ki günümüz dünyasının en gözde yönetim şekli olarak kabul edilmişlerdir¹². Ancak geleneksel katılım şekli olarak belirli aralıklarla yapılan seçimlerde oy kullanma, çağdaş demokrasilerde yönetimlerin meşruiyet sorununu çözmeye yetmemektedir.

Kent planlaması, halk oylaması, seçilmişleri görevden düşürme, önemli konularda halka danışma, halkın çeşitli konularda şikâyetlerini dile getirmelerini sağlayıcı katılım yöntemlerinin oluşturulması yoluyla ve kentsel sosyal platformlar gibi birçok tür ve alanda katılım imkânları söz konusu olabilmektedir¹³.

Halkın seçimler haricinde yönetime etki etmesi neden önemlidir? sorusunu sormak yönetsel katılımın niçin önemli olduğunun da cevabını verecektir. Seçmenler kentte sürdürülen politikaları belirli aralıklarla yapılan seçimlerde değerlendirmektedir, ancak iki seçim arası değişebilecek hayat şartlarıyla birlikte halkın önceden benimsedikleri fikirlerini terk edebilecekleri unutulmamalıdır. Her yıl seçim olmadığı gerçeği karşısında halkın tepkilerini alternatif katılım yöntemleriyle ya da sivil toplum örgütleri vasıtasıyla yansıtabildikleri görülmektedir. Bu tür örgütler yönetimle yakın ve olumlu ilişkiler içinde oldukları sürece otoriteler ve geniş halk kitleleri arasında köprü vazifesi görmektedirler. Böylelikle yönetim, değişik metotlarla kendisini halka anlatmakta eylem ve işlemlerine karşı halkın tepkilerini ölçebilmekte ve değerlendirebilmektedir¹⁴.

Katılım yollarının açık olması yönetimle halk arasında “biz ve onlar” ayrımının zayıflamasını, bu yönüyle de halkın ciddiye alınmasını sağlamaktadır¹⁵. Demokratik tüm uluslarda egemenlik halka ait ve bu yüzden de her türlü usulle halkın düşüncelerinin öğrenilmesi ve değerlendirilmesi meşru zeminde güvence altındadır. Kentsel yaşam

¹² Şerif Öner, Globalleşme Sürecinde Yerellik: Demokratik ve Katılımcı Yerel Yönetimin Kurumsallaştırılması, **Avrupa Birliği İle Bütünleşme Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimler** (ed. Bekir Parlak, Hüseyin Özgür), Alfa Aktüel Kitabevi, Bursa, 2002, s. 131.

¹³ Kalabalık, s. 672.

¹⁴ Öner, s. 133 .

¹⁵ M. Akif Çukurçayır, Yeni Yönetim Modeli Arayışları Çerçevesinde Halkın Yönetim Süreçlerine Katılım olanakları, **Yerel Yönetimler- Sempozyum Bildirileri**, (Yay. Haz. Birgül A.Güler, Ayşegül Saburtay) TODAİE, Ankara, 2002, s.212.

kalitesinin iyileştirilmesi, yerel düzeyde alınan kararların gerçekçi hizmetlere dönüşebilmesi katılım kanallarının açık tutulması ve çoğaltılmasına bağlıdır¹⁶.

1.1.2. Siyasal Katılımın Kapsamı ve Önemi

“Yurttaşların, devletin çeşitli düzeylerdeki karar ve uygulamalarını etkileme eylemleri” siyasal katılım olarak ifade edilmektedir¹⁷.

Özbodun siyasal katılımı, *“vatandaşların merkezi ve yöresel devlet organlarının personelini yahut kararlarını etkilemek üzere kendilerince ya da başkalarının tasarlanmış, hukuki veya hukuk dışı başarılı ya da başarısız eylemlere girişmeleri”* olarak tanımlamaktadır. Bu yönüyle oy verme davranışının ötesinde sivil toplum kuruluşlarına üyeliğe kadar uzanabilecek geniş ölçekli bir katılımı siyasal sistemi etkilemek amaçlanmaktadır¹⁸. Genel ve yerel seçimler, siyasal katılım olgusunun bir kısmını oluşturmaktadır¹⁹. Çünkü seçim sistemleri, meclislerin oluşumu, seçim usul ve esaslarını düzenleyen kanunlar toplumun tüm kesimlerinin eşit temsilini olanaklı kılmamaktadır. Bu nedenledir ki vatandaşlar, sivil oluşumlara ve siyasal partilere üye olarak siyasal sürecin bir parçası olmakta, mitingler, toplu dilekçeler hatta protesto gösterileriyle de karar alıcıları etkilemeye çalışmaktadır.

Siyasal katılımın yaygınlığı ve etkinliği demokratik gelişmişliğin ölçütü olarak algılanmakta²⁰, toplumda belirli bir denge ve uzlaşının oluşumunu kolaylaştırıcı bir değer olarak kabul edilmektedir. Katılım imkânlarının farklı yöntemlerle arttırılmasının, siyasetin barışçı yollarla tezahürünü ve dolayısıyla da siyasal istikrarın artmasını sağlayacağı düşünülmektedir. Toplumun bir kesiminin iyi bir katılım imkânına sahip olmamasıyla *“katılamama bunalımı”*nın ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Netice itibariyle toplumun bu kesimleri kendilerine güçleri oranında siyasal süreçte yer almalarına fırsat vermeyen sisteme karşı çıkmaktadırlar. Kışlalı bu konuyla ilgili olarak 1848 yılında Batı Avrupa’da gerçekleşen işçi ayaklanmalarını örnek gösterir. Oy

¹⁶ Kalabalık, s. 673.

¹⁷ Ahmet Taner Kışlalı, **Siyasal Sistemler Siyasal Çatışma Ve Uzlaşma**, İmge Kitabevi, Ankara, 2006, s. 219.

¹⁸ Kemal Görmez, **Kent ve Siyaset**, Gazi Kitabevi, Ankara, 1997, s. 35.

¹⁹ Kışlalı, s. 219.

²⁰ Kışlalı, s. 219.

hakkının genişletilmesi, sendikal hak ve özgürlüklerin siyasal süreçte yer alamayanlara da tanınmasıyla bunalımın atlatıldığını ifade eder²¹.

Siyasal katılım ve yerel yönetimler arasındaki ilişki ise kentsel siyasete olan ilginin yoğunlaşarak artmasıyla ilintilidir. Bunun hem gelişmiş ülkeler hem de gelişmekte olan ülkeler için geçerli bir olgu olduğu görülmektedir. Demokratikleşmeyle birlikte toplumsal hareketlerde hem nicel hem de nitel anlamda bir artış gerçekleşmiş ve yerel siyaset ulusal siyaset üzerinde güncelliğini koruyabilmiştir²².

Günümüzde siyasal katılım, bir dilekçeyi toplu imzalama, bir boykota ya da barışçı bir gösteriye katılma, greve hatta işgallere katılma dâhil olmak üzere çeşitli biçimlerde gerçekleştirilmektedir. Avrupa ve Dünya Değerler Araştırmaları'nda* siyasal katılım konusunda yapılan kamuoyu yoklamalarıyla, toplu gösterilerin (grev ya da boykot gibi) Avrupa'da yaygın olarak kullanılan siyasal katılım yöntemleri olduğunu ortaya konulmaktadır²³. Aşağıdaki grafiklerde 2011-2012 yılları arası Türkiye'de toplu dilekçe imzalama, barışçı gösteriye, boykota ve greve katılma oranları verilmektedir.

²¹ Kışlalı, s.219.

²² Mehmet Akif Çukurçayır, Siyasal Katılım Olanakları Açısından Yerel Siyaset: Yönetişim ve Yerel Alanda Yararlanılabilecek Diğer Yöntemler, **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-II: Uygulama**, (ed. Hüzeyin Özgür-Muhammet Kösecik), Nobel Yayın, Ankara, 2007, s. 377-378.

* Yılmaz Esmer'in hazırladığı "Türkiye Değerler Atlası 2012", "siyasetten ekonomiye, dini değerlerden kadın - erkek ilişkilerine, aile ve evlilik kurumundan değer ve kimlik yargılarına kadar pek çok farklı alanda 2011 ve 2012 yıllarında Türkiye çapında yürütülen araştırmaların verilerinden" yararlanarak hazırlan bir çalışmadır." Ayrıntılı bilgi için Bkz. <http://www.bahcesehir.edu.tr/icerik/1725-turkiye-degerler-atlasi-2012-yayinlandi>.

²³ Yılmaz Esmer, Türkiye Değerler Atlası, www.academia.edu/9620697/Türkiye_Değerler_Atlası_2012, Erişim Tarihi, 12.01.2016, s. 62.

Kaynak: Esmer, s. 63.

Kaynak: Esmer, s. 63.

Avrupa'da yaygın olarak kullanılan grev ya da boykot gibi siyasal katılım yöntemlerinin Türkiye'de tercih edilmediği yukarıdaki grafiklerdeki veriler ışığında

ortaya konulmaktadır. Toplu dilekçe imzalama, barışçı gösteriye katılma, boykota katılma, greve katılma gibi yöntemlerin araştırmaya katılanların yaklaşık %66'sı tarafından “kesinlikle katılmam” şeklinde değerlendirilmesi çalışmanın ilerleyen kısımlarında nispeten ayrıntıyla yer verilen katılamama soruna işaret etmektedir.

1.2. Katılımcı Yerel Yönetim Düşüncesi ve Belediye Yönetimine Katılım

Kişilerin kendi hayatlarını doğrudan ilgilendiren hususlarda, tercihlerinin göz ardı edilerek, karar alım sürecinin belli bir sınıfın ya da siyasal elitin inisiyatifine bırakılmasının demokratik olmadığı ifade edilmektedir. Çalışmanın bu kısmında halkın belediye yönetimine katılımı katılımcı yerel yönetim düşüncesiyle birlikte ele alınıp katılımın belediye yönetimleri özelinde düzeyleri, biçimleri, şartları ve yöntemleri üzerinde durulmuştur.

1.2.1. Katılımcı Yerel Yönetim Düşüncesi

Katılımcı yerel yönetim anlayışı, halkın sorumluluk alarak kendilerini ilgilendiren konularda karar alım süreçlerine katılımını, katılımı teşvik eden faaliyetlerin içerisinde yer alabilmesini, hesap sorabilmesini, halkın yalnızca seçmen ve hizmet alıcısı olmaktan çıkıp aktif katılımcı olmasını ve temelde halk egemenliğini inşa etmeyi amaçlamaktadır²⁴.

Katılımcı yerel yönetim anlayışı ve onun bir tezahürü olan katılımcı pratikler, Türkiye’de yerlerini ağırlıklı ve kaçınılmaz olarak hizmet aracı işlevleriyle ulaşım, imar, çevre politikaları-temizliği ve altyapı çalışmalarına bırakmaktadır. 1982 Anayasası’nın 127. maddesine göre *”Mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunda belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir.”* Gereksinimlerin karşılanmasını sağlayan hizmetler açıkça bir görev olarak ifade edilmiştir. Ancak üzerinde durulması gereken husus, bu hizmetlerin mahalli ve müşterek nitelik arz etme zorunluluğudur. Neyin mahalli olduğu ve bununda ötesinde hangi hizmetin müşterek olduğunun siyasi bir süreçle tanımlanabileceği

²⁴ İnan İzci, Katılımcı Yerel Yönetim: Genel Bir Bakış, **Katılımcı Yerel Yönetim**, (der. İnan İzci), Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2014, s. 31-32.

düşünülmektedir. Katılımcı bir anlayışla yönetilmeyen belediye idareleri, uygun buldukları her türlü hizmeti müştereklik ve yerellik niteliği taşıdığına inanarak yerine getirebilmektedir²⁵.

Hangi ihtiyacın müşterek olduğunun siyasi bir süreç sonrası belirlenmemesi alınan kararların toplumun bazı kesimlerince olumlu karşılanmamasına neden olabilir. Belediye yönetimlerinin aldığı kararlara bağlı olarak değerlendirilen meşruiyet algısı, iki seçim dönemi arasında sınırlandırılıp bırakıldıkça katılımcı mekanizmaların önündeki engeller kaldırılamayacaktır. Seçimlerle oluşturulan meşruluk algıları ve gerçekleştirilen faaliyetlerdeki oldubittici yönetim anlayışına alternatif olarak, katılımcı siyaset söyleminin yaygınlaştığı hem Türkiye’de hem de dünyada görülmektedir. Dünya ölçeğinde verilebilecek örneklerden olan Brezilya’nın Porte Alegre şehrinde 1989 yılında başlatılan katılımcı bütçe uygulamaları*, birçok ülke ve AB tarafından bir model olarak örnek alınmaya başlanmıştır. Bu uygulama, mahalle sakinlerinin kendi yerleşim alanlarında kullanılmak üzere hazırlanan bütçenin öncelikleri konusunda karar vermelerini sağlayan bir sistem sunmaktadır. Esas itibariyle katılımcı bütçe uygulamasıyla amaçlanan toplantılar aracılığıyla halkın öncelikli taleplerinin belirlenmesi ve yapılacak harcamaların belli önceliklere göre sıralanmasıdır. Halk ve seçilen bölgesel delegeler, katılımcı bütçenin derin analizinin yapılabilmesi ve tartışılabilmesi için, toplantılar süresince belediye memurlarından danışmanlık ve bilgilendirme hizmeti almakta, ancak bütçenin nihai halinin oluşturulduğu ve yürürlüğe konulduğu son oylamada oy hakları bulunmamaktadır²⁶. Halkın yönetime katılımına imkân sunan katılımcı bütçe örneği, katılımcı yerel yönetim anlayışının ekonomik konularda da uygulanabilirliğini kanıtlayarak bu düşüncenin başka boyutlara

²⁵ Ulaş Bayraktar, Kamuyu Kamusallaştıran Toplumcu Belediyeler İçin Geçmişten Alınabilecek İlham Üzerine, **Katılımcı Yerel Yönetim**, (der. İnan İzci), Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2014, s. 52.

* “Kamu bütçesi ve yatırım planının hazırlanması, belediye ve teknisyenler tarafından büroların tecrit edilmişliği içinde değil, şu üç temel bileşen tarafından yapılan tartışma ve teknik ve siyasi tanıklardan kalkarak gerçekleştirilir; kentin on altı ilçesinde örgütlenen halk (coğrafi temel) (Buradaki ilçe kavramı Türkiye’deki gibi idari yapının bir unsurunu değil bütçe birimlerini ifade etmektedir), beş tematik komisyonla örgütlenen halk (tematik temel) ve belediye.”

Ubiratan de Souza, Porto Alegra Deneyimi, Porto Alegre: Özgün Belediyecilik Deneyimi, (çev. Bülent Tanatar), WALD Demokrasi Kitaplığı, İstanbul, 1999, s. 48.

²⁶ Mustafa Bayram Mısır, Kitap Eleştirisi, <http://www.praksis.org/wp-content/uploads/2011/07/002-Misir.pdf>, Erişim Tarihi: 20.12.2015, s. 319-320.

taşınmasını sağlamış ve dünya ölçeğinde yerel yönetimlerin örnek aldığı uygulamalardan biri olarak yerini almıştır.

1.2.2. Halkın Belediye Yönetimine Katılımı

Halkın belediye yönetimine katılımı, en genel anlamıyla yerel siyasi yaşama katılmayı ifade etmektedir. Buna ek olarak belediye yönetimlerinin yerine getirmekle yükümlü olduğu hizmetlerin mevzuata uygun olarak gerçekleştirilmesinde ve yürütülmesinde halkın etkin katılımını da içermektedir. Belediye yönetimine katılımın süreklilik gösteren, kurumsallaşmış, kentteki bütün aktörleri kapsayıcı ve örgütçe benimsenmiş, gönüllü katılım ilkesine dayalı, yalnızca belediyenin çıkarları için değil halkın da geleceği düşünülerek oluşturulan süreçlerle başarıya ulaşacağı düşünülmektedir²⁷.

Belediye yönetimlerinin yerel siyaset üzerindeki belirleyiciliği ve demokrasiyle birlikte siyasal olgunluğun gelişmesindeki etkileri düşünüldüğünde ise bu birimlerin ulusal düzeydeki uygulamalara örnek olacak önemli platformlar haline geldikleri görülmektedir. Belediye yönetimlerinin çeşitli katılım yöntemlerini uygulama potansiyellerinin diğer yerel yönetim kuruluşlarınca da uygulanmaya çalışılması öncelikle nihai karar verici rollerini halkla paylaşabilmelerini gerektirmektedir²⁸.

Belediye yönetimine katılım kurumsal boyutuyla belediye yönetiminin demokratik nitelikler kazanmasını sağlarken aynı zamanda halkın demokrasi ve hemşehrlik bilincini geliştirme, siyasal kültür düzeyini yükseltme, yerel demokrasinin güçlendirilmesi gibi üç temel işlevi de yerine getirmektedir. Bu işlevlerinin yanı sıra halkın, üretiminde bizzat yer alabilme olanağını bulduğu hizmetleri daha fazla benimseyeceği düşünülmektedir²⁹. Sosyo-ekonomik statü, cinsiyet farklılıkları, kentsel ve kırsal alan da yaşamak, kitle iletişim araçlarının yayınlarını takip etme³⁰ gibi

²⁷ Bilal Şinik, “Türkiye’de Yerel Katılım: Fransa ile Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt:18, Sayı: 3, 2009, s. 3.

²⁸ Melike Erdoğan, “Yerel Yönetimlerde Toplumsal Sermaye, Teori Ve Katılımcı Pratikler”, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2010, s. 79.

²⁹ Şinik, s.3-4.

³⁰ Ersin Kalaycıoğlu, “Siyasal Katılmanın Koşullarına Genel Bir Bakış”, <http://istanbul-universitesi.dergipark.gov.tr/download/article-file/8994> , Erişim Tarihi: 22.12.2015, s. 168.

koşullara bağlı olarak da değişen belediye yönetimine katılım, siyasal kültür ve demokrasi algısının etkisiyle çeşitli düzeylerde gerçekleşmektedir.

1.2.3. Belediye Yönetimine Katılım Düzeyleri, Biçimleri, Şartları ve Yöntemleri

Belediye yönetimine katılımın zaman, maliyet, siyasal kültür, nüfus ve coğrafi alan gibi farklılıklara bağlı olarak çeşitli düzey biçim şart ve yöntemlerle gerçekleşebileceği düşünülmektedir. Çalışmanın bu kısmında katılımın belediye yönetimleri özelinde düzeyleri, biçimleri, şartları ve yöntemleri üzerinde durulmuştur.

1.2.3.1. Belediyelerde Yönetime Katılım Düzeyleri

Katılımın varlığından bahsedilen her alanda demokrasinin olumlu anlamda ilerlediği düşünülmektedir. Katılımcı demokratik bir sistemin var olup olmadığı katılım düzeyini de ciddi anlamda etkilemektedir. Bu kapsamda katılımcı uygulamalar ve demokrasi ilişkisi üzerine önemli referanslardan birisi haline gelen, halk katılımından ne anlaşılması gerektiği ve çağımızın sosyal gereklilikleri ile bağlantısının neler olduğunun anlatıldığı Arnstein’ in üç ana ve sekiz alt başlıktan oluşan “*Katılım Merdiveni*”³¹ yaklaşımı önemli bir nitelik taşımaktadır³².

³¹ Sherry Arnstein, “ A ladder of citizen participation”, AIP Journal, Temmuz, 1969, s. 217’den aktaran, Ulaş Bayraktar, Kamuyu Kamusallaştıran Toplumcu Belediyeler İçin Geçmişten Alınabilecek İlham Üzerine, Katılımcı Yerel Yönetim, (der. İnan İzci), Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2014, s. 53.

³² Genç, s.56.

Şekil 1: Arnstein’ in Katılım Merdiveni

Terapi ve yönlendirme, katılım adı altında halka sunulmakta ve merdivenin en alttaki iki basamağını oluşturmaktadır³³. Bu aşamada halkın herhangi bir girdi oluşturabilme yetisi yoktur. Halk sadece idarenin bilgilendirmelerini takip etmekle mükelleftir ve bu yönüyle halk aktif olmayan bir düzeyde yer almaktadır³⁴. Merdivenin üçüncü, dördüncü ve beşinci basamağı sırasıyla, Arnstein’in “*Tokenizm*” olarak adlandırdığı, bilgilendirme, danışma ve yatıştırma düzeylerinden oluşmaktadır. Bu durum dezavantajlı kesimlerin seslerini duyurabilmelerine ve ilgili konulardan haberdar olabilmelerine imkân vermektedir. Burada katılım ancak iktidar sahiplerinin izin verdiği ve onların sunduğu imkânlar dâhilinde gerçekleştirilebilir; kısıtlıdır, halkın mevcut süregelen durumu değiştirebilecek bir yetkisi yoktur. Öneride bulunma hakkı vardır, ancak bu önerilerin gerçek hayatta uygulanıp uygulanmayacağı konusunda son söz yine iktidar sahiplerine aittir³⁵. Bayraktar ise Arnstein’nın “*tokenism*” adını verdiği kavramı “mostracılık” olarak çevirmiştir. Göstermelik kaliteyi simgeleyen mostra ifadesini, bir malın sergisinde müşteriye bakan kısma konulan en kaliteli ürün olarak kabul etmiştir. Bu anlamda mostracı katılımı halkın bilgilenebilmesi ve belli düzeyde katkılar sağlaması mümkündür; ancak siyasi erkin halkın görüşlerini dikkate alması gereklidir³⁶.

³³ Genç, s. 57.

³⁴ Bayraktar, s. 54.

³⁵ Genç, s. 57.

³⁶ Bayraktar, s. 54.

Arnstein'nın "Katılım Merdiveni"nin demokratik katkısının kesin olduğu katılım türlerine ise ancak son düzeyde varmak mümkündür. Bu düzeyde ortaklık, iktidar vekâleti ve halk denetimi basamakları ile halk katılımının demokratik bir yönetime hizmet edebildiğine işaret edilir³⁷.

Halkın katılım düzeylerini belirleyen, tutumlarını gösteren kavramlardan ilki Richard Sennett'in "Kapanma" ve ikincisi "Depolitizasyon" kavramıdır. Kapanma kavramı, halkın belli özel alanlara sığınmasını belirten gayri-kamusallaşma süreciyle toplumun parçalı bir yapıya dönüşmesidir. Bu gayri-kamusallaşma yerel yönetimlerin özünü oluşturan yerellik ve ortaklık olgusunun ortaya konmamasına yol açar. Bu haliyle içinde bulunulan mekân, paylaşımın sağlandığı, dezavantajlı grupların kabul edildiği bir mekân olmaktan çıkarak, çekişme ve gerilimlerle anılmaya başlar³⁸.

Değnilmesi gereken ikinci kavram ise "*Depolitizasyon*" yani ilgisizleşme olayıdır. Kapani, ilgisizleşme varsayımını kabul edenlerin üç unsurla hipotezlerini temellendirmeye çalıştıklarını belirtmektedir. Bunların ilkinin politik çatışmaların eski şiddetini kaybetmesi, ikincisini partiler arasındaki derin ayrılıkların büyük ölçüde azalması ve bunların birbirlerine yaklaşma eğilimleri, sonuncusunu ise seçimlere katılım oranlarındaki düşüş oluşturmaktadır. Hipotezin ana fikri ise insanların yaşam standartlarının yükselmesiyle kavuştukları refahın onları politikadan uzaklaştırma eğilimi göstermesidir. Batıdaki proletarya sınıfının sistemin kökten değiştirilmesi gerektiği düşüncesini terk etmesi bu durumu açıklamak için kullanılan örneklerden biri olmuştur. Diğer bir ilgisizleşme nedeni ise halkın kendi anlayışı ve bilgisiyle aşamayacağını düşündüğü sorunların çözüme kavuşturulmasını teknisyenlere bırakmasıdır. Bu durum nihayetinde halkın yönetime katılımını kısıtlamış ve politika dışı bırakılmasına sebep olmuştur³⁹.

Kısaca depolitizasyon bir katılamama problemini ifade etse de günümüzde depolitizasyon sürecinin politizasyon sürecine evrilebildiğini söylemek pek de yanlış olmasa gerek. Gerçekleştirilen halk yürüyüşleri, büyük protestolar, siyasal hareketlerin etkileyici mitingleri, yeni katılım yollarının keşfi ve demokrasi mücadeleleri, sınıf

³⁷ Bayraktar, s. 54-55.

³⁸ Bayraktar, s. 55.

³⁹ Kapani, ss.135-137.

temelli sorunların çözülmesine, çevrenin korunması hususundaki hassasiyetlere, marjinal grupların hak arama çabalarına olanak sağlamış ve dünya üzerinde politize olmuş grupların sayısının artmasının önü açılmıştır.

1.2.3.2. Belediyelerde Yönetime Katılım Biçimleri

Çeşitli farklılıklarına rağmen katılım biçimlerinin tamamının veya bir kısmının aynı yönetim birimi için uygulanmasında herhangi bir engel yoktur. Asıl kıstas katılım biçimlerinin ne ölçüde halk tarafından benimsendiği ve önem verildiğine bağlı olarak değer kazandığıdır⁴⁰. Çalışmanın bu kısmında dar ve geniş anlamda katılım, gönüllü ve uyarılmış katılım, bireysel ve kolektif katılım, sürekli ve geçici katılım, yaygın ve sınırlı katılım üzerinde durulmuştur.

1.2.3.2.1. Dar ve Geniş Anlamda Katılım

Dar anlamıyla katılım, seçim günü sandık başına giderek gerçekleştirilen oy kullanma işlemidir⁴¹. Geniş anlamıyla katılım ise halkın kendisini ilgilendiren konular hakkında bazı roller üstlendiği süreci ifade etmektedir. Günümüzde oy verme davranışıyla sınırlanan katılım, yerini çeşitli katılım yöntemleriyle halkın aktif bir şekilde belediye yönetiminde yer alabilmesini sağlayan mekanizmalara bırakmıştır. Artık bir süreç olarak katılım, yönetsel katılım eksenli bir ilerleme göstermektedir⁴².

1.2.3.2.2. Bireysel ve Kolektif Katılım

Gerçek ve tüzel kişilerin katılımdaki rollerine göre değişen bireysel ve kolektif katılım da bireysel katılım; gerçek kişilerin bir hedef doğrultusunda katılım faaliyetini gerçekleştirmelerini ifade ederken kolektif katılım; tüzel kişilerin ya da tüzel kişi olarak bir araya gelmemiş, birden fazla kişinin belli bir amaç doğrultusunda geçici süreli ya da sürekli toplanmalarını ifade etmektedir⁴³.

Son yıllarda katılım sürecinin geçirdiği değişim ve yeni yönetsel katılım imkânlarının oluşması çok aktörlülüğü beraberinde getirerek kolektif katılımın, bireysel

⁴⁰ Ruşen Keleş, **Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar (1975-1992)**, IULA-EMME, İstanbul, 1993, s. 22.

⁴¹ Keleş, **Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar...**, s. 23.

⁴² Kocaoğlu, s. 68.

⁴³ Keleş, **Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar...**, s. 23-24.

katılıma oranla daha fazla tercih edilmesini sağlamıştır⁴⁴. Kolektif katılım ve örgütlülüğün yaygınlaşmasında sıradan bir yurttaşın bireysel çabalarının pek de dikkate alınmamasının neden olduğu ileri sürülmektedir. Bu nedenle örgütlenerek belediye yönetimine katılımın daha etkili olabileceği düşünülmektedir⁴⁵.

1.2.3.2.3. Gönüllü ve Zorunlu Katılım

Gönüllü katılım bireyin kendisinin, herhangi bir kurumun veya başka bireylerin etkisi olmaksızın gerçekleştirdiği katılım biçimidir. Bireyi birlikteliğe ve diğer birey, oluşum ve kurumlarla katılımı sağlamaya yönlendiren mobilize-uyarılmış katılım, gönüllü katılımdan farklı olarak, zaruri bir hal alabileceği gibi arkadaşlık, hemşehrlik ve akrabalık bağlarının bir gereği olarak da ortaya çıkmış olabilir⁴⁶.

Dar ve geniş, gönüllü ve uyarılmış katılım biçimlerinin ortak amacı yönetimi etkileyebilmektir. Bireylerin yerel düzeyde örneğin belediye yönetiminin kararlarını etkileme amaçlı gerçekleştirdiği tüm davranışlar; kendilerince düşünülmemiş hatta illegal olsalar bile katılım kavramı içerisinde yer alır⁴⁷.

1.2.3.2.4. Sürekli ve Geçici Katılım

Sürekli katılım, en genel anlamıyla katılımda daimiliği ifade etmektedir. Örneğin belediye meclis üyelerinin, belediye başkanının ya da belediyenin organlarında görev alanların, sürekli katılımı gerçekleştirdikleri düşünülebilir. Demokratik katılımcı mekanizmaların uygulanma fırsatı bulduğu belediyelerde gönüllü katılım esaslı oluşturulan çalışma gruplarına, meclislere ve atölyelere katılım da sürekli katılıma örnek gösterilebilir. Geçici katılım biçiminde ise daimiliğin yerini belli aralıklarla yapılan toplantı ve etkinlikler alabildiği gibi yalnızca bir kez gerçekleşen “oy verme” de geçici katılımı oluşturabilmektedir⁴⁸.

⁴⁴ Kocaoğlu s.67-68.

⁴⁵ Turgut Göksu, Halkın Yerel Yönetimlere Katılımı Ve Temsili: Yabancıların Katılım Sorunu, **Yerel Yönetimler- Sempozyum Bildirileri**, (Yay. Haz. Birgül A.Güler, Ayşegül Saburtay) TODAİE, Ankara, 2002, s.132.

⁴⁶ Çukurçayır, **Siyasal Katılma**... , s.48-49.

⁴⁷ Çukurçayır, **Siyasal Katılma** ... , s.49.

⁴⁸ Kocaoğlu, s.69.

1.2.3.2.5. Yaygın ve Sınırlı Katılım

Yaygın katılım, halkın tamamının katılımını ifade etmektedir. Çeşitli meslek temsilcilerinin ve sivil toplum kuruluşlarının (STK); yaş ve cinsiyet farkı gözetmeksizin tüm halka açık bir katılım ortamı sağlamaları bu duruma örnek verilebilir⁴⁹. Belediye yönetimlerinin oluşumlarında ve faaliyetlerinde destek verdiği “kent konseyi” ve “kent meclisleri” gibi uygulamalar da yaygın katılım için verilebilecek örneklerdendir⁵⁰.

Tam tersi bir anlam taşıyan ve gerçek manada demokrasiden ve katılımcı yapıdan bahsetmenin mümkün olmadığı sınırlı katılım ise sadece belli başlı kişilerin, düzenli ve olağanlaşmış katılım faaliyetlerini ifade etmektedir⁵¹.

1.2.3.3. Belediye Yönetimine Katılım İçin Gereken Şartlar

Belediye yönetimlerinde modern katılım yöntemlerinin uygulanması birtakım yapısal değişiklikleri gerektirmektedir. Bu değişim arayışları belediye yönetimlerinin araştırma şirketleri ve üniversitelerin yardımını alarak kamuoyu yoklamaları yapmasını, toplam kalite yönetimi anlayışı çerçevesinde çeşitli çalışmalar yürütmesini gerektirmektedir. Bilgi toplumunun yönetsel katılıma dair sağladığı kolaylıklar uygun koşulların oluşmasını sağlarken, halka ve yöneticilere de sürecin etkili olabilmesi için bir takım görevler yüklenmektedir.

Halkın katılıma istekli olması yani seyirci rolünden çıkarak gerçek bir oyuncu gibi süreçte yer alması, katılım için çağrıda bulunmuş siyasal toplum örgüt temsilcilerinin katılıma inanmış, fayda uman, kararlı kişiler olmalarını gerektirmektedir. Örneğin bir belediye başkanının katılım yanlısı olması başlı başına yeterli olmamaktadır. Ayrıca birim yöneticilerinin de katılıma olumlu tutum sergilemeleri gerekir. Bütün bunlara ek olarak kent nüfusunun sürekli artışı ile katılımdan beklenen arasında ters bir orantı vardır. Katılım için gerekli olan en uygun nüfus büyüklüğünün

⁴⁹ Keleş, **Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar...** , s. 25-26.

⁵⁰ Kocaoğlu, s.70.

⁵¹ Keleş, **Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar...** , s. 25-26.

⁵² Kocaoğlu, s.70.

ne olduğu konusunda* ise mahalle düzeyindeki örgütlenmelerin etkili olabileceği görüşü yaygınlık kazanmıştır⁵³.

1.2.3.3.1. Demokratik Sistem

Rejimlerin demokratikliği ülkeden ülkeye farklılıklar gösterebilir, ancak demokrasinin olmazsa olmaz şartları bulunmaktadır. Bunların en önemlileri, siyasal sistemdeki karar organlarının genel oya dayanan serbest seçimlerle oluşması, bağımsızca örgütlenebilen siyasal partiler arasında eşit şartlarda yürütülen iktidar rekabeti ve halkın temel hak ve özgürlüklerinin tanınmış ve hukukî güvenceyle korunmuş olmasıdır⁵⁴.

Demokratik sistemin temel hak ve özgürlükleri güvence altına alması belirli çağrışımları beraberinde getirmektedir. “Paylaşma” da bu çağrışımlardan biridir. “Paylaşma”; genel oyla seçilen siyasilerin ve toplumsal hareketlere mensup temsilcilerin, “birlikte karar verme” konusunda başka yöntemlerden istifade etme imkânını ifade etmektedir. Ancak halkın sorunlarının, çıkarlarının öncelikli olarak gündeme alınamaması ve seçilmişlerin otoriterleşme eğilimleri yönetsel sistemde büyük hatalara neden olabilmektedir⁵⁵.

Gerçek anlamda “paylaşım” esaslı bir demokratik sistem, karar alım sürecinde yerelleşmeyi kaçınılmaz hale getirmekle kalmayıp, yerel yönetimler ile demokrasi ilişkisinin olumlu yönde gelişmesini de sağlamaktadır. Bu anlamda belediye yönetimleri halkın özgürleşmesinde, demokrasinin yaşatılabilmesinde ve insanların “siyasal eğitim”^{*} kazanmasında önemli aktörler olarak kabul edilmektedir⁵⁶. Halkın, yönetimin

*Ruşen Keleş, en uygun katılımın gerçekleşmesi için nüfusun en çok 50.000 civarında olması gerektiğini ifade etmektedir. Bkz. Kent Ve Siyaset Üzerine Yazılar (1975-1992), IULA-EMME Yayınları, İstanbul, 1993, s. 23

⁵³ Keleş, Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar... , s. 22-25

⁵⁴ Kalabalık, s. 674.

⁵⁵ Tarso Genro, **Katılımcı Bütçe ve Demokrasi, Porto Alegre: Özgün Belediyecilik Deneyimi**, (çev. Bülent Tanatar), WALD Demokrasi Kitaplığı, İstanbul, 1999, s.24-25.

*Siyaset bilimi literatüründe “Politik Endoktrinasyon” olarak ifade edilen “Belirli bir rejimi akılcılaştırmayı ve meşru göstermeyi (kabul edilebilir kılmayı) amaçlayan özgül (specific) bir ideoloji açıklama türü” iken, çalışmada yerel yönetimler boyutuyla ele alınan “Siyasal eğitim”; karar alım sürecine katılım, belediye işlerinin yürütülmesinde sosyal birlik ve dayanışma ruhunun gelişmesine katkı sağlamak amacıyla halkın bilgi ve yeteneklerle donatılmasını ifade etmek amacıyla kullanılmıştır.

karar ve işlemleriyle ilgili istediği zaman bilgi alabilmesi, oluşturulan katılımcı mekanizmalarla sürece dâhil olabilmesi ve belediye yönetimine karşı fikri beyanlarının önemsenmesi, halkın aidiyet duygusunu geliştireceği gibi demokratik sistemi de güçlendirecektir.

1.2.3.3.2. Halkın Bilgilenmesi

Belediyelerin yayımladığı stratejik plan, bütçe, kesin hesap, faaliyet ve ihtisas komisyonu raporları ile kamuoyu yoklama sonuçları halkın belediye yönetimi konusunda bilgi edinmesini sağlamaktadır. Bunların yanı sıra seçim dönemlerinde aday olan siyasi parti temsilcilerinin yaptıkları çalışmalarda belediye hizmetleri konusunda aydınlatıcı olabilmektedir. Belediye hizmetleri ile ilgili bilgilendirmeler gönüllü katılımın artmasını da sağlayabilir. Karar alım sürecinde kimin ya da kimlerin sorumlu olduğu ve seçtikleri temsilcilerin işlerini nasıl yaptıkları konusunda bilgi sahibi olunmasının halkın yönetimle bütünleşmesini sağlayacağı düşünülmektedir⁵⁷.

Katılımcı mekanizmaların oluşturulmasıyla halkın karar alım süreçlerine her aşamada dâhil olması, en azından alınan kararlarla ilgili olarak halkın bilgi alması, demokratik bir sistemin oluşturulmasında mevcut engellerin kaldırılması adına bir başlangıç olacaktır. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 23. maddesi halkın bilgilenmesi amacıyla meclis toplantılarının karar özetlerinin toplantı tarihinden itibaren yedi gün içinde çeşitli yollarla halka duyurulmasını zorunlu kılmıştır. Belediyelerin isteyenlere imar planlarını kopyalayarak vermeleri halkın yönetimin eylem ve işlemleri hakkında bilgi almasına kısmen de olsa imkân vermektedir⁵⁸.

1.2.3.3.3. Açıklık

Belediye yönetimlerinin karar alım ve uygulama süreçlerinin açık olması, halk katılımını ve denetimini olanaklı kılacaktır. Halkın katılım ve denetim araçlarından en iyi şekilde yararlanmasının önkoşulu ise belediyelerin halkı bilgi sahibi kılmalarıdır. Katılımcı yöntemlerle oluşturulacak mekanizmalar halkın belediyelere daha yakın olma

Bkz. Ali Yaşar Sarıbay, Süleyman S. Ögün, Politikbilim, Alfa/Aktüel Kitabevi, Bursa, 1999, ss. 8-12.

⁵⁷ Kalabalık, s. 676-677.

⁵⁸ <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf> , Erişim Tarihi, 10.11.2015

isteğini arttıracak ve bu da katılımcı süreçleri başlatmaları konusunda belediyeleri bu yönde çabalamaya zorlayacaktır⁵⁹.

Katılımı destekleyici bir belediye yönetiminin sağlanması için halkın yönetimin elindeki her türlü bilgiyi bir hak olarak edinebilmesinin önü açılmalıdır. Türkiye’de 2003 yılında çıkarılan 4982 sayılı “Bilgi Edinme Hakkı Kanunu” ile teminat altına alınan bu hak, halkın yönetim hakkında bilgi edinebilmesinin önünü açmıştır⁶⁰. Kanunun uygulanmasına yönelik 19.04.2004 tarih ve 2004/7189 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile kabul edilen yönetmelik, halkın köyler hariç diğer yerel yönetim birimlerinden istisnalar dışında her türlü belge ve bilgiyi edinebilmelerini düzenlemektedir⁶¹.

1.2.3.4. Belediyelerde Yönetime Katılım Yöntemleri

Katılım yöntemlerinden yararlanan bir belediye yönetimi, yerel kaynakların rant çevrelerince tüketilmesi yerine, şeffaflığı esas alan halkın denetimine dayalı bir yerel yönetim anlayışını yaşatmak ister. Geniş kesimleri mümkün olduğu ölçüde, karar alım süreçlerine dâhil etmek, toplumun tüm kesimlerinin bilgi ve deneyimlerinden yararlanmak gibi amaçların kuramsal ağırlığı pratik uygulamalarından fazla olsa da katılım yöntemlerinin esas amacı, *“kentli zengin kesimlerini karar alma süreçlerinin sorumlusu yapmak değil; kadın, çocuk, yaşlı, özürllü, işçi, memur, emekli, esnaf ve çeşitli mesleklerden uzmanların hemen hepsinin kentsel çevrenin biçimlenmesinde söz sahibi olmasını ve buradan elde edilen deneyimlerin genel demokrasiye bir katkı olarak yansımaları sağlamaktır.”*⁶²

Temsili demokrasi içerisinde yer edinememiş, katılımcı süreçlerin geliştirilemediği, halkın deneyimlerinden yararlanılmayan bir yapının otoriter yönetimlerin kolayca doğmasına ya da daha da kök salmasına sebep olabileceğini belirten Tekeli, ideal olanın ve insanların onurlu yaşam hakkıyla bağdaşanının temsili demokrasi değil, katılımcı demokrasi olduğunu ve bu konuda da geniş bir konsensüsün

⁵⁹ Vasfiye Çelik, Fikret Çelik, Sefa Usta, “Yerel Demokrasi ve Yerel Özerklik İlişkisi”, **Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt: 1, Sayı: 2, 2008, s. 93.

⁶⁰ Kocaoğlu, s.57-58.

⁶¹ Erdoğan, s. 83.

⁶² M. Akif Çukurçayır, Yerel Demokrasi ve Yerel Siyaset, **Yerel Siyaset**, Okutan Yayıncılık, İstanbul, 2008, s. 33.

oluşturduğunu belirtmektedir. Temsili demokrasinin bir alternatifi olarak yönetimlerin bir parçası haline getirilemeyen katılımcı demokrasi, günümüzde temsili demokrasi ile uyumlu bir şekilde yürütölmeye çalışılmaktadır⁶³.

Sadece seçimlere katılımın temsili demokrasiyi güçlendiremeyeceğı ve temsiliyet gücünü arttıramayacağı yazında ifade edilmektedir. Çeşitli konularda belediye yönetimiyle farklı düşünen halkın, gözetim ve denetim esasına dayalı doğan beklentileri, elitlerin müdahaleleriyle yaşam alanlarının belirlenmesini engelleyecek planlama çalışmalarına dâhil olan halk, çevre koruma ve birlikte yönetme talepleriyle kendilerini ifade etme fırsatı bulmalarını sağlamıştır⁶⁴.

1.2.3.4.1. Seçimler Yoluyla Halkın Belediye Yönetimine Katılımı ve Temsiliyeti

Diğer katılım yöntemleriyle karşılaştırıldığında fazla bir çaba gerektirmediğı düşünülen yerel seçimlere katılım, bazı seçim dönemlerinde düşük düzeyde kalmaktadır. Yerel düzeyde katılımın artması ya da düşmesinde seçim dönemindeki vaatlerin veya dönemin kendine has özelliklerinin etkisi olmaktadır. Sistemin halkın geniş tabanlı temsiline ne ölçüde izin verdiği de seçimlere katılımı etkilemektedir. Yapılan çalışmalarda bunun hem dünya hem de Türkiye için geçerli bir saptama olduğu görölmektedir⁶⁵.

Belediye meclisi seçimleri açısından konuya bakıldığında ise seçimlerde kentsel kesimleri temsil eden bir tablonun ortaya çıkmadığı görölmektedir⁶⁶. Bu konuda yapılan çalışmalar, belediye meclislerinin genellikle belli toplumsal sınıfların hâkim olduğu oluşumlar haline geldiğini göstermektedir. Belediye meclislerinin yapısının mesleki temsile yakınlık gösterdiği, üyelerin kendi işlerini devam ettirdiklerinden dolayı belli bir süre sonra halk çıkarlarından uzakta güç ilişkilerinin ön plana çıktığı, oluşan meclis yapısına göre kentsel rantı dağıtan biçimsel karar organları haline geldikleri

⁶³ Tekeli, **Katılımcı Yerel Yönetim Pratiğinin Geliştirilmesi Üzerine...**, s. 39-40.

⁶⁴ Welzel, Christian, "Political Culture Paradigm", Oxford Research Encyclopedia of Politics, <http://politics.oxfordre.com/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-67?print=pdf>, Erişim Tarihi, 26.04.2017, s. 19.

⁶⁵ Çukurçayır, **Siyasal Katılma...**, s. 149.

⁶⁶ Çukurçayır, **Siyasal Katılma...**, s. 149.

görülmektedir*. Böyle olunca belediye meclisleri halka en yakın olmalarına rağmen halkla bütünleşme sorunu yaşamakta ve kentin hakiki yöneticiliğinden uzaklaşmaktadır.⁶⁷

Esas itibariyle demokrasinin de özünü oluşturan tüm halkın yönetimde söz sahibi olması, günlük hayatta pek de karşılaşılamayan bir durumdur. Bu duruma örnek olarak işçilerin, memurların, emeklilerin, esnafın, değişik iş kollarındaki işverenlerin, çiftçilerin, gençlerin, yaşlıların, kadınların, engellilerin, dinsel cemaatlerin, etnik azınlıkların, homoseksüellerin ve yabancıların grup olarak yeterli düzeyde temsil edilemedikleri gösterilmektedir.⁶⁸

Karar alım sürecinde halkın önerilerinin dikkate alınmaması, meclis yapısının halkla bütünleşememesi ve kentsel rantın halk denetiminden uzak bir şekilde dağılması kadar önemli bir diğer konu da temsilde adaletsizliktir. Çeşitli katılım yöntemleri aracılığıyla oluşturulan örgütlenmeler ile belediye meclisinin uyumlu bir şekilde çalışması temsilde adaletsizliğin boyutlarını değiştirebilecektir. Temsilde adaletsizlik ile ilgili olarak verilebilen en önemli örneklerden biri Türkiye’de büyükşehir belediye meclislerinin temsiliyet düzeyleriyle ilgilidir.

Arıkboğa’nın “*Büyükşehir Belediye Meclislerindeki Temsil Adaletsizliğinin Coğrafi ve Siyasi Görünümleri*”⁶⁹ adlı makalesinde belediye meclislerinde temsilde adaletsizliğin; coğrafi temsil adaletsizliği (nüfusa bağlı) ve siyasi temsil adaletsizliği (alınan oy oranı ve sandalye sayısına bağlı) olmak üzere iki boyutu olduğu

* Kamu görevlilerinin siyasallaşmasını önlemek adına kamuda görevli kişilerin aktif siyasete katılmadan önce görevlerinden istifa etmeleri gerekmektedir. İstifa edip aday olmayı kabul edenler seçilemezlerse görevlerine dönerler ancak seçilenler kamusal görevlerini bırakmak zorundadır. Kamuda görevli ve eğitim seviyesi yüksek olan kesimlerin kentsel sorunlarla ilgili olarak görüşlerini ifade edecekleri, müzakere sürecinde bulunacakları belediye meclisinde yer alamaması belediye meclislerinin belirli meslek gruplarına mensup üyelerle oluşturulmasına neden olmaktadır. Halk nezdinde belirli meslek gruplarının yer aldığı para ve kentsel rant odaklı bir belediye meclisi tasvirini yaratılmaması için Seçim Kanunu’nda yapılabilecek değişiklikler bu olumsuz görüşleri giderebilir ve belediye yönetimine halk katılımının boyutlarını da değiştirebilir.

⁶⁷ Yakup Bulut, Şaban Tanıyıcı, Türkiye’de Belediye Meclis Üyelerinin Temsil Ediciliği ve Kent Yönetimindeki Etkisi, **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-II: Uygulama**, (ed. Hüseyin Özgür-Muhammet Kösecik), Nobel Yayın, Ankara, 2007, ss. 365-368.

⁶⁸ Turgut Göksu, Halkın Yerel Yönetimlere Katılımı Ve Temsili: Yabancıların Katılım Sorunu, **Yerel Yönetimler- Sempozyum Bildirileri**, (Yay. Haz. Birgül A.Güler, Ayşegül Saburtay) TODAİE, Ankara, 2002, s.132.

⁶⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. Erbay Arıkboğa, “Büyükşehir Belediye Meclislerindeki Temsil Adaletsizliğinin Coğrafi ve Siyasi Görünümleri”, Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 2, 2014, ss. 35-61.

belirtilmektedir. Kontenjan adaylarının belediye meclisine katılımı hususunun ve çıkartmalı onda birlik baraj yönteminin* temsilde adaletsizliği artırdığına vurgu yapılmıştır⁷⁰.

Temsiliyete ilişkin değerlendirmelerde kişi başına düşen temsilci sayıları karşılaştırılmaktadır. Türkiye’de nüfusu daha az olan belediyelerin, BŞB (Büyükşehir Belediyesi) meclislerindeki temsiliyet oranları nüfusu daha fazla olan belediyelere göre daha yüksektir**. BŞB meclislerinde bölgeselciliğe neden olan bu yapı ilçe belediyelerinin nüfuslarının artmasıyla birlikte, BŞB meclisinde oransal olarak daha düşük üyeye temsil edilmelerine neden olmaktadır⁷¹.

Seçimlere katılım ve temsiliyet sorunsalının ortadan kaldırılması konusunda temsilde adaletsizliğin en belirgin şekilde görüldüğü BŞB meclislerinde üyelerin ilçe belediyelerinden bağımsız olarak doğrudan halk tarafından seçilmesi, seçimler öncesi ön seçimle adayların belirlenmesi, seçim bölgelerinin yeniden oluşturulması (mahalle düzeyinde adayların belirlenmesi) ve nüfusa bağlı olarak düzenlenen ilçe belediye nüfus dilimlerin yeniden yapılandırılması gibi kanuni değişikliklerin sistemin kusurlu

* “18.1.1984 tarih ve 2972 sayılı Kanun, il genel ve belediye meclisleri seçimlerinde “onda birlik baraj uygulamalı nispî temsil sistemi” uygulanmasını öngörmüştür (m. 2/II). Ancak burada ilginç bir uygulama söz konusudur: Bir seçim çevresinde kullanılan geçerli oy toplamının “onda birine tekabül eden sayı”, seçime katılan bütün partilerin aldıkları oy sayılarından ayrı ayrı çıkarılır. Bu çıkarmadan sonra geriye oyu kalmayan partiler, üyelik tahsisinde hesaba katılmaz. Diğer partilerin oyları ise, d’Hondt sistemine göre bölünür ve elde edilen payların büyüklük sırasına göre üyelikler (belediye meclislerinde “kontenjan adayları” dışındaki üyelikler) ilgili partilere tahsis edilir (m. 23/a). “Kesme baraj” olarak da adlandırılabilen onda bir indirimli baraj, klâsik baraja oranla küçük partiler zararına daha etkili biçimde işleyen, büyük partilere bir ek prim veren bir yöntem niteliğindedir. “ Hikmet Sami Türk, http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg23/turk.pdf , s. 109.

⁷⁰ Arıkboğa, s. 41-42.

** Örneğin 50.000 nüfuslu bir ilçe belediyesi, ilçe belediye meclisinde 15 üye ile temsil edilmektedir. Aynı zamanda üyelerin 1/5’ i + belediye başkanı, büyükşehir belediye meclisinin de üyesidir. 50.000 nüfuslu bu ilçe belediyesinde, büyükşehir belediye meclisine göndereceği 4 üye ile 12.500 kişiye bir temsilcinin düşeceği bir aritmetik oluşmaktadır. 10.000 nüfuslu bir başka ilçe belediyesi baz alındığında, ilçe belediye meclis üye sayısı 9 olup, 1/5’ i + belediye başkanı büyükşehir belediye meclisinde yer alacaktır.(2 Kişi) Böylelikle 5.000 kişiye bir temsilci düşmektedir. Karşılaştırmadan da anlaşılacağı üzere ilk örnekte 12.500 kişiye bir temsilci düşerken ikinci örnekte 5.000 kişiye bir temsilci düşmektedir.

⁷¹ Erbay Arıkboğa, Tarkan Oktay, Nail Yılmaz, **Yeniden yapılanma sonrasında Belediye Meclisleri: İstanbul Örneği**, Beta Yayınları, İstanbul, 2007, s. 25.

yanlarını düzeltebileceği, aidiyet duygusunu ve temsilcilere inancı arttırabileceği yazında paylaşılmaktadır⁷².

1.2.3.4.2. Yerel Referandum

Yerel referandum, halkın kendilerini ilgilendiren sorunlar hakkında tavsiye niteliğinden çeşitli yaptırımlara değin uzanan kararlar almalarına imkân sağlayan bir yöntemdir⁷³. Avrupa Konseyi'nin 1993 yılında La Haye'de gerçekleştirdiği toplantı sonucunda Avrupa Bakanlar düzeyinde alınan tavsiye niteliğindeki kararda yerel referandumların önemi vurgulanmaktadır*.

“Yerel referandumlar elbette bazı dezavantajları ortaya çıkarabilme riski içerirler(işleyişinin ağırlığı, yerel temsili otoritenin devre dışı bırakılabilmesi, aralarında nüans denebilecek tarzdaki seçim ve tercihlerin seçmenlere sunumu gibi); bu nedenle bunların hakından gelinebilmesinin yollarını bulmakta önem taşımaktadır. Avrupa konseyi üyesi devletlerin önemli bir kısmında yerel düzeyde referandumların düzenlenmesine imkân tanıyıcı kurallara yer verilmektedir. Ancak referandum girişimi, başvuru alanları, referandum sonuçlarının bağlayıcılığı ya da yol göstericiliği gibi açılardan birbirinden değişiklik göstermektedir. Yerel özerkliğin ayrılmaz bir parçasını oluşturan bu doğrudan demokrasi aracının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması kaçınılmaz ” olarak ifade edilmektedir.

Bazı ülkeler yasal ya da anayasal düzeyde referandum uygulamalarına hukuki nitelik kazandırmışlardır. Örneğin; anayasal dayanağa sahip ülkeler arasında; Arnavutluk, Belçika, Bulgaristan, Fransa, Macaristan, İtalya, Lüksemburg, Polonya, Portekiz, İsviçre, Çek Cumhuriyeti yer almaktadır. Ermenistan, Hırvatistan, Estonya,

⁷² Arıkboğa, ss. 55-58.

⁷³ Kocaoğlu, s.77.

* Avrupa Konseyi'nin 1993 yılında Avrupa Bakanlar düzeyinde La Haye'de düzenlediği toplantıda aldığı tavsiye kararı” dan aktaran Ömer Anayurt, “Referandum Demokrasisi” Sürecinde Türkiye’de Referandumsuz Yerel Demokrasi”, **Kamu Yönetimi Yazıları Teoride Değişim Yeniden Yapılanma Sorunlar ve Tartışmalar**, (ed. Bilal Eryılmaz, Musa Eken ve Mustafa Lütfi Şen), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2007, s. 25.

Finlandiya, İrlanda, Malta, Rusya, İsveç ve Makedonya gibi ülkelerde ise yerel referandum uygulaması yasayla düzenlenmiştir⁷⁴.

Anayasal ve yasal hükümlerle yerel yönetim sistemlerine dâhil edilen yerel referandum uygulamaları, belediye yönetimlerinin tam anlamıyla bir konsensüsün sağlanamadığı, halka rağmen gerçekleştirilmek istenen eylem ve işlemlere karşı halkın adeta kendilerini savunucu bir aracı olarak da görülmektedir. Aynı zamanda halkın yönetime yabancılaşmasını önleyici, meşruiyet sorunlarını ortadan kaldıracı etkili yöntemlerden biridir.

Türkiye’de yerel referandum yöntemi 5393 sayılı Belediye Kanunu’nda düzenlenmektedir. Kanun’un 4. maddesine göre;

“Bir veya birden fazla köyün köy ihtiyar meclisinin kararı veya seçmenlerinin en az yarısından bir fazlasının mahallin en büyük mülkî idare amirine yazılı başvurusu ya da valinin kendiliğinden buna gerek görmesi durumunda, valinin bildirimi üzerine, mahallî seçim kurulları, on beş gün içinde köyde veya köy kısımlarında kayıtlı seçmenlerin oylarını alır ve sonucu bir tutanakla valiliğe bildirir.”

“İşlem dosyası valinin görüşüyle birlikte İçişleri Bakanlığına gönderilir. Danıştay’ın görüşü alınarak müşterek kararname ile o yerde belediye kurulur”

Bir köy, belde veya bunların bazı kısımlarının bir başka beldeye katılabilmesini düzenleyen 8.madde de ise referandum yönteminden söz edilmektedir:

“Bir belde veya köyün veya bunların bazı kısımlarının meskûn sahasının, komşu bir beldenin meskûn sahası ile birleşmesi veya bu sahalar arasındaki mesafenin 5.000 metrenin altına düşmesi ve buralarda oturan seçmenlerin yarısından bir fazlasının komşu beldeye katılmak için başvurması hâlinde, katılınacak belde sakinlerinin oylarına başvurulmaksızın, katılmak isteyen köy veya belde veya bunların kısımlarında başvuruya ilişkin oylama yapılır.

⁷⁴ Kalabalık, s. 688.

Oylama sonucunun olumlu olması hâlinde başvuruya ait evrak, valilik tarafından katılınacak belediyeye gönderilir. Belediye meclisi evrakın gelişinden itibaren otuz gün içinde başvuru hakkındaki kararını verir. Belediye meclisinin uygun görmesi hâlinde katılım gerçekleşir. Büyükşehirlerde birleşme ve katılma işlemleri, katılınacak ilçe veya ilk kademe belediye meclisinin görüşü üzerine, büyükşehir belediye meclisinde karara bağlanır. Katılma sonrası oluşacak yeni sınır hakkında, 6'ncı maddeye göre işlem yapılır ve sonuç İçişleri Bakanlığına bildirilir”⁷⁵

Katılınan belde halkının görüşlerinin benzer bir referandum uygulamasıyla öğrenilmemesi yalnızca katılınacak belediye meclisin olumlu yöndeki kararının birleşme ya da katılmaya yeterli sayılması yerel özerklik kavramıyla bağdaşmadığı için eleştirilmektedir⁷⁶.

Halk ve belediye yönetimini bir arada tutabilecek etkili bir yöntem olarak düşünülen referandum, her ne kadar belediye meclisinin almış olduğu kararları reddedebilme, devre dışı bırakabilme imkânı sunsa da demokrasilerin en olmazsa olmazı, en iyi uygulama modeli olduğunu kesin hükümlerle ifade etmek pek de doğru olmayacaktır. Referandumun kusursuz bir yöntem olmadığı, temsili demokrasiyi aşındırıcı etkisinin de olduğunu ifade eden görüşler bulunmaktadır.

Türkiye’de belediye yönetimin kararlarına halkın aktif olarak katıldığı ve karar alım sürecinde doğrudan yer aldığı yerel referandum uygulamaları bulunmaktadır. Örneğin Fethiye Belediye Meclisi üyelerinin Kayaköy’ün adının ’Kayı’ olarak değiştirilip değiştirilmemesi için aldığı referandum kararı Fethiye’nin Kayaköy Mahallesi sakinlerinin 20.09.2015 tarihinde referanduma gitmelerine neden olmuştur. İsim değişikliğine yönelik yapılan referandum sonucunda Kayaköy ismi aynı şekilde kalmıştır ⁷⁷. Bir başka yerel referandum uygulaması Kepez Belediyesi tarafından gerçekleştirilmiştir. 19 Ekim 2015 tarihinde Kepez Belediyesi’nin Yeni Emek Mahallesi

⁷⁵ <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf> , Erişim Tarihi, 01.12.2015

⁷⁶ Anayurt, Demokrasiyi Güçlendirme Aracı Olarak Yerel Referandumlar, **Sivil Toplum Dergisi**, 5 (17-18), 2007, s. 32-33.

⁷⁷ <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1130913-koyun-isim-degisikligi-icin-referanduma-gidildi>, Erişim Tarihi 25.11.2015

sakinleri, kentsel dönüşüm planına % 90,12 oranında evet oyu vermiştir⁷⁸. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin iştiraki olan İstanbul Otobüs İşletmeleri A.Ş., yeni otobüslerinin renginin ne olması gerektiği ile ilgili olarak e-oylama yöntemini kullanarak web sitesinde referandum yapılmasını kararlaştırmıştır⁷⁹.

Türkiye'de daha çok tavsiye niteliği taşıyan yerel referandumlar, belediye başkanlarını ve meclis üyelerini halkın görüşleri doğrultusunda hareket etmeye zorlamaktadır. Halkın da bu referandumlara yüksek düzeyde ilgi göstermesi, belli bir siyasal kültürünün oluşması adına önemli bir gelişme olarak görülebilir⁸⁰. Ancak yerel referandumlarla halkın sürekli siyasal süreçlerin içerisine çekilmesi yılgınlık yaratabilir. Nitelikli sorunların referandumla çözüme kavuşturulması ve halkın gündelik hayatını ilgilendiren öncelikli sorunların referanduma konu olması; gereksiz görülen referandum algısını yıkıcı, halkın katılımını arttırıcı ve demokratik bir yönetim anlayışının oluşumunu sağlayıcı bir etki yaratabilir. Yerel referandum uygulamalarının anket veya kamuoyu yoklamalarından farklı olarak resmi usul ve ilkelerle herhangi bir şüpheye yer vermeyecek biçimde yapılması demokratik bir belediye yönetiminin oluşmasına katkı sağlayacaktır.

1.2.3.4.3. Gelecek Atölyeleri

Modern yönetimlerin faydalandığı katılım yöntemlerinden biri olan gelecek atölyeleri⁸¹, sosyal ve çevresel sorunların aşılabilmesini sağlayan etkin yöntemlerden biridir. Eleştiri, tasarım ve uygulama gibi üç temel üzerinde kurulan bu atölyelerde halkın fikirlerinin alınabileceği uygun ortamların oluşturulması esastır. Etkin bir gelecek atölyesi faaliyeti için üç aşamalı bir çözüm yolu izlenir. Birinci aşamada mevcut problemler gündeme alınır ve bunlarla ilgili fikirler öğrenilir. Bu süreçten sonra birçok küçük grup tarafından istişare edilen konuların en önemlileri ayırt edilir. İkinci aşamada, mahallede belirlenen bu problemlerin başka yöntemlerle nasıl çözümlenebileceği konusu üzerinde durulur. Sonuçlar herkese bildirilir ve temel

⁷⁸ <http://www.milliyet.com.tr/kepez-yeni-emek-mahallesi-referanduma-antalya-yerelhaber-997214/>, Erişim Tarihi, 25.11.2015

⁷⁹ <http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/Pages/Haber.aspx?NewsID=19289#.V1zontLhCXY>, Erişim Tarihi: 01.12.2015

⁸⁰ Kocaoğlu, s.78.

⁸¹ Çukurçayır, *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi* ..., s.161.

bulgular ortaya konur. Son aşamada grupların geliştirdiği çözümlerin yapılabilirliği araştırılır. Sonuçların uygulanabilir olduğu kabul edilirse bununla ilgili uygulama yöntemi belirlenir⁸².

Bir moderatör eşliğinde faaliyet gösteren, grup üye sayısı 20-30 kişi arasında değişen bu atölyelerde; uzmanlar, vatandaşlar ve kamu kurumlarından katılımcılar yer alabilir. Grup çalışmaları için iki ya da dört günlük bir çalışma takvimi hazırlanır. Karşılıklı etkileşime dayanan beyin fırtınası yöntemiyle dilekler ve umutlar demeti oluşturulur ve sonuçlar değerlendirilir. Çalışmalara toplumun her kesiminin katılabilmesi atölyelerin bir başka faydalı yönünü oluşturmaktadır⁸³.

Gelecek senaryolarını tasarlamaya geçmeden önce, katılımcılar var olan durum hakkında görüşlerini ifade ederler. Gelecek atölyelerinin çalışmaları uzun vadeli sorunlar içinde uygulanabilir ve belediye yönetiminin karşılayabileceği hedefler olmalıdır⁸⁴.

Türkiye’de Kadıköy Belediyesi’nin oluşturduğu düşünce merkezi niteliği taşıyan Kent Akademi, kent sorunları alanında buluşmaların gerçekleştirileceği, çalıştayların yapılabileceği bir mekân olarak kurulmuştur. Kentli hakları ve yerel yönetim alanında oluşan gelişmeler ışığında atölyeler düzenlemektedir. Kent atölyeleri, kent planlama, kent ve demokrasi, kültür, toplumsal cinsiyet ve çevrebilim alanlarında çalışmalar yürütmektedir.

1.2.3.4.4. Planlama Çemberleri

Planlama Çemberleri, rastlantısal örnekleme yöntemiyle seçilen bir grubun, günlük işlerinden arta kalan vakitlerinde, planlama sorunlarına çözüm üretmek için aralarında uzmanların da yer aldığı çalışma gruplarına katılmalarıyla oluşturulur.

⁸² Vatandaş Katılımını Arttırma Rehberi, Türkiye’de yerel Yönetim Reformu Uygulamasının Devamına Destek Projesi (LAR Aşama II), http://www.migm.gov.tr/Dokumanlar/Katilim%20Rehberi_09.01.2012.pdf Erişim Tarihi, 29.10.2015

⁸³ Çukurçayır, **Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi** ..., s. 162.

⁸⁴ Genç, s. 72.

Planlama çemberlerinin oluşturulmasıyla hem yeni katılım imkânlarının oluşturulabileceği hem de kararların etkinliğinin arttırılabileceği düşünülmektedir⁸⁵.

Halk ile uzmanları bir araya getirmeyi sağlayan bu yöntem, birçok ülkede farklı alanlarda “katılımcı siyasal dayanışma” ortamının tesisi için kullanılmaktadır. Uygulama konularına* göre sayıları değişmekle birlikte planlama birimleri en fazla 25 kişiden oluşmaktadır. Planlama çemberlerinde çözüm önerileri bir hafta içerisinde oluşturulur. Planlama çemberlerindeki katılımcılara süreçte yer almaları dolayısıyla ödeme de yapılmaktadır⁸⁶.

Türkiye’de belediye yönetimlerinin planlama çemberlerinden yararlanabilmesi için bu yöntemin hukuki ve mali alt yapısının oluşturulması gerekmektedir. Katılımcılara ödeme yapılması belediye yönetimlerinin bu yönteme kuşkuyla bakmalarına neden olabilir ya da yasal olarak bunun mümkün olamayacağı algısına yol açabilir.

1.2.3.4.5. Kent Konseyi ve Mahalle Düzeyinde Örgütlenme Modeli

1992 yılında Rio De Janerio’da Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda temelleri atılan kent konseyleri, Türkiye’de niceliksel olarak en yaygın katılım yöntemlerindendir. Konferans sonrası 21. yüzyılın ortak hedefi olarak benimsenen ve BM üyesi ülkelerce kabul edilen “Gündem 21” başlıklı belgenin 28. bölümünde yerel yönetimlerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerinin uygulanmasına yönelik “Yerel Gündem 21” (YG 21) girişimlerini gerçekleştirmeleri ve desteklemeleri gerektiği belirtilmiştir. Bu nedenle Gündem 21 çerçevesinde belirlenen hedeflerin uygulanması için yerel yönetimlerin dâhil olduğu ve işbirliğiyle gerçekleştirilecek, yerel düzeyde örgütlenen YG 21 programları düzenlenmiştir. İlk etapta katılıma hevesli ilgili gruplar arasındaki iletişimin arttırılması amacıyla bir danışma forumu şeklinde olması

⁸⁵ Kocaoğlu, s. 86.

* Çukurçayır planlama çemberlerinden, kentsel temizlik ve çevre koruma, kentsel gelişim, halk eğitim kursları, kentsel ulaşım, (ücret belirleme, gece trafiği düzenlemeleri) yerel iletişim ve medya gibi alanlarda yararlanılabileceğini ifade etmektedir. Bkz. Çukurçayır, Siyasal Katılma..., s.159-160.

⁸⁶ Çukurçayır, Yeni Yönetim Modeli Arayışları... s. 214.

öngörölmüş ancak kabul gören uygulamaların hız kazanmasıyla danışma forumunun da ötesine geçerek “kent konseyleri” halini almıştır⁸⁷.

Katılımcılığı esas alan bu yapıların gelişim seyrini anlattığı çalışmasında Görmez, 1990’lı yıllardan sonra kent konseyi benzeri yapıların farklı şekillerde adlandırıldığını ifade etmektedir. Farklı adlar altında katılımcılığı teşvik eden, “ortak akıl”ı hâkim kılmayı amaçlayan, bilgi paylaşımını hızlandıran, saydamlığı hedefleyen, karar alım süreçlerini kapsayan ve halkın bir araya gelip fikirlerini ifade edebilme imkânı bulabildikleri platformların oluşturulduğunu ifade etmektedir. Platformların bazılarını, Urla’da kurulan “Kent Senatosu”, Aliğa’da kurulan “Kent Parlamentosu”, Milas’ta kurulan “Kent Kurultayı”, Bursa, Antalya, İzmit, Dikili, Muğla ve Karşıyaka’da kurulan “Kent Meclisi” oluşturmaktadır. Bütün bunlara ek olarak kent konseylerini, Yerel Gündem 21 süreci bağlamında “kentine sahip çıkma”, “aktif katılım” ve “çözümde ortaklık” gibi ilkelerle, kentleri sürdürebilir geleceğe taşıyan, gelecek kuşakların da kent haklarının korunduğu bir müşterek model olarak tanımlayanlar da bulunmaktadır⁸⁸.

Türkiye’de daha önceleri değişik isimlerle uygulanmakta olan kent konseyi benzeri yapılanmalar 2005 yılında tek bir çatı altında toplanmış ve 5393 sayılı Belediye Kanunu ile hukuki bir nitelik kazanmıştır. Belediye Kanunu’nun 76. maddesi kent konseyleriyle ilgili olarak⁸⁹;

“Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır. Belediyeler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan

⁸⁷ Kent Konseyleri, UCLG-MEWA Yayınları, (Yay. haz. Gökhan Karaca), 2015, s. 8-9.

⁸⁸ Kemal Görmez, Yerel Demokrasi ve Kent Konseyleri, **Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı**, (ed. Enis Battal Keskin), Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi - 1, Bursa, 2011, s. 40-41.

⁸⁹ <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5393.pdf>, Erişim Tarihi, 03.12.2015

kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar. Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir.” denmektedir.

İçişleri Bakanlığı’nın hazırladığı 08.10.2006 tarih ve 26313 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan yönetmelikle kent konseylerinin organları, görevleri, ve çalışma yöntemleri açıklanmıştır. Kent konseylerinin organları; genel kurul, yürütme kurulu, kent konseyi başkanı, meclisler ve çalışma gruplarıdır⁹⁰. Kent Konseylerinin görevleri şunlardır⁹¹:

- ❖ Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşehrilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak,
- ❖ Sürdürülebilir gelişme sorunlarının çözümüne yönelik uzun dönemli bir planın hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak,
- ❖ Kente ilişkin temel stratejilerin ve faaliyet planlarının belirlenmesinde, uygulama ve izleme süreçlerinde tüm kenti kapsayan ortak bir aklın oluşturulmasına katkıda bulunmak,
- ❖ Yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcılığı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek,
- ❖ Kentin kimliğine ilişkin tarihi, kültürel, doğal vb. değerlere sahip çıkmak ve geliştirmek,
- ❖ Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak,
- ❖ Sürdürülebilir kalkınma anlayışı kapsamında kentin yaşam kalitesini geliştiren, çevreye duyarlı ve yoksulluğu giderici programları desteklemek,
- ❖ Sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak,
- ❖ Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak,

⁹⁰ Turan Dolu, Katılımcı Yerel Yönetimler Ve Kent Konseyleri, **Katılımcı Yerel Yönetimler**, Kalkedon Yayınları, (der. İnan İzci), İstanbul, 2014, s.97.

⁹¹ Kent Konseyi Yönetmeliği 7.madde, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/10/20061008-5.htm>, Erişim Tarihi, 27.11.2015

- ❖ Kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak,
- ❖ Kent konseyinde oluşturulan görüşlerin değerlendirilmek üzere ilgili belediyeye gönderilmesini sağlamaktır.

Kent konseyleri aracılığıyla üniversite temsilcilerinin, muhtarların, engellilerin, gençlerin, kadınların, çocukların, sendikal oluşumların ve sivil toplum kuruluşlarının yer aldığı küçük demokratik birimlerin oluşturulması, katılım potansiyelini arttırabilir. Oluşturulacak bu yapıların mahalle düzeyinde örgütlenmeleri katılımı daha işlevsel ve etkin bir boyuta taşıyabilir. Kent konseylerinin mahalle tipi örgütlenmelerine ilişkin Türkiye’de olumlu örneklerin sergilendiğini görülmektedir. Örneğin Bursa’nın Nilüfer İlçesi’nde yer alan Nilüfer Kent Konseyine bağlı mahalle komiteleri, bir model olarak 2009 yılından beri Türkiye’de katılımcı yerel yönetim anlayışının bir tezahürü olarak örnek çalışmalar yürütmektedir. Şekil 2’de Nilüfer Belediyesi Kent Konseyi’ne bağlı olan Nilüfer Mahalle Komiteleri Organizasyon şemasına yer verilmektedir.

Şekil 2: Nilüfer Mahalle Komiteleri Organizasyon Şeması

Kaynak: Nilüfer Belediyesi Nilüfer Kent Konseyi Mahalle Komiteleri Birimi'nin Hazırladığı Bilgilendirme Sunumu⁹²

Nilüfer Belediyesi Mahalle komiteleri, kent konseylerinin halkın karar alım süreçlerine katılımını kolaylaştırıcı imkânların yaratılması ve mahalle ölçeğinde gerçekleştirilen örgütlenmelerle muhtarlığın bir yerel yönetim birimi haline dönüştürülebileceğinin örneğidir. Kent konseyine bağlı olarak çalışan mahalle komiteleri üyeleri; muhtar, azalar, sağlık ocağı, spor kulübü, mahallede ikamet eden ilkokul, ortaokul ve liselerin okul aile birliği temsilcileri ve öğrenci temsilcileri ve cami derneği temsilcilerinin oluşturduğu doğal üyeler ile halkın dar bölge seçim sistemini uygulamasıyla seçtiği temsilcilerden oluşmaktadır*.

⁹² Musa İpekten, "Nilüfer Belediyesi Nilüfer Kent Konseyi Mahalle Komiteleri Birimi'nin Hazırladığı Bilgilendirme Sunumu", Aışan Uçan'a kişisel e-posta. 27.11.2015.

* Seçimler iki yılda bir yapılmaktadır. Çalışmada kuramsal boyuta katkı sağlayabileceği düşüncesiyle 26.10.2014 tarihinde gerçekleştirilen mahalle komiteleri seçimi anlatılmaktadır. Seçmenler kendi sandıklarından aday olmakta ve aynı sandıktaki diğer seçmenler tarafından seçilmektedir. Sandık bazlı yapılan bu seçimlerde sokak temsiliyetinin daha adil bir şekilde gerçekleştirileceği düşüncesiyle yerel seçimlere ait seçmen listeleri kullanılmıştır. Örneğin Nilüfer ilçesi Cumhuriyet Mahallesi'nde 30.03.2014 tarihli gerçekleştirilen yerel seçimlere göre seçmen sayısı 12.967, toplam sandık sayısı ise 42'dir. Seçim sonucu mahalle komitesine her sandıktan bir kişi seçilmek suretiyle 42 kişi seçilmiştir. Seçimin ardından kota uygulamasına göre 1/3 kadın ve genç kotası, 1/5 engelli ve LGBTİ'nin seçilip seçilmediğini incelenmiştir.

Mahalle komitelerine üye seçimi 2 yılda bir yapılır. 1/3 oranında kadın ve gençlik kotası, 1/5 oranında engelli kotası bulunur. Aday olunmaması halinde ise kota boş bırakılmaktadır. 2014 yılı mahalle komiteleri seçimlerinde uygulanmak üzere Türkiye’de ilk kez 1/5 oranında LGBTİ kotası da belirlenmiştir. Oluşturulan bu komitelerde kararlar 2/3 çoğunlukla alınmaktadır⁹³.

Kent konseylerinin Türkiye geneline yayılan bir demokratikleşme çabasının ürünü olmadığı, az sayıda belediyenin karar alım süreçlerine kent konseylerini dâhil ettiği yaygın bir kanıdır. Belediye yönetimlerinin kent konseylerine belli sürelerde bilgi paylaşımında bulunması, üyelere eğitimlerin verilmesi, karşılıklı fikir alışverişlerinin yapılması kent konseylerini daha etkin kılacaktır. Kentsel planlama, bütçenin hazırlanması, kullanımı gibi mali konularda ve değişik ölçekteki yatırım projelerinin gerçekleştirildiği kentsel rant konularında, belediye yönetimlerinin katılım kisvesi altında şekli ve biçimsel katılımda olduğu gibi aynı şekilde girişimci olmaları, katılımcıların biraz daha ciddi konularda karar alım süreçlerinde yer almalarını sağlayabilecektir.

1.2.3.4.6. Yurttaş Kurulları

Yurttaş kurulları, toplumun dezavantajlı gruplarından olan yaşlılar, kadınlar, çocuklar ve yabancıların temsil edilmesini ve karar alım süreçlerinde yer almalarını sağlayan oluşumlardır. Belediye yönetiminin gözetimi ve desteğinde çalışan bu kurullar yalnızca danışmanlık faaliyetleri yürütürler⁹⁴.

Yurttaş kurullarında özel ya da kamu kurum ve kuruluş temsilcilerinin, üniversitelerin, siyasi partilerin ve çeşitli sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin bir uzman

Çünkü kota uygulamasıyla 14 kadın, 14 genç ve 8 engelli, 8 LGBTİ temsilcinin mahalle komitesinde yer alması gerekmektedir. Kota uygulamasıyla seçilemeyen ve uygun şartları taşıyanlar arasından en yüksek oyu alanların ilgili kotalarla temsilci olmalarına imkân tanınmıştır. Aday olunmaması halinde sandalye boş bırakılmaktadır.

⁹³ İlknur Polat, Bir Katılım Deneyimi Olarak “Nilüfer Mahalle Komiteleri”, **Katılımcı Yerel Yönetim**, (der. İnan İzci), Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2014., s.120.

⁹⁴ Çukurçayır, **Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi** ..., s. 160-161.

desteğiyle planlama yapabilecekleri ve çıkan sonuçların belediye meclisini veya belediye yönetimini yönlendirebileceği belirtilmektedir⁹⁵.

1.2.3.4.7. Halk Bilirkişisi

Halk bilirkişisi yönteminde, katılımcıların belirlenmesi planlama çemberlerinde olduğu gibi rastlantısal örnekleme yoluyla gerçekleştirilmektedir. Yaklaşık 25 kişiyle yürütülen çalışmalarda katılımcılar önerilerini bir rapor haline getirir ve bu rapor meclise sunulur. Bu yöntem katılımcıların ilk olarak basit düzeydeki konular üzerinde çalışmalar yürütmesini sağlayıp, onların zamanla sorunların çözümü konusunda kendilerini geliştirmelerine ve daha ciddi konular üzerinde raporlar hazırlayabilmelerine olanak tanımaktadır⁹⁶. Planlama sürecinde yer alacak katılımcıların belirli bir esas çerçevesinde değil de rastlantısal seçilmesi ve çalışanların iş yerlerinden izin alarak sürece katılmak zorunda olmaları yönteminin dezavantajlı yanlarını oluşturmaktadır.

1.2.3.4.8. Yuvarlak Masa Toplantıları

Bilim insanları ve alanında uzman kişilerin katılımıyla gerçekleşen yuvarlak masa toplantıları pek çok konu hakkında görüş ve önerilerin ifade edildiği oluşumlardır. Bu toplantılarda çalışmaların karar organlarına uzlaşmacı bir şekilde aktarılması amalanır⁹⁷.

Müzakereci karar alım yöntemini anımsatan yuvarlak masa toplantıları sonucunda etik ve sosyal konularda çalışma prensipleri oluşturulur. Her bir yuvarlak masa toplantısı farklı gündemle oluşturulur ve 10 kişiyi geçmeyecek sayıda gönüllü katılımcıdan oluşur. Yuvarlak masa toplantılarının en önemli özelliği, seçkin bir içerik taşıması ve toplumun farklı kesimlerinin temsilcilerinin dengeli bir katılıma imkân sunmasıdır⁹⁸.

⁹⁵ ukurayır, **Yeni Yönetim Modeli Arayışları...**, s. 216.

⁹⁶ Kalabalık, s. 697.

⁹⁷ Kocaoğlu, s. 88.

⁹⁸ Genç, s. 76.

1.2.3.4.9. Arabuluculuk

Genellikle altyapı ve çevreyle ilgili yürütölmek istenen hizmetler de toplumsal bir uzlaşşı sağlamak amacıyla üçüncü bir kişinin görevlendirilmesi yöntemidir. Daha önce Amerika Birleşik Devletleri'nde başarılı sonuçlar alınan bu yöntem Almanya'da, Berlin Havaalanı ve Frankfurt Havaalanı'nın inşası sürecinde uygulanmıştır⁹⁹. Taraflar arasında uzlaşma sağlanması açısından yararlı bir uygulama olduğu düşünölse de arabulucunun objektifliğini tam anlamıyla koruyamaması ve arabuluculuk yönteminin hangi usul ve esaslarla uygulanacağını belirlenmemesi, sorunları çözme konusunda tarafları olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Türkiye'de Beşiktaş Belediyesi ve Adalet Bakanlığı Arabuluculuk Daire Başkanlığı girişimleriyle 04.08.2015 tarihinde Beşiktaş Belediyesi bünyesinde Arabuluculuk Hizmet Merkezi (AHM) oluşturulmuştur. Arabuluculuk işlevini yerine getiren AHM, 2012 yılında yürürlüğe giren 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun (HUAK) belirttiğı arabuluculuk tanımıyla *“tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri iş veya işlemlerden doğan özel hukuk uyuşmazlıklarının çözümlenmesi”*¹⁰⁰ için kurulmuştur. Belediye yönetimiyle halk arasında doğan uyuşmazlıkları çözmek adına idari yargı işlevi görmeyip, HUAK'da belirtildiğı üzere özel hukuktan doğan uyuşmazlıkların belediyenin desteğıyle ücretsiz arabuluculuk hizmeti aracılığıyla giderilebilmesi amaçlanmaktadır.

1.2.3.4.10. Halk Toplantıları

Halk toplantıları, belediyelerin gerçekleştirdikleri hizmetler hakkında bilgi vermek ve halktan geri bildirim almak amacıyla kullandıkları bir yöntemdir. Aynı zamanda halk toplantıları, kentin gelişimine yönelik politikalarının belirlenmesinde ilgili kişilerin katılabildiğı ve belediye yönetimlerinin kendi önerilerini dile getirebildikleri açık oturumlardır¹⁰¹.

⁹⁹ Kalabalık, s. 698.

¹⁰⁰ Alper Bulur, “6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu ve Uygulaması Hakkında Değerlendirmeler”, <http://www.tahkim.hacettepe.edu.tr/alperbulurteblig.pdf> , Erişim Tarihi, 07.12.2015

¹⁰¹ Genç, s. 70.

Halk toplantılarında alınan kararlar sadece danışma niteliğinde olup, herhangi bir bağlayıcılığı bulunmamaktadır. Bu nedenle halk toplantılarının belediye yönetimi ile halkın buluşma noktası olarak algılanıp daha etkin hale getirilmesi amaçlanmalıdır¹⁰².

Türkiye’de belediye başkanları ve yönetim kadrosunun bu toplantılara katılarak yerel demokrasinin gelişimine katkı sağlaması kuşkusuz olumlu gelişmelerdir, ancak toplantılarda çeşitli baskı gruplarının manipölasyonları, toplumun tüm kesimlerinin temsil edilememesi ve vatandaşların eleştirilerinin karar alma süreçlerini yeterince etkileyememesi yöntemin eleştirilen yanlarını oluşturmaktadır.

1.2.3.4.11. Odak Gruplar

Odak gruplar, beş ila on iki kişiden oluşan temsilciler grubunun bir rehber eşliğinde projelerin ilgililerinin istişare edip görüşlerini ifade edebilme imkânı bulduğu bir katılım yöntemidir. Genellikle tek seferlik toplantılardır. İlgili kesimlerin fikirlerinin öğrenilmesi ve onların katılım süreçlerine dâhil edilmesi, demokratik bir yönetim anlayışının oluşturulması adına önemli görülmektedir¹⁰³.

Bu katılım yönteminde katılımcılar telefonla veya gazete ilanı aracılığıyla rastlantısal şekilde belirlenir. Odak grup toplantıları genellikle haftalık ve tarafsız bir mekânda gece düzenlenen çalıştaylar şeklinde yapılır¹⁰⁴.

1.2.3.4.12. Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı: E- Demokrasi

Bilgi toplumunun karşılıklı etkileşime dayalı medya araçlarını günlük hayatın bir parçası haline getirmesi, siyasal tercih ve propagandaların internet ortamına aktarılmasını sağlamıştır. Sosyal medyanın belediye başkanını görme imkanı bulamayacak kişilere diyalog kurma imkanı sağlaması halkın taleplerinin yönetime iletilmesini sağlayabilmektedir. Böylelikle yalnızca seçimlerde rol üstlenebilen halk kendisini ilgilendiren her alanda yönetime dahil olabilmekte, görüşlerini iletebilmekte dolayısıyla katılımcı demokrasilerin oluşmasını sağlamaktadır Bilişim teknolojilerinin kullanımıyla özellikle e-demokrasi uygulamalarının hayata geçirilebilmesi doğrudan

¹⁰² Kocaoğlu, s. 82.

¹⁰³ Kocaoğlu, s. 87-88.

¹⁰⁴ Genç, s. 71.

demokrasi arayışlarına cevap vermiş ve yerel düzeyde de uygulanabilirliğinin tartışılmasına neden olmuştur.

Zaman ve mekân kolaylığı sağlayan bilgi teknolojilerinin çözebileceği yönetsel ve siyasal problemlerin neler olduğu, daha fazla demokrasi beklentilerine ne tür katkılar sağlayacağı yazında tartışılan konular arasındadır. Özgürlüklerin sınırsıza yaklaştığı internet ortamının bir yönüyle sosyalizasyonu arttırdığı, ancak bir arada yaşamayı daha da zorlaştırdığı ifade edilmektedir. Konuya demokratik katılım açısından bakıldığında ise katılımı kolaylaştırıcı ve hızlandırıcı etkilerinin olduğu görülmektedir¹⁰⁵.

1.2.3.4.13. Yerel Ombudsman

İskandinav ülkelerinde doğan ve Anglo-Sakson ülkelerinde kullanılmaya başlanan Ombudsmanlık Kurumu, halkın şikâyetlerini kabul edip, yönetimlerin eylem ve işlemlerinin hukuka uygunluğunu araştırır. Türkiye’de Kamu Denetçisi olarak da ifade edilen Ombudsman her yıl meclise sunduğu raporunda hangi tür şikâyetleri araştırdığını, yönetimin hukuka aykırı eylem ve işlemlerinin neler olduğunu açıklar¹⁰⁶.

Yerel ombudsmanlık diğer adıyla yerel kamu denetçiliği ise yerel yönetim kuruluşlarının gerçek ve tüzel kişilerle olan ilişkileriyle ortaya çıkan eylem ve işlemlerinin, hukuka uygunluğunun denetlendiği, yerel yönetim birimleriyle halk arasındaki anlaşmazlıkların çözüme bağlandığı bir makamdır. Yerel halkın, yerel yönetim birimlerinin gerçekleştirdiği hizmetlere ilişkin şikâyetlerinin incelendiği bu makam, yerel yönetim birimlerinin hukuka aykırı uygulamalarına karşı “yönetsel ahlak” ilkelerini gözeterek halkın haklarını korumaktadır. Yargı kararları gibi yaptırım gücü olmamasına karşın, Türkiye’de olduğu gibi bazı ülkelerde parlamentonun, bazılarında ise idarenin bir parçasını oluşturup bir anlamda yargı faaliyeti yürütürler¹⁰⁷.

Türkiye’de ise yerel düzeyde yapılanmış ve görev tanımı gereği yerel yönetim kuruluşlarının denetimini sağlayan böyle bir oluşum henüz bulunmamaktadır. Yerel yönetimler kaynaklı şikâyetlerin çözüm merciinin başkent olması eleştirilmektedir. Bürokrasinin arttırılacağı ve bunun da önemli sıkıntılara sebep olabileceği bu

¹⁰⁵ Çukurçayır, **Yeni Yönetim Modeli Arayışları** ..., s. 218-219.

¹⁰⁶ Şeref Gözübüyük, **Yönetim Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010, s. 372.

¹⁰⁷ Kocaoğlu, s. 95.

eleştirilerinin kaynağını oluşturmaktadır. Yerel yönetimlerden kaynaklanan sorunların kamu denetçiliği sistemi içerisinde değerlendirilmesinin ombudsmanlık makamına ulaştırılan dosyaları azaltacağı ve bu gelişme ile muhtemel yargı dosyalarının azalabileceği varsayılmaktadır¹⁰⁸. Özellikle belediyelere ilişkin başvurularda arabuluculuk yöntemlerinin yoğun olarak kullanılmasına imkân verildiği ve bu sayede uzlaşma yoluyla birçok dosyanın çözüme kavuşturulduğu ifade edilmektedir¹⁰⁹.

1.2.4. Katılımcı Yerel Yönetim Anlayışının Türkiye Özelinde Değerlendirilmesi

Türkiye’de belediyelerin büyük bir çoğunluğu katılımcı yerel yönetim anlayışına alternatif olan güçlü başkanlık modeli örnek alınarak yönetilmektedir. Böylelikle belediye idaresinin hızlı karar alabileceği ve dolayısıyla daha etkin bir yönetimin gerçekleşeceği düşünülmektedir. Belediye idaresinin tamamen meclis denetimine girmesi durumunda meclis içi çekişmeler sebebi ile karar mekanizmalarının yavaş işleyebileceği ve kentte ki hizmetlerin aksayacağı “Güçlü Başkanlık” sistemini savunuların temel varsayımlarını oluşturmaktadır. Meclisin belediye karar ve uygulamaları üzerindeki denetiminin artırılması ve kent halkı adına denetim işlevi yürütmesi ve stratejik konularda nihai karar mekanizması olarak görev yapması gerektiği yine yaygın bir diğer görüşdür¹¹⁰.

“Güçlü Başkanlık” sistemi ve seçim galibiyeti odaklı yerel siyaset anlayışı, beraberinde birtakım sorunlara neden olmaktadır. Bu sorunların başında yalnızca belediye başkanın iradesiyle mahalli müştereklik ölçütünün belirlenip belirlenemeyeceği gelmektedir. Alınan kararların belediye başkanının keyfiyetinde olup olmadığını ise hizmetlerin kim için, ne düzeyde, hangi alanda ve nasıl sunulması gerektiği gibi konuların hangi süreçler sonrasında belirlendiği göstermektedir.

Katılımcı yerel yönetimlerin gelişmesine esin kaynağı olan 1973-1980 yılları arası üretici, kaynak yaratıcı, yönlendirici, düzenleyici, birlikçi ve en önemlisi de

¹⁰⁸ Ali Fuat Gökçe, “**Kamu Denetçiliği Sistemi Kapsamında Mahalli İdarelerde Ombudsman Denetimi**”, <http://www.alifuatgokce.com/Mahalli%20%C4%B0dareler%20Ombudsman%20.pdf>, Erişim Tarihi, 04.12.2015

¹⁰⁹ http://www.ombudsman.gov.tr/content_detail-322-6005-yerel-yonetimler-sempozyumu.html, Erişim Tarihi, 04.12.2015

¹¹⁰ Bülent Kar, **Yerel Demokrasi Ve Kent Yönetimi**, Okutan Yayıncılık, İstanbul, 2006, s. 60.

demokratik katılımcı belediyeçilik anlayışı, özellikle 1979 yılı Fatsa tecrübesi*, Türkiye’de katılımcı yerel yönetimin kilometre taşlarındandır. Günümüzde bu örneği farklı uygulamaları ile Nilüfer*, Dikili, Çanakkale, Sarıyer ve Bodrum gibi çeşitli belediyelerde gözlemlemek mümkündür. Ancak yerel yönetim kuruluşlarının rol model olarak kabul edebilecekleri yaygın bir katılımcı-demokratik yerel yönetim uygulamasının henüz Türkiye’de gerçekleşmediği düşünülmektedir.

Yerel düzeyde sağlıklı bir demokrasiden söz edebilmek için yalnızca katılımcılık yeterli olmamakta aynı zamanda halkın örgütlü ve duyarlı olması gerekmektedir. Yerel yönetimlerin demokratik değerleri yaşatabilmesi, varlıklarını koruyabilmesi için sahip oldukları güçleri devlet ile sivil toplum sınırlarında konumlandırmaları, her ne kadar zor olsa da “sivil ruhlu kurumlar” olarak sivil toplum kuruluşlarının da içerisinde yer aldığı paydaşlarla varlıklarını sürdürmeleri beklenmektedir¹¹¹.

Yerel yönetim ve demokrasi ilişkisinin sivil toplum boyutuyla da ele alınması yerel yönetim kuruluşlarının sivil toplumun bir parçası olup olmadıkları tartışmalarına da neden olmaktadır. Sivil toplumu Montesquieu ve Machiavelli gibi düşünürler “ara

* Türkiye’de 1930 tarihli 1580 Sayılı Belediye Kanunu’nun 13. maddesinde “Halkın Belediye Yönetimine Katılımı”na yer verilmiştir. Kanun’un bu düzenlemesi çeşitli siyasi olaylar ve katılım talebine dayalı yetersizliklerden dolayı hayata geçirilememiştir. 1979 yılında Fikri Sönmez’ in Fatsa’da belediye başkanı seçilmesiyle Türkiye’de o günlerin yerel yönetim anlayışından farklı olarak Fatsa’ da Halk Komiteleri kurulmuş ve belediye yönetiminde halkın katılımına imkân sunulmasıyla dikkatler buraya çekilmiştir. “Çamura Son Kampanyası” ile halkın kolektif ve örgütlü katılımı sonucu bir haftada çevre sorunu çözülmüş, katılım olumlu sonuçlarını göstermiştir. Halk komiteleri aynı zamanda Fatsa’da tefecilikle ve karaborsacılıkla mücadele edilmesine imkân sağlamıştır. Yerel düzeyde gerçekleştirilen bu katılım, halk tarafından da kabul görmüş ve bu yönüyle belediye halkın siyasal sürece katılımının sağlandığı bir demokrasi okulu halini almıştır.

Ayrıntılı bilgi için bkz., **Yerel Yönetim Tartışmaları**, Bireşim Yayınları, İstanbul, 1994, ss. 179-181.

* Çalışmanın kent konseylerinin anlatıldığı bölümünde daha ayrıntılı yer alan mahalle komiteleri, Nilüfer Belediyesi Kent Konseyi’ne bağlı olarak 2009 yılında 42 mahalle de oluşturulmuştur. Halkın bu yöntemle karar alım sürecine katılımı sağlanmaktadır. Mahalle komitelerinin yapmış olduğu çalışmalardan bazıları; asfalt ve tretuvar planı (2011-2015 yılları arası), Nilüfer Belediyesi ile Mahalle Komiteleri’nin ortaklaşa yaptığı, Stratejik Plan çalışmasıdır. 2012-2014 Revizyon Planı 2015-2019 dönemi Stratejik Plan için Mahalle Komiteleri’nden öneriler toplanmıştır. Nilüfer Belediyesi’nin 2014 yılı park yatırımı planı tamamen mahalle komitelerince düzenlenen “Siz Karar Verin” toplantılarının sonucunda belirlenmiştir.

¹¹¹ Mustafa Ökmen, Bekir Parlak, **Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler İlkeler Yaklaşımlar ve Mevzuat**, Alfa Aktüel Yayınları, Bursa, 2010, s. 48.

yapılar, ara tabaka veya kuruluşlar” olarak nitelendirmiştir. Hegel’e göre “merkezi devletten bağımsız hareket edebilen, mülkiyet haklarına dayalı ve özünü örgütlenme özgürlüğünün oluşturduğu yapılanmalardır”. Marx ise sivil toplumu tarihsel bir kaynak, tarihin hakiki ocağı ve sahnelenişi olarak ifade etmektedir¹¹².

Sivil toplum tanımlarının ortak noktası bu oluşumların devlet dışında ve devletin müdahalesi olmaksızın geliştirilen sosyal ilişkiler alanını yansıtmasıdır. Bu nedenle özerk, ancak devlet örgütlenmesinin bir unsuru olan yerel yönetimlerin sivil toplum kuruluşları olarak kabul edilip edilemeyeceğine ilişkin bu konuda farklı görüşler bulunmaktadır. Örneğin, sivil topluma ilişkin ilk kuramcılardan biri olan Hegel yerel yönetimlerin sivil toplumun bir parçası olduğunu, devlete karşı yerel özerklik zırhına bürünmelerinin yerel yönetimler (belediye) ile diğer özel kurum ya da kuruluşlar arasında hiçbir ayrıma sebep olmadığını ifade etmektedir¹¹³. Keleş ise hem siyasal yapıyı oluşturan temel bir birim hem de kısmi özerklikleriyle yerel yönetimlerin bir sivil toplum kuruluşu olarak kabul edilebilmelerinin mümkün olmadığını savunmaktadır¹¹⁴.

Belediyelerin sivil toplum kuruluşlarıyla olan birlikteliklerinin karar alım sürecindeki tutumlarını dönüştürebileceği de düşünülebilir. Bu anlamda belediye yönetimleriyle sivil toplum kuruluşlarının birlikteliğine imkân sağlayan, oluşumları ve yaygınlıkları itibarıyla diğer katılım yöntemlerinden ayrılan kent konseyleri, kentteki birçok kurum ve kuruluşun birlikteliğiyle kurulan sivil ruhlu yapılardır.

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 76. maddesine göre “*Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasî partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar*” denilmektedir. Yasal bir zorunluluk olarak kurulması gereken kent konseyleri, nitelikleri itibarıyla birçok kentte belediye meclislerine alternatif

¹¹² Ökmen, Parlak, s. 47.

¹¹³ Yusuf Karakılçık, **Yeni Yerel Bölgesel Gelişmeler Işığında Yerel Yönetimler**, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 42.

¹¹⁴ Karakılçık, s. 42.

oluşturabileceği kaygısıyla kamuoyu oluşturma ve danışma kurulu işlevlerini tam anlamıyla yerine getirememektedir.

Sonuç olarak, artırılmak istenen demokratik süreçler, etkinlik ve verimlilik hedefleriyle hazırlanan yerel yönetim reformları bazı iyileştirmeler ve yenilikleriyle olumlu gelişmelere vesile olabildiyse de halkın ihtiyaçlarına ve taleplerine cevap verme konusunda yetersiz kaldığı iddia edilmektedir. Ayrıca reformların beklenen hedeflere ulaşmasında en büyük engelin, siyasal kültür ve belediye yönetimlerinin katılımcı yöntemleri devreye sokmamaları olduğu söylenebilir¹¹⁵.

1.3. Türkiye’deki Katılımcı Mekanizmaların Yapı ve İşleyişine Yönelik Yasal Düzenlemeler

Çalışmanın bu kısmında 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 2004 tarihli 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu’nun halkın belediye yönetimine katılımına imkân veren hükümleri ele alınmıştır.

1.3.1. 5393 Sayılı Belediye Kanunu

Yerel yönetimlerde yeniden yapılanma çalışmaları sonucu 2005 yılında yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu ile katılım yöntemlerinin uygulanmasına olanak tanınmış, yönetime katılım anlamında belediyelerin halkın beklenti ve memnuniyetlerini öğrenmelerini sağlayıcı mekanizmalara yer verilmiştir.

5393 sayılı Belediye Kanunu’nun 13. maddesine göre;

“Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur. Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek

¹¹⁵ İzci, s. 29.

kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır.”

Yine 5393 sayılı Belediye Kanunu’nun birleşme ve katılmaları düzenleyen 8.maddesinde, komşu beldeye katılmaya ilişkin referanduma gidilmesi hükmü yer almaktadır.

“... Bir belde veya köyün veya bunların bazı kısımlarının meskûn sahasının, komşu bir beldenin meskûn sahası ile birleşmesi veya bu sahalar arasındaki mesafenin 5.000 metrenin altına düşmesi ve buralarda oturan seçmenlerin yarısından bir fazlasının komşu beldeye katılmak için başvurması hâlinde, katılacak belde sakinlerinin oylarına başvurulmaksızın, katılmak isteyen köy veya belde veya bunların kısımlarında başvuruya ilişkin oylama yapılır. ...” denilerek yerel referanduma başvurulması hükme bağlanmıştır.

Mahalle ve yönetimini düzenleyen 9.maddesinde *“... Muhtar, mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek, belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek, mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek, diğer kurumlarla iş birliği yapmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmakla yükümlüdür.”* hükmü ile mahalle düzeyinde gönüllü katılım esasına dayalı bir örgütlenme modeliyle mahallenin ihtiyaçlarının belirlenmesinde iş birliğine gidilmesi istenmektedir.

Belediyenin görev ve sorumluluklarını düzenleyen 14. madde de ise belediye hizmetlerinin sunumu ile ilgili olarak “Yerellik (Subsidiarity) İlkesi” gözetilmiş ve hizmetlerin vatandaşlara en yakın yerlerde, en uygun yöntemlerle sunulması gerektiği belirtilerek, hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşük ve dar gelirlilerin durumuna uygun yöntemlerin uygulanması gerektiği ifade edilmiştir. Belediyenin yetkileri ve imtiyazlarının düzenlendiği 15.madde de belediyeye, *“belde sakinlerinin belediye hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması”* yapabilme yetkisi vermiştir. Meclis toplantısını düzenleyen 20. maddeye göre *“toplantının yeri ve zamanı mutlak usullerle belde halkına duyurulur. Meclis toplantıları açıktır.”* 21. madde ise belediye meclis gündemine ilişkin olarak halkın bu

konuda haberdar edilmesi ve 23. madde de kesinleşen meclis kararlarının özetlerinin yedi gün içinde uygun araçlarla halka duyurulmasını hükme bağlanmıştır.

24. madde de ihtisas komisyonu toplantılarına *“Mahalle muhtarlarının ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcileri”*nin, kendi çalışma konularıyla ilgili olarak katılabilecekleri ve konuyla ilgili görüşlerini oy kullanmaksızın bildirebilecekleri ifade edilmektedir. Yine komisyon çalışmalarında uzman kişilerden yararlanılabileceği, komisyon raporlarının alenî olduğu, çeşitli yollarla halka duyurulması ve isteyenlere meclis tarafından maliyetlerini aşmamak üzere belirlenecek bedel karşılığında verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Stratejik plân ve performans programının hazırlanmasıyla ilgili 41. madde de *“varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır”* denilerek belediye yönetiminden ilgili kesimlerin görüşlerini almaları istenmiştir.

Acil durum plânlamasına yönelik 53. madde de *“İlgili bakanlık, kamu kuruluşları, meslek teşekkülleriyle üniversitelerin ve diğer mahallî idarelerin”* görüşlerinin alınabileceği ve bu kesimlerle ortak planların yapılabilmesi belirtilmektedir.

Belediyelerde iç ve dış denetim yapılabilmesini düzenleyen 55. maddeye göre *“Denetime ilişkin sonuçlar kamuoyuna açıklanır ve meclisin bilgisine sunulur.”* 56. maddede Belediye başkanının hazırlayacağı faaliyet raporunun kamuoyuna açıklanması gerektiği ifade edilmektedir.

Daha önceki bölümde ifade edildiği gibi kent konseyleri katılıma imkân sağlayan önemli bir yapıdır. Katılımcı demokratik yönetimlerin işlevsel hale getirilebilmesi konusunda önemli bir yeri olan gönüllü katılımı ilkesinin düzenlendiği 77. maddede ise *“Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, engellilere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü*

kişilerin katılımına yönelik programlar uygular.”denilmiş gönüllükle ilgili usul ve esaslar, İçişleri Bakanlığı’nın çıkardığı yönetmelikle belirlenmiştir.*

1.3.2. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu

Büyükşehir Belediyesi Kanunu da katılımcı oluşumların önünü açan çeşitli hükümler içermektedir. Kanun’un 6. maddesinde büyükşehir belediyesine katılım düzenlenmiş ve Belediye Kanunu’ndaki hükümlerin uygulanması gerektiği belirtilmiştir¹¹⁶. Büyükşehir belediyesinin görev, yetki ve sorumluluklarının belirtildiği 7. maddede ise Belediye Kanunu’nda olduğu gibi halkın yönetsel katılımına imkân sağlayan stratejik plan ve performans programının hazırlaması hükmü getirilmiştir.

Yine aynı Kanun’un 8. maddesi, alt yapı hizmetleri ile ilgili olarak *“Büyükşehir içindeki alt yapı hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi amacıyla büyükşehir belediye başkanı ya da görevlendirdiği kişinin başkanlığında, yönetmelikle belirlenecek kamu kurum ve kuruluşları ile özel kuruluşların temsilcilerinin katılacağı alt yapı koordinasyon merkezi kurulur.”* Alt yapı koordinasyon merkezinin gündemdeki konularla ilgili olarak kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının görüşlerini alması yasal hükme bağlanmıştır.

Ulaşım hizmetlerini düzenleyen 9. maddede UKOME’nin (Ulaşım Koordinasyon Merkezi) oluşumuyla ilgili *“Büyükşehir içindeki kara, deniz, su, göl ve demiryolu üzerindeki her türlü taşımacılık hizmetlerinin koordinasyon içinde yürütülmesi amacıyla büyükşehir belediye başkanı ya da görevlendirdiği kişinin*

* İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği, <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.9521&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>, Erişim Tarihi, 06.12.2015, Yönetmeliğin 7.Maddesine göre gönüllülerde aranacak özellikler ise şunlardır:

- a) Reşit olması veya reşit olmayanlardan en az on iki yaşını bitiren küçükler yasal temsilcisinin iznini almış olması,
- b) Tüzel kişiler için yetkili organlarından karar alınmış olması,
- c) Sivil toplum kuruluşları için ilgili konuda faaliyette bulunuyor olması,
- d) Çalışma alanlarına bağlı olarak, gerektiğinde yetkili sağlık kuruluşlarından alınmış sağlık raporunun bulunması,
- e) Yabancı uyruklu gönüllüler için ayrıca, 27/2/2003 tarihli ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmelikler ile bu Yönetmelik hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla mahallin en büyük mülki amirine bildirilmiş olması gerekir.

¹¹⁶ Kocaoğlu, s. 197.

başkanlığında, yönetmelikle belirlenecek kamu kurum ve kuruluşları ile Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonunun görevlendireceği ilgili odanın temsilcisinin katılacağı Ulaşım Koordinasyon Merkezi kurulur.”denmektedir. Ayrıca katılımcı demokratik bir yapının oluşması amacıyla gündemdeki konuların görüşülmesi için üye olarak belirlenmeyen ulaşım sektörü ile ilgili kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarından temsilcilerin de UKOME toplantılarına davet edilerek görüşlerinin alınabileceği ifade edilmiştir.

Büyükşehir belediyesinin imar denetim yetkisini düzenleyen 11. maddesinde ise *“imar uygulamalarının denetiminde kamu kurum ve kuruluşlarından, üniversiteler ve kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşların”dan yararlanılabileceği hüküm altına alınmıştır.*

Meclis toplantıları ile ilgili olarak 13. maddede toplantıların yapılacağı yer ve zamanının halka duyurulması gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca 15. madde de ihtisas komisyonlarına gündemdeki konularla ilgili olarak görüş ve önerileriyle katılabilecek olan *“kurum temsilcileri, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversitelerin ilgili bölümlerinin, sendikalar ve uzmanlaşmış sivil toplum örgütlerinin temsilcileri ile davet edilen uzman kişilerin oy hakkı olmaksızın”* ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilecekleri belirtilmekte, komisyon raporlarının herkese açık olduğu, çeşitli yollarla halka duyurulması gerektiği ve isteyenlere büyükşehir belediye meclisi tarafından belirlenecek maliyet bedeli karşılığında verilmesi hükme bağlanmıştır.

1.4. Uluslararası Metinlerde Halkın Belediye Yönetimine Katılımına İlişkin Hükümler

Türkiye’nin de kurucu üye sıfatıyla yer aldığı Avrupa Konseyi’ne üye devletlerin, yerel yönetimlerle ilgili iç mevzuat değişikliklerinde gözlem, çalışma ve raporlarıyla Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi’nin kararlarını dikkate aldıkları görülmektedir. Bu bölümde Avrupa Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi çalışmaları sonucu hazırlanan “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı”, “Avrupa Kentsel Şartı”, “Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartına Yerel Yönetimlerin İşlerine

Katılma Hakkına İlişkin Ek Protokol” incelenmiş ve katılımcı bir yönetim modeli oluşturulmasına ilişkin hükümlerin neler olduğu üzerinde durulmuştur.

1.4.1. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şart’ında (AYYÖŞ) halkın yerel yönetimlere (belediye) katılımını sağlayıcı yeni yöntemlerin oluşturulması gerektiği ifade edilmektedir¹¹⁷. Avrupa Konseyi bünyesinde yerel yönetimlerin özerkliğine ilişkin ilk girişimlerin, 1953 yılında Versailles’de toplanan 1. Avrupa Komünleri Meclisi’nin özerklik ile ilgili standartları ve tanımları ifade etmesi olarak değerlendirilebilir¹¹⁸. 1985 yılında kabul edilen AYYÖŞ Türkiye tarafından 1988 yılında imzalanmış, 1993 yılında yürürlüğe girmiştir.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nın önsözünde “*Vatandaşların kamu işlerinin sevk ve idaresine katılma hakkının Avrupa Konseyine üye Devletlerin tümünün paylaştığı demokratik ilkelerden biri olduğu*” ve “*bu hakkın en doğrudan kullanım alanının yerel düzeyde*” olduğu teyit edilmiştir. Ayrıca Şart’ın 3/2 maddesi gereğince meclis ve kurul toplantılarının “... mevzuatın olanak verdiği durumlarda, vatandaşlardan oluşan meclislere, referandumlara veya vatandaşların doğrudan katılımına olanak veren öteki yöntemlere başvurulabilmesini hiçbir şekilde etkilemeyecektir” denilerek, katılım yöntemlerine başvurulabileceği ifade edilmektedir. Ancak “mevzuatın olanak verdiği durumlarda” bu hakkın kullanılabilmesinin ifade edilmesi, katılımcı süreçlerin oluşturulamamasındaki en büyük engellerden biridir.

Hizmetlerin sunumu konusunda ise 4. maddede “*Kamu sorumlulukları genellikle ve tercihen vatandaşa en yakın olan makamlar tarafından kullanılacaktır*” denilerek “Subsidiarity İlkesi’ne” atıfta bulunulmuştur. Yine aynı maddede “*Yerel makamları doğrudan ilgilendiren tüm konulara ilişkin planlama ve karar alma süreçleri içinde, kendileriyle olanaklar ölçüsünde zamanında ve uygun biçimde danışılacaktır*” hükmüne yer verilmiş ve bu hüküm Türkiye’nin çekince koyduğu konular arasında yer almıştır. “Yerel Yönetim Sınırlarının Korunması” başlığı altındaki 5. maddede “*Yerel*

¹¹⁷ Cevat Geray, “Yerel Demokrasi, Özerklik ve Halk Katılımı”, <http://www.ekodialog.com/Makaleler/yerel-demokrasi-ozerklik-halk-katilimi.html> , Erişim Tarihi: 10.12.2015

¹¹⁸ Keleş, *Yerinden Yönetim ve Siyaset...*, s. 53.

yönetimlerin sınırlarında, mevzuatın elverdiği durumlarda ve mümkünse bir referandum yoluyla ilgili yerel topluluklara önceden danışılmadan” sınır değişikliği yapılamayacağı belirtilmiştir¹¹⁹. Ayrıca, yasa hükümleri dışında, yerel yönetimlere tanınan yetkilerin merkezi veya bölgesel kurum ve kuruluşlar tarafından zayıflatılamayacağı veya kısıtlanamayacağı düzenlenmiştir. İfade edilen modeller demokratik ve katılımcı yönetim anlayışının yaygınlaşmasına yönelik girişimler olarak görülmektedir¹²⁰.

Türkiye Özerklik Şartı’ndaki çekincelerini 2000 yılı sonrası yerel yönetim alanında gerçekleştirdiği reformlarla fiili olarak kaldırmış gibi görünse de iç hukukla ilişkilendirilen ve onun bir parçası haline dönüştürülmeye çalışılan çekinceler, merkezi yönetim kurumlarının çıkardığı alt mevzuat nedeniyle (yönetmelik, genelge vb.) esneklik kazanamamaktadır. 2011 ve 2012 yıllarında, planlama ve kentsel dönüşüm konularında merkezi yönetimi yetkilendiren ve belediyelerin yetkilerini kısıtlayan düzenlemeler bunun örneğidir¹²¹.

1.4.2. Avrupa Kentsel Şartı

Avrupa Konseyi’nin 1992 yılında kabul ettiği Avrupa Kentsel Şartı, Avrupa Konseyi’ne üye devletlerin yerel yönetim kuruluşlarının imzasına açılan bir metindir¹²². Avrupa Kentsel Şartı, Avrupa Birliği’nin (AB) temel hak ve özgürlüklerin korunması amacıyla yapmış olduğu çağrılara benzer olarak, kent ve yaşam kalitesinin olumlu yönde gelişimiyle ilgilidir. Şart’ta, Avrupa’da her ülkenin yerine getirebileceği bir dizi ilke tanımlanmış ve *“şiddetten, her türlü kirlilikten, bozuk ve çarpık kent çevrelerinden arınma hakkı, yaşadığı kentsel çevreyi demokratik koşullar çerçevesinde denetleyebilme*

¹¹⁹ http://www.tbb.gov.tr/mevzuat/kanunlar/Avrupa_Yerel_Yonetimler_ozerklik_Sarti.pdf
Erişim Tarihi: 10.12.2015

¹²⁰ Öner, s. 128.

¹²¹ Erbay Arıkboğa, **Özerklik Yerel Yönetimler ve Türkiye**, Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları, İstanbul, 2015, s. 67.

¹²² Hamit Palabıyık, “Avrupa Kentsel Şartı”, Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi Anlaşmalarında Avrupa Konseyi, ed. Zerrin Toprak, Hikmet Yavaş ve Mustafa Görün, Birleşik Yayınları, İzmir, 2004, ss. 242-243’ten aktaran; Melike Erdoğan, **“Yerel Yönetimlerde Toplumsal Sermaye, Teori ve Katılımcı Pratikler”**, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2010, s. 83.

*hakkı, insanca barınma hakkı, sağlık ve kültür hizmetlerinden yararlanma ve dolaşım özgürlükleri” gibi temel kentsel haklar tanınmıştır*¹²³.

Şart’ı kabul eden yerel yönetim kuruluşlarının tümünü kapsayıcı ilkelerin oluşturulması, kentsel gelişim ve yaşam kalitesine yönelik olarak yönetsel birimlerin işlerini yaparken dayanışma içerisinde çalışmalarını yürütmeleri, halkın sahip olduğu kentsel hakların neler olduğu ve bu hakların ayırım yapılmaksızın kent sakinlerini ilgilendirdiği Şart’ın özünü oluşturmaktadır. Kent sakinlerinin karar alım süreçlerine katılımının demokrasi ve insan haklarının bir göstergesi olduğu ifade edilirken, yerel demokrasinin, “*kentsel gelişmenin temeli, özerk ve mali bağımsızlığı olan yerel yönetimlerde halkın doğrudan katılımının sağlanması*” (md.3/3) olarak ifade edildiği görülmektedir¹²⁴.

Avrupa Kentsel Şartı’nın içeriğine ilişkin olarak “*Halk Katılımı, Kent Yönetimi ve Kent Planlaması*” bölümünde katılım, demokrasi ve kişisel haklar konusunda demokrasinin gerekliliği, yerel yönetimin idari sistemin işleyişini sağlayan hakları ve yasal düzenlemeleri ilgililerle paylaşması ve karar alım süreçlerine aktif katılımlarının gerçekleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. İfade edilen ilkeler şunlardır¹²⁵;

- ❖ Yerel siyasal yaşama halkın katılabilmesi için halk, temsilcilerini özgür ve demokratik bir biçimde seçebilme hakkına sahip olmalıdır.
- ❖ Yerel siyasal yaşamda katılımın etkin bir biçimde geliştirilebilmesi için halkın yerel siyasal ve yönetsel yapılarda belirleyiciliği sağlanmalıdır.
- ❖ Toplumun geleceğini etkileyecek her türlü önemli projede halka danışılmalı, halk oylaması yöntemi kurumsal olarak benimsenmelidir.
- ❖ Gençlerin toplumsal yaşama katılımlar yerel yönetimlerce desteklenmelidir.

¹²³ Salih Batal, Avrupa Birliği Yönetime Katılım İlkesinin Türkiye Uygulaması Örneği: Kent Konseyleri, **Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı**, (ed. Enis Battal Keskin), Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi-1, 2011, s. 86.

¹²⁴ Öner, s. 130-131.

¹²⁵ M. Akif Çukurçayır, Katılımcılık Açısından Belediye Yasasının İşlevselliği: Kent Konseyleri Ve Öteki Mekanizmalar, **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar- II: Uygulama**, (editörler: Hüseyin Özgür, Muhammet Kösecik), Nobel Yayınları, Ankara, 2007, s.380-381

1.4.3. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na Yerel Yönetimlerin İşlerine Katılma Hakkına İlişkin Ek Protokol*

16.11.2009 tarihinde Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı hükümlerini kabul eden devletlerin imzasına açılan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Ek Protokolü ile “yerel yönetimin çalışmalarına katılımın desteklenmesi” amaçlanmıştır. Bu konuda özet niteliği taşıyan protokol, mevzuat ve uygulamaların birikimleriyle oluşturulmuştur. Protokol Avrupa Konseyi'ne üye 8 devletin imzasıyla yürürlüğe girme koşuluna bağlanmıştır¹²⁶. Henüz Türkiye tarafından kabul edilmeyen bu protokol, 1 Haziran 2012 itibarıyla yürürlüğe girmiştir¹²⁷.

7 maddeden oluşan ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na yeni bir boyut kazandıran Ek Protokol'le “Yerel Yönetimin İşlerine Katılma Hakkı” uluslararası düzeyde teminat altına alınmıştır. Bu hak, “*yerel yönetimin yetki ve sorumluluklarını yerine getirmesini belirlemeye veya etkilemeye çalışma hakkı olarak*”(1/3) ifade edilmektedir¹²⁸.

Ek Protokol'ün giriş kısmında kamu işlerinin yürütülmesine katılım hakkının Avrupa Konseyi üyesi devletlerin paylaştığı demokratik ilkelerden biri olduğu ifade edilmiştir. Yerel yönetim işlerine katılma hakkı başlıklı 1/1 hükmüne göre taraf devletlerin, kendi yetki alanlarındaki halkın, yerel yönetimlerin işlerine katılma hakkını güvence altına almaları hükme bağlanmıştır. Yerel yönetimlerin işlerine katılma hakkının kullanımına ilişkin olarak da kolaylaştırıcı usullerin kanunla düzenlenmesi

* Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartına Yerel Yönetimlerin İşlerine Katılma Hakkına İlişkin Ek Protokol'ün İlgili Maddelerinin Resmi Olmayan Türkçe Çevirisi; Zerrin Toprak, Toplumsal Siyasallaşmada Etkili Demokratik -İzlenebilir Yerel Yönetimler ve Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Katma Protokolü, http://kisi.deu.edu.tr/guray.yontar/TOPLUMSAL%20SIYASALLASMADA%20ETKILI%20DEMOKRATIK_%20IZLENEBILIR%20YEREL%20YONETIMLER%20VE%20YEREL%20YONETIMLER%20OZERKLIK%20SARTI%20KATMA%20PROTOKOLU.pdf Erişim Tarihi: 11.12.2015, ss. 6-9

¹²⁶ Zerrin Toprak, “Toplumsal Siyasallaşmada Etkili Demokratik – İzlenebilir Yerel Yönetimler Ve Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Katma Protokolü”, http://www.deu.edu.tr/userweb/guray.yontar/TOPLUMSAL%20SIYASALLASMADA%20ETKILI%20DEMOKRATIK_%20IZLENEBILIR%20YEREL%20YONETIMLER%20VE%20YEREL%20YONETIMLER%20OZERKLIK%20SARTI%20KATMA%20PROTOKOLU.pdf, Erişim Tarihi: 10.12.2015

¹²⁷ <http://www.deu.edu.tr/userweb/zerrin.toprak/gaziantep-teblig-stk%20ve%20yerel%20-6-7%20Nisan%202013.doc>, Erişim Tarihi: 12.12.2015

¹²⁸ Yavuz Selim Köşger, İlker Haktankaçmaz, Avrupa Konseyi Tarafından Yerel Yönetimler Alanında Hazırlanan Anlaşmalar, İdarecinin Sesi Dergisi, Sayı 146, 2011, s. 51.

gerektiği belirtilmiştir. Katılım hakkının kullanılmasının ahlaki bütünlüğü ve saydamlığı tehlikeye atmaması için gerekli olan resmi işlemlerin kanun ile yapılabileceği, koşul ve kısıtlamaların getirilebileceği ifade edilmiş (1/5.2) ve demokratik bir toplumda kamu güvenliğinin sürdürülmesinin; bu Protokol'e taraf devletlerin Protokol hükümlerine uymasının gerekliliği üzerinde durulmuştur.(1/5.3)

Ek Protokol'ün 2/1 hükmü gereğince tarafların, yerel yönetimlerin işlerine katılma hakkını yürürlüğe koymak için gerekli bütün önlemleri almaları gerekmektedir. Yine aynı maddede katılma hakkının kullanımına ilişkin önlemler şöyle sıralanmıştır;

“Yerel yönetimlerin bu Protokolde belirlenen katılma hakkının kullanılmasını mümkün kılacak, teşvik edecek ve kolaylaştıracak şekilde yetkilendirilmeleri,(2/1)

Danışma süreçleri, yerel halk oylamaları ve başvurular gibi yöntemleri içerecek şekilde, insanların katılmasını sağlayacak usuller ve yerel yönetimin bulunduğu yerde yaşayan çok sayıda insanın bulunduğu ve /veya yerel yönetimin geniş bir coğrafi alanı kapsadığı durumlarda, insanların kendilerine yakın bir düzeyde katılmasını sağlayacak önlemler, (2/2/ii/a)

Akit Tarafın anayasal düzenine ve uluslararası hukuki yükümlülüklerine uygun olarak, yerel yönetimlerde bulunan resmi belgelere erişim usuller (2/2/ii/b)

Katılmada özel engellerle karşılaşan kesimlerin ihtiyaçlarını karşılamak için önlemler ve yerel yönetimlerin ve yerel kamu hizmetlerinin işleyişi ile ilgili şikâyet ve önerilerin incelenmesi ve yanıtlanması için mekanizmalar ve usuller. (2/2/ii/c)”

Protokol'de belirlenen katılım hakkının etkin işleyebilmesi için bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanılmasının teşvik edilmesi gerektiği ifade edilmiş (2/2/iii); halkın katılımını sağlayacak usuller, önlemler ve mekanizmaların, büyüklük ve yetkinlik gibi değişkenler göz önüne alınarak yerel yönetim sınıfları için farklı uygulanabileceği belirtilmiştir (2/3).

Yerel yönetimin işlerine katılım hakkını yürürlüğe koymak için alınması gereken önlemlerle ilgili olarak planlama ve karar alma süreçlerinde, yerel yönetimlerin görüşlerine mümkün olduğunca zamanında ve uygun biçimde başvurulması gerektiği ifade edilmiştir (2/4).

Protokolün uygulanacağı yönetimlerin düzenlendiği 3. maddede, *“Her Devlet, onay, kabul veya uygun bulma belgesini teslim ederken, Protokol’ün kapsamını sınırlandırmayı veya kapsam dışı bırakmayı düşündüğü yerel veya bölgesel yönetim sınıflarını belirtebilir”* denmektedir.

İmza ve yürürlüğe girişin düzenlendiği 5. maddede ise Protokol, *“Şart’a akit taraf olan Avrupa Konseyi üyesi Devletlerin imzasına açıktır. Protokol, onay, kabul veya uygun bulma şartına bağlıdır. Avrupa Konseyi üyesi bir Devlet, eşzamanlı olarak veya daha önce Şart’ı onay, kabul veya uygun bulma şartını yerine getirmeden, bu protokolü onaylayamaz, kabul edemez veya uygun bulamaz. Onay, kabul veya uygun bulma belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreterine tevdi edilir.”*

Halkın yerel yönetimlerin işlerine katılımını bir hak olarak ortaya koyan ek protokol, yetki ve sorumlukların yerine getirilmesi sürecinin de bir hak olduğuna işaret etmektedir. Protokolde bu hakkın kullanımına ilişkin kolaylaştırıcı tüm usullerin kanunlarca belirlenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca katılım hakkının kamu düzenini tehlikeye atmadan gerçekleştirilmesi konusunda taraf devletlerin kısıtlamalar getirebileceği ifade edilmektedir.

BÖLÜM 2: TÜRKİYE’ DE HALKIN BELEDİYE YÖNETİMİNE KATILMASINDA SİYASAL KÜLTÜRÜN ETKİSİ

Bu bölümde, halkın belediye yönetimine katılımında siyasal kültürün etkisi üzerinde durulacaktır. Bu bağlamda öncelikle kültür ile kültürün toplumsal ve yönetsel yönü ele alınacak ardından çalışmanın odak noktasını oluşturan siyasal kültür kavramının tanımı, öğeleri, siyasal kültür tipleri ve belediye yönetimleri özelinde siyasal kültürün etkileri değerlendirilecektir. Ayrıca katılımın bir siyasal kültür olarak benimsenmesinde etkili olan faktörler ele alınarak siyasal kültürün yerel demokrasi ve yerel yönetim geleneğinin gelişmesindeki etkisi, katılımı etkileyen boyutu ve bir eylem biçimi olarak siyasal kültür açıklanacaktır.

2.1. Siyasal Kültür: Kavramsal Çerçeve ve Belediye Yönetimleri Üzerindeki Tezahürleri

Siyasal kültür kavramına ulaşmak için ilk olarak kültür kavramının genel hatlarıyla anlatılması ve katılımın çeşitli kültürel görünümünün incelenmesi gerekmektedir. Daha sonra toplumsal kültür ve toplumsal kültürün alt kültürlerini oluşturan yönetsel ve siyasal kültürün anlatılması, siyasal kültür öğelerinin yönetimle olan ilişkisinin ve katılımın siyasal kültür haline gelmesinde etkili olan faktörlerin bir arada değerlendirilmesini kolaylaştıracaktır.

Katılımın halk, kentteki sivil toplum örgütleri ve belediye yönetimince bir kültür olarak benimsenmesi, karşılıklı etkileşimler sonucu oluşan toplumsal bilincin bu konuda gelişmesiyle mümkündür. Sosyal yapıyı dönüştüren toplumsal bilincin, siyasal rejimleri ve son kertede yönetsel yapıyı etkilediği düşünülmektedir. Katılımın siyasal kültür olarak algılanmasında ulusal ve yerel düzeyde iktidarların dayattığı bilincin, siyasal davranışları etkilediği nihayetinde yönetsel yapının iktidarlarca dönüştürüldüğü ifade edilmektedir. Demokratik bir toplumdaki halkın siyasal bilinci ile totaliter bir rejimle yönetilen toplumun siyasal bilinç düzeylerinin farklılığı bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Bu farklılıkların altında yatan neden ise demokrasinin, halka örgütlü bir toplum olma fırsatı tanınması, siyasetin her aşamasında karar alım ve uygulama süreçlerinde etkin rol alma olanakları yaratmasıdır. Bu noktada bir tercih meselesi

haline gelen siyasal katılım, kişilerin bilinç düzeylerine, siyasal kültürlerine ve siyasal sürece katılma ya da katılmama tercihlerine bağlı olarak değişmektedir¹²⁹.

2.1.1. Kültür Kavramı ve Kapsamı

Kültür kavramı ilk kez kullanılmaya başlandığında ürün kültürünü (yetiştirme), hayvan kültürünü (besleme ve yetiştirme) ve insan zihninin kültürünü (aktif geliştirme) açıklama amacı taşımıştır. 18.yüzyıl sonlarında ise, özellikle Almanya ve İngiltere’de, toplumların “genel hayat tarzı”nı oluşturan bir “ruh” durumu anlamında kullanılmıştır¹³⁰.

Sosyologlar ve antropologlar “kültür” ve “doğa/nitelik” arasında ayrım gözetirken; siyaset bilimciler bu kavramı, genel bir ifadeyle insanların psikolojik olarak yönlendirilmesi olarak kullanmayı tercih ederler. Kültürü, en geniş anlamıyla bireylerin yaşama biçimi olarak ifade eden Heywood, kültürün biyolojik miras yoluyla değil öğrenmeyle uzun süredir var olan ve nesilden nesile taşınan bir unsur olduğunu ileri sürmektedir¹³¹.

Eryılmaz ise kültürü, “*sosyal yapıyı meydana getiren, kazanılan ve iletilen bilgi, inanç, yargı, düşünce, davranış biçimleri, kurumlar, maddi ve simgesel ürünlerden meydana gelen düzen*” olarak tanımlamaktadır. Bu yönüyle sosyal bilimlerin önemli kavramlarından biri olan kültür, bir toplumun düşünüş ve yaşayış biçimini de ifade etmektedir¹³².

Bütün bu tanımlama çabalarına genel kültür sistemi içerisinde toplumsal alt grupların da farklı kültürel algılarının olduğunu da eklemek gerekir. Düşünce ve beklentileri farklı olan toplum üyelerinin çoğu kez oluşturulan genel kültür sisteminden ayrı olarak başka alt kültür sistemlerini geliştirdikleri belirtilmektedir. Bu alt kültür sistemlerinin siyaset ve yönetim alanında önemli etkileri vardır¹³³.

¹²⁹ Meltem Ünal Erzen, Bahar Eroğlu Yalın, Siyasal Kültürün Temel Paradigmaları Üzerine: Kültürden, Siyasal Toplumsallaşma, Örgütlenme ve Katılma Süreçlerine Yansıyanlar, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, S. 41, 2011, s. 50.

¹³⁰ Raymond Williams, **Kültür**, (çev. Ertuğrul Başer), İletişim Yayınları, İstanbul, 1993, s. 8-9.

¹³¹ Andrew Heywood, **Siyaset**, (çev. Bekir Özipek), Adres Yayınları, Ankara, 2007, s. 290.

¹³² Bilal Eryılmaz, **Kamu Yönetimi**, Okutman Yayıncılık, Ankara, 2010, s. 56.

¹³³ Esat Çam, **Siyaset Bilimi**, Der Yayınları, İstanbul, 1984, s. 159.

Genel kültür sisteminin siyasal ve yönetsel alt kültürü kapsayıcı özelliği, kültürün toplumsal, siyasal ve yönetsel açıdan ele alınmasını gerektirmektedir. Halkın belediye yönetimine katılımının kültür haline gelmesi katılım olgusunun ancak toplumsal, siyasal ve yönetsel anlamda siyaset ve sivil toplum üzerinde etki edebilecek inançlar, semboller ve değerler haline gelmesiyle mümkün olabilecektir.

2.1.2. Toplumsal Kültür

Toplumsal kültür, tarihsel birikimler neticesinde önceden belirlenen ve kabul görmüş davranış normları içinde yaşanan toplumun kültürel mirasıdır. Birey ve toplum özelinde toplumsal kültür üzerine yapılan değerlendirmelerde ülkenin üretim biçimi, teknoloji seviyesi, siyasal düzeni, demografik ve ekolojik nitelikleri ile yasal düzenlemeleri vb. unsurlar dikkate alınmaktadır. Bununla birlikte toplum üyelerinin kişilik özelliklerinden yola çıkılarak yapılan temellendirmeler katılımın bir kültür olarak algılanıp algılamadığı konusundaki değerlendirmelerin niteliğini de belirlemektedir¹³⁴.

Yapılan değerlendirmeler bir toplumun yapısı ve kültürü ile yönetsel birimler (örgütlerin) arasındaki etkileşimin yadsınamaz olduğu yönündedir. Toplumsal yapının, süreklilik gösteren insan ilişkileri üzerine inşa edildiği düşünüldüğünde yönetim birimlerindeki çalışanların da bu etkileşimlere maruz kalmaları doğaldır. Bu nedenle yapılan değerlendirmelerin yerinde olduğu düşünebilir. Bütün bunlara ek olarak yönetim birimlerinin örgütsel yapıları incelenirken toplumsal yapının, kişiler üzerindeki etkisine ve kişilerdeki nitelik değişimine bakmak ve sonrasında örgüt yapılarını incelemek gerekmektedir. Örgütleri kişilerden, kişilik özelliklerinden ve toplumsal kültürden özerk oluşumlar olarak görmek yerine onların toplumsal kültürün içerisinde yaşayan yapılar olarak kabul edilmesi, toplumsal kültürün yönetim birimleri ve siyaset üzerindeki etkisinin görülmesini sağlayacaktır¹³⁵.

Bireylerin yönetim birimlerinin aldığı kararlara karşı takındıkları tutumlar ve karar alım sürecindeki algıları, toplumsal kültürün etkisiyle, “boyun eğme ve uyma davranışı” şeklindeyse, bu durum bireylerin örgütlenemediğini, katılım uygulamalarına

¹³⁴ Ulvi Saran, **Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma “Kalite Odaklı Bir Yaklaşım”**, Atlas Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 242-243.

¹³⁵ Emre Kongar, **Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği**, Remzi Kitabevi, İstanbul, 2008, s. 287.

dâhil olamadıklarını ve halka tepeden bakan bir yönetimin varlığına işaret etmektedir. Özellikle karar alım süreçleri ile ilgili olumlu görüşlerin geliştirildiği yarışmacı-bireyci nitelikler gösteren toplumların, katılımcı demokratik yönetimleri inşa etmelerinin daha kolay olduğu ifade edilmektedir¹³⁶.

Türk toplum yapısının siyasal ve yönetsel kültür üzerine etkileri incelendiğinde ise ataerkil aile yapısı ve bunun tezahürü olan, bir otoriteye bağlı kalma kültürünün hâkim kılınmaya ve gelecek nesillere aktarılmaya çalışıldığı görülmektedir. Toplumsal kültürün temellerinde mutlakiyetçi, itaatçi teslimiyetçi, toptancı, himayeci ve otoriter yönelimlerin varlığı bireysel bilincin gelişmesini engellerken, yer yer özgürlüklerin de kısıtlanmasına neden olmaktadır¹³⁷.

Yerel yönetimler ve toplumsal yapı ilişkileri ele alındığında ise bu birimlerin gerçek anlamda bir sivil toplum kuruluşu niteliği taşımamaları ve batılı anlamda siyasal kültürün, Türkiye’de özellikle siyasal elitlerce benimsenmemesi yerel yönetim birimlerinin belli bir siyasal kültür ortamından geri kalmalarına neden olmaktadır. Bütün bunlara rağmen yerel yönetim kuruluşları için yönetsel kültür çevresinin oluşturulmasına yönelik siyasal ve yapısal değişimlerin kısmen de olsa olduğu görülmektedir¹³⁸.

Türkiye’de katılımın toplumsal kültürün olmazsa olmaz bir parçası olarak ideal düzeyde gelişmemesinin altında yatan nedenlerden bir diğeri de yakın dönem tarihimizde Türk toplum yapısının kırılma noktalarından birini oluşturan 1950-1960 yılları arası ilk iç göç dalgaları ile yaşanan süreç olarak ifade edilebilir. Tarihteki bu iç göç dalgasının sürdürülebilir sanayileşme ve insan onuruna yakışır bir kentleşmeyle sonuçlandırılmadığı düşünülmektedir. Bu dönemde büyük kentlerin sürekli göç alması düzensiz nüfus yığılmalarına ve bu da geleneksel yapıların yok olmasına sebep olmuştur. Kente uyum sorunu, hemşehri grupları ile hemşehri dernekleri üzerinden aşmaya çalışılmış ve bireyselleşmenin gelişmediği, demokratik katılım bilincinin yeterince yaygınlaştırılamadığı yapılar oluşmuştur. Düzensiz kentleşme ve göç olgusu

¹³⁶ Mümtaz Soysal, Halkın Yönetime Etkisi, TODAİE Yayını, Ankara, 1968, s. 102-103’ten aktaran, M. Kocaoğlu, s. 107.

¹³⁷ Saran, s. 242-243.

¹³⁸ Nihat Kurt, “Türkiye’de Yönetim Kültürü ve Mahalli İdarelerin Gelişimine Etkisi”, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2002, s. 16.

üzerine inşa edilen günümüz kentlerinde demokratik katılımcı kültür üzerine yapılan çalışmalar düşünüldüğünde katılımcı yönetim anlayışının gelişme kat ettiği görülmektedir.

2.1.3. Yönetmel Kültür ve Kapsamı

Yönetmel Kültür, “*Bireylerin ve toplumların yönetimle ilgili nesnelere (devlet, bürokrasi, kamu kurumları, yönetici, memur, idari düzenlemeler vb.) karşı inanç, yargı, tutum, değerlendirme ve eğilimleri...*” olarak ifade edildiği gibi¹³⁹ “*kamu hizmeti gören kişilerin değer ve inançlarının bir bütünü*” olarak da tanımlanmaktadır. Yine benzer bir tanımda yönetmel Kültür, “*yönetmel görevliler tarafından paylaşılan değerler, yaygınlaşmış yönetmel yapı ve yöntemler bütünü*” olarak belirtilmiştir¹⁴⁰. Yönetmel Kültüre ilişkin tanımlar kavramın, toplumsal, örgütsel ve bürokratik boyutta kullanılabileceğine ilişkin bakış açılarının da oluşmasını sağlamıştır.

Yönetmel Kültür kavramı birbirinden farklı bakış açılarını bünyesinde barındırmaktadır. Bu çalışmada yönetmel Kültür paradigması, yönetmel katılım konusunda olduğu gibi, örgüt içi paydaşların yönetime katılımlarından ziyade halkın yapısal ve işlevsel anlamda yönetime ilişkin görüş ve önerilerini dile getirebildikleri, çeşitli düzeylerde geliştirilen katılım yöntemleriyle katılım süreçlerinde yer alabildikleri bir değerler bütünü olarak ele alınmaktadır.

Yerel yönetimlerde yönetim Kültürü ise “*hem hemşerilerin sahip olduğu, toplumsal Kültüre ilişkin inanç, değer, varsayım gibi Kültürel öğelerin demokratik ve katılımcı bir biçimde yerel yönetim birimlerine yansımaları; hem de katılım faaliyetlerine destek olan, esnek ve rasyonel bir yönetmel yapının geliştirilip kurumsallaştırılmasını sağlayacak etkin bir mekanizma işlevi görmektedir.*”¹⁴¹

Yönetim olgusunun farklı işlevlerini yansıtan bu bakış açıları, bir boyutuyla yönetim sistemi içerisindeki örgütlenmeleri ve bu örgütlerin Kültürünü, bir diğer boyutuyla da yönetimde görev alanları dikkate alarak geliştirilmektedir. Örgüt çalışanlarının yönetim hiyerarşisindeki rolleriyle, siyasal ve bürokratik yönetim

¹³⁹ Eryılmaz, s. 56.

¹⁴⁰ Kocaoğlu, s. 112.

¹⁴¹ Kocaoğlu, 114.

işlevlerini yerine getirerek örgütlerin tutum, düşünce ve standartlarını yansıttıkları düşünülmektedir¹⁴².

Yerel yönetimler veya diğer kamu kuruluşlarının örgütsel yapıları mevzuat ölçüsünde oluşturulmalarına karşın bu tür örgütlerde farklı kültürler ortaya çıkabilir. Bütün bunlara ek olarak örgütsel kültürün bu kurumlarda oluşmasında toplumsal kültürün devlet olgusu üzerindeki tezahürü olan siyasal kültürün etkisi ve mevcut siyasal kültürün kamu örgütlerinde çeşitli düzeylerde yer almasının da rolü vardır¹⁴³.

Yönetel kültürün alt kültürü olan bürokratik kültür ve örgütsel kültür toplumsal kültürden etkilenmekte ve toplumsal kültürün bir parçasını oluşturmaktadır¹⁴⁴. Bürokratların ve örgütlerin değerleri, beklentileri ile algı ve davranışlarının toplumun sahip olduğu değer, beklenti, algı ve davranışlar tarafından şekillendirildiği düşünülmektedir. *“Aynı kamu düzeni içinde ve ortak siyasal ve yönetel şartlarda faaliyet gösteren bürokratların, görev çevrelerinde yer alan nesnelere, durumlara ve kişilere yönelik oluşturdıkları anlam bütünlükleri; bu kapsamdaki semboller, değerler, varsayımlar, inançlar ve davranış kalıpları”* “Bürokratik Kültür”ü oluşturmaktadır¹⁴⁵.

Bütün bunlara ek olarak ifade edilmesi gereken bir diğer önemli husus ise toplumsal kültürden etkilenen örgüt çalışanlarının kişilik özellikleriyle birlikte örgütleri etkileyebildikleri ve çalışanların örgütlerden bağımsız düşünilemeyeceği gerçeğidir¹⁴⁶. Bu yönüyle yönetel kültür incelemelerinde örgütler ve örgütlerin yapıları önem kazanmaktadır.

İşletme yönetiminin geliştirdiği “örgüt kültürü” kavramıyla *“bir grubu birbirine bağlayan ve grupça paylaşılan normlar, tutumlar, beklentiler, inançlar, temel varsayımlar, değerler, ideolojiler ve felsefeler”* anlatılmakta, bürokraside ve örgütte belli bir kültürün zamanla oluşturulduğu ifade edilmektedir¹⁴⁷.

¹⁴² Kurt, a.g.e., s. 17.

¹⁴³ Kurt, a.g.e., s. 17-18.

¹⁴⁴ Kocaoğlu, s. 114-115.

¹⁴⁵ Saran, s. 249.

¹⁴⁶ Kocaoğlu, s. 114.

¹⁴⁷ Jale Minibaş Poussard, Turhan Erkmen, **Yönetim, Kültür, İletişim**, Arkan Basım Yayım, İstanbul, 2008, s. 3.

Bürokratik kültür ve örgüt kültürüne ilişkin yapılan değerlendirmeler yönetsel kültürün yönetim yapısına yansımalarının “yatay” ve “dikey” bir kesitte düşünülebileceğini, bürokratik kültürün, farklı örgüt ve kurumların paylaştığı ortak değerler sistemini ortaya koyan yatay bir kesiti; örgüt kültürünün ise tek tek örgütlerin mikro ölçekte sahip oldukları kültür yapısını yansıtan “dikey” bir kesit olarak algılanabileceği ifade edilmektedir¹⁴⁸.

Yönetsel kültürün yerel yönetimler boyutunda ve belediye yönetimleri özelinde ele alınmasında ise yönetim sisteminin kuruluş felsefesinin ve genel yapısının göz önüne alınması gerekmektedir. Bu nedenle merkezi hükümet organlarından görece özerk yapılarıyla belediyelerdeki yönetsel kültürün, toplumdaki yönetim algısıyla birlikte değerlendirilmesi daha yerinde olacaktır.

Türk toplumunda yönetsel kültüre ilişkin algının “devlet baba”, “sallabaşı al maaşı”, “bugün git, yarın gel” “devletten aylık Allah’tan sağlık” gibi benzetmelerle şekillendiği görülmektedir¹⁴⁹. Devlet ve vatandaş ilişkisinde devleti ifade etmek adına kullanılan “baba” tasviri, zamanla tartışmaya dahi açılmayan bir otoriteyi ifade eden “yüce devlet” kavramının gelişmesine neden olmuştur. Tarihsel süreç içerisinde değişen buna karşın etkilerinin çeşitli düzeylerde hâlâ görüldüğü bu kültürel algı kısmen de olsa mevcudiyetini korumuş ve yönetsel kültürün değerleri halini almıştır¹⁵⁰.

Yönetsel kültürün belediye yönetimleri üzerindeki tezahürleri ortak amaçları sonucu gelişen “Kültür Seti” kavramıyla açıklanabilir. Kültür seti kavramı esasında toplumsal “kazanımları” ifade etmektedir. Ortaya çıkan yöreye has yönetim kültürü, kazanımları da içermekte sonuç olarak kültürel bileşenler yönetsel kültür seti haline dönüşüp, halkın yaşantısıyla bütünleşmektedir.¹⁵¹

Belediye yönetimlerinin kendi yönetsel kültürel değerlerini geliştirememelerinde toplumsal hayatın tümüyle mevzuat aracılığıyla düzenlenmeye çalışılmasının etkili olduğu düşünülmektedir. Günlük hayatın olağan seyri içerisindeki sorunların çözümü konusunda idari ve mali anlamda özerk oldukları kabul edilen bu kurumların inisiyatif

¹⁴⁸ Saran, s. 251.

¹⁴⁹ Eryılmaz, s. 56.

¹⁵⁰ Saran, s. 246.

¹⁵¹ Kocaoğlu, s. 114-115.

almalarının zor olduğu, bu nedenle de mevzuatın araştırılması alışkanlığının geliştiği gözlenmektedir. Bu durum mevcut belediye örgütlenmelerinin uzlaşmacı, katılımcı yapılar haline dönüşmelerini engellemekte aynı zamanda belediyelerin merkezi hükümetin denetimi ve baskısı altında kalmasına, toplumsal yapı içerisinde belli bir otoriteye bağlı merkeziyetçi örgütlerin oluşmasa neden olmaktadır.

2.1.4. Siyasal Kültür ve Kapsamı

1956 yılında ilk kez Gabriel Almond'un kullandığı siyasal kültür, literatürde siyasal önyargılardan siyasal yöntemlere, siyaset psikolojisinden meşruluk tartışmalarına, siyasal kanaatlerden otorite simgelerine kadar birçok konuyu içeren bir kavram olarak kabul görmüştür¹⁵².

Huntington ve Dominquez siyasal kültürü, *“Toplum üyelerinin nesneler karşısındaki değerleri ve diğer yönelimleriyle, anlatımsal siyasal semboller hakkındaki ampirik inançlar”* şeklinde tanımlamaktadır¹⁵³. Bir başka tanıma göre siyasal kültür, partiler, hükümet, anayasa gibi inançlar, semboller ve değerler bakımından ifade edilen siyasi nesnelerin “yönelimler yapısı”dır¹⁵⁴.

Siyasi sistemin unsurları olarak kabul edilen devlet, parlamento, hükümet, siyasi parti, kamu bürokrasisi, yerel yönetimler, sendika, dernek, demokrasi vb. gibi kavramlar konusunda halkın bilgisi, alışkanlıkları, yaklaşımları, değerleri ve davranışlarının tümü siyasal kültürü ifade etmek için kullanılmaktadır¹⁵⁵. Bu yönüyle siyasal kültür bireylerin, kamuoyundan farklı olarak belirli siyasalara gösterdiği tepkilerden ziyade uzun zamandan beri var olan değerlerin sonucudur¹⁵⁶.

Popüleritesini Doğu Avrupa’da inşa edilmeye çalışılan demokrasi çabalarıyla yeniden canlandıran siyasal kültür paradigması, sosyal sermaye ve yurttaşlık bağlarının siyasal kültür çalışmalarına konu olmasını sağlamıştır. Ayrıca siyasal kültürün hâkim

¹⁵² Kemal Görmez, **Kent ve Siyaset**, Gazi Kitabevi, Ankara, 1997, s.26.

¹⁵³ Görmez, s.28.

¹⁵⁴ Heywood, s. 290.

¹⁵⁵ Erzen, Yalın, s.51.

¹⁵⁶ Heywood, s. 290.

ideolojiler ve sınıflar tarafından manipüle edilip edilmediğinin araştırılmasına da vesile olmuştur¹⁵⁷.

Siyasal kültürle ilgili yapılan çalışmalarda siyasal kültürün genel kültür karşısında göreceli bir özerkliğinden bahsedilmektedir. Ancak bir toplumun sahip olduğu kültürün tüm unsurlarıyla birlikte bir bütün oluşturduğu varsayılmaktadır. Bu nedenle siyasal kültür de bu bütün içerisinde yer almaktadır. Sonuç olarak siyasal kültürün göreceli bir özerkliğinin olduğu kabul edilmekle birlikte toplumun genel kültüründen ve tarihsel tecrübelerinden ayrı düşünülmemeyeceği vurgulanmaktadır¹⁵⁸.

Siyasal kültürün temelini oluşturan unsurlar, bireylerin siyasal olaylara, olgulara, ulusal ve yerel düzeydeki örgütlenmelere, anayasalara, sivil oluşumlara karşı tutumlarının nasıl belirlendiği konusunu da gündeme getirmektedir. Halkın siyasal nesneler karşısındaki tutumunu bilişsel (cognitive), duygusal (affective) ve yargısal (evaluative) olmak üzere üç etken belirlemektedir. Siyasal sistem hakkında yapılacak değerlendirmeler şüphesiz bireylerin sistem hakkında bilgi sahibi olmalarını gerektirmektedir¹⁵⁹.

Siyasal sistemin ne olduğunun, nasıl işlerlik kazandığının ve bir devrim halinde sürekliliğinin nasıl sağladığının bilinmesi için bireylerin de siyasal kültür hakkında bilgi sahibi olmaları gerekir. Örneğin, hükümet bir özel sektör sahibinden demiryolu satın aldı ve onu yetmiş yıl kâr yapma amacı gütmekten kullandı, dünyanın en büyük feribot sistemini millileştirerek ülke kaynaklarına kattı, elektriği tam kamusal bir mal haline getirdi. Hükümetin bu ve benzeri politikalarının sosyalist ya da sosyal demokrat bir parti tarafından oluşturulduğu sonucuna belli bir politik bilgi sayesinde varılabilir. Ancak sistemi tanımlayıcı herhangi bir politik bilgisi olmayan birisinin bu konuyla ilgili pek çok şeyi öğrenmesi gerekmektedir. Çünkü sosyalizm, millileştirme ve özel sektör gibi kavramlar siyasal kültürü açıklarken kullanılagelen ve söyleyiş geleneğinin içinde yer alan kavramlardır¹⁶⁰.

¹⁵⁷ Heywood, s. 290.

¹⁵⁸ Görmez, s. 29.

¹⁵⁹ Görmez, s. 29-30.

¹⁶⁰ Şaban Sitembölükbaşı, Siyasal Kültürün Kavramsallaştırılmasında Karşılaşılan Bazı Güçlükler, **Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, 1997, S.2, s. 253.

Ulusal düzeyden yerel düzeye doğru geçildiğinde ise siyasal kültür ve onu açıklarken kullanılan kavramların içeriklerinin bir anlamda boyut değiştirdikleri ifade edilebilir. Belediye yönetimlerinin farklı katılım yöntemleri, bilgilenme, siyasi projelerin tartışılması, muhalefet etme, hesap sorma, seçimler aracılığıyla temsilcileri değiştirme gibi katılımın siyasal kültür haline gelmesine imkân sağlayıcı unsurları geliştirebildikleri düşünüldüğünde önemli bir uygulama alanı ya da platform oldukları, ulusal düzeydeki demokratik hayatın gelişmesinde ve katılımın kurumsallaşma sorunlarının ortadan kaldırılmasında da önemli katkıların olduğu ifade edilmektedir¹⁶¹.

2.1.4.1. Siyasal Kültür Öğeleri

Siyasal kültür ve katılım paradigması; toplumsallık boyutu ile sosyolojin; süreç içinde gelişimiyle tarihin; yöntem boyutuyla kamu yönetimi ve siyaset bilimimin; beşeri ilişkiler ve seçmen davranışlarıyla siyaset psikolojisinin; insanlık tarihi ve kültürlerin gelişiminin incelenmesiyle de antropolojinin ilgi alanına girmektedir. Anlaşılabacağı üzere interdisipliner bir oluşumu ifade etmektedir. Çeşitli bilim dallarının ilgi alanına giren siyasal kültür bu nedenle birçok teorik ve ampirik çalışmaya* da konu olmuştur.

Bir toplumun siyasal kültür algısı ve mevcut siyasal kültür özelliklerinin, demokratik katılımcı yapıların oluşturulması ile siyasal ve yönetsel yapının geliştirilmesinde etkisinin olduğu düşünülmektedir. Siyasal hoşgörü, başkalarına itimat, siyasal kurumlara duyulan güven, etkinlik duygusu, siyasal ilgi, bilgi ve yönetime katılım eğilimleri ulusal düzeyde olduğu gibi yerel düzeyde de (belediye yönetimleri) demokratik katılımcı mekanizmaların oluşumuna ve pekişmesine katkı sağlayan siyasal kültür öğeleridir. (Bkz. Şekil 3) Bütün bu öğeler katılım paradigmasının ve katılım yöntemlerinin toplum tarafından siyasal kültür olarak algılanıp algılanmadığının öğrenilmesinde etkili olan faktörlerdir. Aşağıdaki Şekil 3’de “Siyasal Kültür Öğeleri” gösterilmektedir.

¹⁶¹ Davut Dursun, Demokratik Siyasal Kültürün Gelişmesinde Yerel Yönetimler, **Yerel Siyaset**, Okutan Yayıncılık, İstanbul, 2008, s. 86.

* Çalışmanın bu kısmında Yılmaz Esmer’in hazırladığı "Türkiye Değerler Atlası 2012" www.academia.edu/9620697/Türkiye_Değerler_Atlası_2012 verileri ve Ersin Kalaycıoğlu’nun, Türkiye’de Siyasal Kültür ve Demokrasi, **Türkiye’de Demokratik Siyasal Kültür**, Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, Ankara, 1995’ten yararlanılmıştır.

Şekil 3: Siyasal Kültür Öğeleri

Kaynak: Ersin Kalaycıoğlu, Türkiye’de Siyasal Kültür ve Demokrasi, Türkiye’de Demokratik Siyasal Kültür, Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, Ankara, 1995, s.50’den yararlanılarak oluşturulmuştur.

Şekilden de anlaşılacağı üzere Siyasal Kültür, “Etkinlik Duygusu Ve Siyasal İlgi”, “Siyasal Ve Toplumsal Kurumlara Güven”, “Başkalarına İtimat Etme”, “Toplumsal Hoşgörü” gibi öğelerden oluşmaktadır. Aşağıda bu öğeler hakkında nispeten ayrıntılı bilgi verilmektedir.

2.1.4.1.1. Toplumsal Hoşgörü

Demokratik normların toplumsal değerler halini almasında etkili olan faktörlerin başında toplumsal hoşgörü (*tolerance*) gelmektedir. Demokrasinin temeli ve her türlü düşüncenin özgürce rekabet ortamında yarışması olarak ifade edilen hoşgörü ilkesi, özü itibarıyla halkın çıkar ve hak eşitliğine dayanmaktadır. Toplumsal hoşgörü ortamı kendi hakkını arama ve hayatının ilerleyen dönemleriyle ilgili kararları alma konusunda halkın yeteneğe sahip olmasını gerektirir. Bu nedenle fikirleri ve hayat normları farklı olanlara tahammül etmek ve hoşgörlü olmak demokratik yurttaşlık kültürünün

gelişmesini sağlarken aynı zamanda katılımın kültürel faaliyet haline gelmesinde olumlu etki yaratmaktadır¹⁶².

Toplumsal hoşgörü, başkalarına değişik gelen, aykırı olan fikre veya muhalif görüşlere sahip kişileri görüşlerinden dolayı ötekileştirmemeyi gerektirmektedir. Adayların, yönetsel süreçte yer alan gruplar veya siyasal partiler arasındaki rekabet ortamını demokrasinin temeli olarak görmeleri; demokratik rekabetin “iyi bir şey” olduğunu kavramalarına olanak tanımaktadır. Tahammül edilemez olarak algılanan “Kaybetme” psikolojisinin ortandan kaldırılmasının ise daha iyi hazırlanmak ve kazanmak için bir motivasyon kaynağı niteliği taşıyacağı düşünülmektedir¹⁶³.

2.1.4.1.2. Başkalarına İtimat Etme

Bir toplumda belli bir siyasal kültürün oluşması adına hoşgörü kadar önemli bir yeri olan başkalarıyla hareket edebilme yeteneği ancak çevredeki kişilere duyulacak itimat duygusunun gelişebilmesiyle mümkün olacaktır. Siyasal partilerin, gönüllü kuruluşların, derneklerin vb. örgütlerin oluşması ve mevcudiyetlerini sürdürmeleriyle gelişen birlikte hareket edebilme yeteneği aynı zamanda örgütlere üye olanların beraber ortak amaçlar doğrultusunda faaliyetlerde bulunabilecekleri anlamına da gelmektedir¹⁶⁴.

Toplumdaki hâkim siyasal, ekonomik ve ideolojik görüşlerden farklı fikirlerin mensupları kendi aralarında yönetimi etkilemek amacıyla dolaylı da olsa rekabet ortamını oluştururlar. Bu rekabet ortamının korunması için halkın birbirlerine güvenebilmesi gerekmektedir¹⁶⁵.

Kalaycıoğlu, farklı insanların belirli müşterek hedeflere ulaşması konusunda sağlanması gereken ilk koşulunun başkalarına duyacakları itimat olduğunu ifade etmektedir¹⁶⁶. Aşağıdaki Grafik 5’de bazı Avrupa ülkelerinde “İnsanların çoğuna güvenilebilir” diyenlerin oranlarına yer verilmektedir.

¹⁶² Orhan Gökçe, Birol Akgün, Hakan Afacan, **Selçuk Üniversitesi İ.İ.B.F. Sosyal ve Ekonomi Araştırmalar Dergisi**, Sayı, 1-2, 2001, s. 6-7.

¹⁶³ Ersin Kalaycıoğlu, Türkiye’de Siyasal Kültür ve Demokrasi, **Türkiye’de Demokratik Siyasal Kültür**, Ergun Özbodun, Ersin Kalaycıoğlu, Levent Köker, Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, Ankara, 1995, s. 50 .

¹⁶⁴ Kalaycıoğlu, s. 50-51.

¹⁶⁵ Gökçe vd., s. 7.

¹⁶⁶ Kalaycıoğlu, s. 50-51.

Kaynak: Esmer, s. 22.

İskandinav ülkelerinde “İnsanların çoğuna güvenilebilir” diyenlerin oranının oldukça yüksek olduğu gözükmemektedir. Güven ortamının tesisi ve başkalarına güvenin demokratik bir siyasal kültürün gelişmesinde etkili olduğu düşünüldüğünde Türkiye’de bu oranın çok düşük olduğu ortaya konulmaktadır. (Bkz. Grafik 5)

2.1.4.1.3. Siyasal ve Toplumsal Kurumlara Güven

Halkın, ulusal ve yerel düzeyde demokratik kurum, kuruluş ve mevzuata duyduğu güvenin demokrasinin toplumda işlerlik kazanıp kazanmadığının da göstergelerinden biri olduğu ifade edilmektedir. Toplumda hükümete, meclise, yargı kurumlarına, yerel yönetimlere karşı güven duyulmaması, ulusal ve yerel düzeyde halkın siyasal hayata katılmayı bir amaç ya da kültür olarak görmediği sonucunu ortaya çıkaracaktır¹⁶⁷.

Aşağıdaki Grafik 6’da “Siyasal ve Toplumsal Kurumlara Güven: Türkiye Verileri”ne yer verilmektedir.

¹⁶⁷ Kalaycıoğlu, s. 51.

Grafik 6: Siyasal ve Toplumsal Kurumlara Güven: Türkiye Verileri

Kaynak: Esmer, s. 49.

A&G Araştırma şirketinin yukarıdaki grafikte yer alan verileri destekler nitelikteki 2010 yılında Türkiye genelinde yaptığı kamuoyu araştırmasına göre valilere ve belediye başkanına duyulan güvenin, devletin tüm kurumlarına duyulan güvenden daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Yine aynı araştırmada halkın cumhurbaşkanından, başbakanından, meclisten, polisten, yargıdan, medyadan daha çok kendi ilinin vali veya belediye başkanına güven duyduğu gözlenmiştir. Araştırmada en fazla güvenin orduya duyulduğu, güven sıralamasında 2. sırada ilin valisinin, 3. sırada belediye başkanının, 8. sırada başbakanın, 11'inci sırada ise muhalefetin yer aldığı ifade edilmiştir¹⁶⁸.

2.1.4.1.4. Etkinlik Duygusu ve Siyasal İlgi

Halkın belediye yönetimine katılımında da önemli bir yeri olan siyasal etkinlik duygusu, bireylerin siyasal sisteme ve unsurlarına tesir ederek, sistemi kendi menfaatlerine göre dönüştürmek amacıyla eyleme geçmesidir. Aynı zamanda

¹⁶⁸ Aktaran: Devrim Sevimay,
<http://www.milliyet.com.tr/Yazar.aspx?aType=YazarDetayPrint&ArticleID=1208783> , Erişim Tarihi: 25.04.2016

kendilerini etkileyecek kararlar üzerinde söz haklarının olduğunu, görüş ve önerilerinin yöneticilerce önemsendiği duygusunu ifade etmek için kullanılmaktadır¹⁶⁹.

Yönetime katılım konusunda kişilerin kendilerini etkin hissedebilmeleri siyasal hayata olan ilgiyle orantılıdır. Bu konuda bireyin sürekli ve düzenli olarak gelişmeleri takip etmesi ve haliyle belli bir düzeyde siyasal bilgiye sahip olması gerekmekte, siyasal ilgi bu yönüyle tek başına yeterli olmamaktadır¹⁷⁰. Bütün bu unsurların yanı sıra bireyin katılım sürecinde etkin bir role sahip olabileceğine inanması¹⁷¹, siyasal sisteme ve gelişmelere kayıtsız kalmamasını veya sisteme yabancılaşmamasını sağlayacaktır¹⁷².

2.1.4.2. Siyasal Kültür Tipleri ve Belediye Yönetimleri Özelinde Değerlendirilmesi

Halk arasında bir ölçüde yaygınlık kazanan hâkim siyasal kültürün dışında, “alt kültür”leri de içerisinde barındıran siyasal kültür¹⁷³, çalışmada Almond ve Verba’nın kuramsallaştırdığı ve bu konuda klasik referanslardan biri haline gelen “*Siyasal Kültür Tipleri*”yle anlatılmaktadır¹⁷⁴.

Almond ve Verba’nın, ABD, İngiltere, Almanya, İtalya ve Meksika’yı kapsayan siyasal kültür ve rejim ilişkisini açıklamaya yönelik araştırmaları, demokratik siyaseti en etkin biçimde destekleyen siyasi kültürü açıklamak için yapılmıştır. Almond ve Verba’ya göre demokratik istikrar, halk ve siyasal kültür hükümet açısından iki boyutlu değerlendirilmelidir. Demokratik istikrar halk açısından aktifliğin ve pasifliğin birleşimini ifade ederken, hükümet açısından yükümlülükler ve gösterilen başarı arasındaki siyasal kültür üzerine oturtulan dengeyi ifade etmektedir¹⁷⁵.

¹⁶⁹ Kalaycıoğlu, s. 51...

¹⁷⁰ Kalaycıoğlu, s. 51.

¹⁷¹ Çukurçayır, **Siyasal Katılma**..., s. 79.

¹⁷² Ersin Kalaycıoğlu, Türkiye’de Demokrasi’nin Pekişmesi: Bir Siyasal Kültür Sorunu, http://research.sabanciuniv.edu/8882/1/T%C3%BCrkiyede_Demokrasinin_Peki%C5%9Fmesi_Ozbudun_Armagan.doc, Erişim Tarihi: 23.12.2015, s. 4-5.

¹⁷³ Görmez, **Kent ve Siyaset**, ..., s. 29.

¹⁷⁴ Heywood, s. 291.

¹⁷⁵ Heywood s. 291.

Almond ve Vebra genel olarak üç farklı siyasal kültür tipinin varlığından söz etmektedir. Bunlar; Mahalli Siyasal Kültür, Tebaa/Uyruk Siyasal Kültür ve Katılımcı Siyasal Kültür'dür¹⁷⁶. (Bkz. Şekil 4)

Şekil 4: Farklı Siyasal Kültür Tipleri

Kaynak: Heywood, Siyaset, 2007, s. 291'den yararlanılarak oluşturulmuştur.

2.1.4.2.1. Mahalli Siyasal Kültür

Mahalli nitelikli siyasal kültürde birey, “siyasal sistem” hakkında köy veya kabile grubunun dışına çıkacak geniş ölçekli bir bakış açısına sahip değildir. Bireyin siyasal sistemle alâkalı duygu ve değer yargıları mahalli niteliğini aşamadığı için daha kapsamlı bir varlık olan siyasal sistemi fark edemez¹⁷⁷.

Yönetim ve siyasetle ilgili oluşan dağarcıkları geleneksel bazı dogmalara dayanan mahalli siyasal kültüre sahip toplumlarda siyasal kültür, dikkate değer bir siyasal inanç, değer ve sembol ağından yoksundur. Vatandaşlık duygusunun gelişmemesi, bireylerin kendilerini bir ulusa mensup hissedememelerine ve kendilerini

¹⁷⁶ Görmez, Kent ve Siyaset..., s. 30.

¹⁷⁷ Heywood, s. 291.

bölgeselci bir yapının unsurları olarak tanımlamalarına neden olmaktadır. Bu nedenle birey siyasete katılma yönünde ne bir isteğe ne de bir beceriye sahiptir¹⁷⁸.

2.1.4.2.2. Tebaa/Uyruk Siyasal Kültür

Tebaa ya da uyruk siyasal kültür; bireyin yönetsel eylem ve işlemler ile ülke sorunlarına mahalli siyasal kültüre nazaran daha çok ilgi duyduğu bir siyasal kültür tipidir. Bireyin siyasal süreç içerisinde yer alan aktörlerin tutumlarının kendisini etkileyeceğini bilmesi, kendisini siyasal sistemin parçası olarak görmesine katkı sağlamakta, ancak katılım hususundaki gönülsüzlüğünün ortadan kaldırılmasında pek de etkili olamamaktadır. Bu nedenle kişilerin siyasal sistem içerisindeki rolü pasif olup, daha çok yönetsel kadroların yönlendirmelerine açıktırlar¹⁷⁹. Bu durum halkın karar alım süreçlerine katılımı konusunda yönetimi etkileyebilme güçlerinin çok sınırlı olduğunu idrak etmeleriyle ilgilidir¹⁸⁰.

2.1.4.2.3. Katılımcı Siyasal Kültür

Halkın siyasetle ilgilendiği ve siyasal sürece katılmanın arzu edilir bir şey olduğunun ifade edildiği toplumlarda görülen katılımcı siyasal kültür¹⁸¹, siyasal sistemin sadece çıktılarının (yasalar, kararlar) değil girdilerinin (destek, talepler) de önemsendiği bir siyasal kültür tipidir. Halkın karar alım sürecinde yer almasıyla ve katılım imkânlarından yararlanmasıyla siyasal etkinlik duygusunun geliştirilmesi amaçlanmaktadır¹⁸². Katılımcı siyasal kültürün gelişmediği toplumlarda bireyler, kendilerini siyasal sistem karşısında güçsüz ve etkisiz gördükleri için siyasal kararların nasıl alındığını önemsemezler. Bu sebeple bireyler, karar alım sürecine dâhil olma ve süreci etkileme adına bir çabanın içerisinde olmazlar¹⁸³.

Almond ve Verba, bir toplumun yukarıda birbirinden ayrı biçimlerde ifade edilmeye çalışılan siyasal kültür tiplerinden sadece biriyle bağlantılı olabileceğini ifade etmenin yanıltıcı olabileceğini belirtmiştir. Bu kapsamda ortaya konulan siyasal kültür

¹⁷⁸ Heywood, s. 291.

¹⁷⁹ Görmez, s. 30-31.

¹⁸⁰ Heywood, s. 291.

¹⁸¹ Heywood, s. 291.

¹⁸² Görmez, s. 31.

¹⁸³ Görmez, s. 33.

tiplerine ek olarak, mahalli-uyruk kültür, uyruk-katılımcı kültür ve mahalli-katılımcı kültür gibi ara siyasal kültür tiplerinin de görülebileceğinden söz etmişlerdir¹⁸⁴.

2.1.4.3. Halkın Belediye Yönetimine Katılımında Siyasal Kültürün Etkisi

Mahalli ve tebaa/uyruk siyasal kültür, bireylerin aktif bir şekilde siyasal sistemi, kurumları ve süreçleri fark edebildikleri siyasal kültür özelliklerini taşımamaktadır. Buna karşın demokratik siyasal kültürün gelişmesi ve işlerlik kazanmasındaki rolleriyle katılımcı siyasal kültür, mahalli ve tebaa/uyruk siyasal kültürden farklı olarak bireyler için etkin bir siyasi yapının oluşmasını, halkın demokratik siyasal kültüre ulaşmada karar alım sürecini etkileyecek davranış ve eylemlerde bulunmalarını sağlamaktadır¹⁸⁵.

Türkiye’de belediye yönetimlerinin demokratikliği ve halkın belediye yönetimine katılımı ile ilgili tartışmalar, ilk olarak toplumsal anlamda siyasal kültürle daha sonra belediyelerin kuruluşlarından itibaren Tanzimat’ın getirdiği değişimlerle birlikte tavandan tabana inen ve sivil toplumun bir parçası olmadan oluşturulan kurumlar olmalarıyla ilişkilendirilmektedir. Bütün bunlara rağmen belediyeleşme sürecinin batılı bir özentiden ibaret olduğunu ifade etmek de doğru bir analiz olmayacaktır. Bu dönemde meydana gelen toplumsal sınıflardaki değişim ve kent mimarisindeki dönüşüm belediye oluşum sürecini hızlandırmıştır. Tanzimat Fermanı’nın ilanı, Osmanlı İmparatorluğu’nda ticaret burjuvazisinin liman kentlerinde belediye oluşumlarının başlayabileceği uygun ortamın önünü açmıştır. Tanzimat’tan sonra tanınan haklar özel mülkiyetle birlikte kentsel yapıda da değişikliklere yol açmış ve kentsel gereksinimden dolayı belediyeler ortaya çıkmıştır. Güçlü bir sivil toplum kuruluşu olma niteliğinden uzak olan yerel yönetimlerin tarihsel nedenlere de bağlı olarak günümüzde hala demokratikleşme sorunları yaşadığı ifade edilmektedir¹⁸⁶.

Türkiye’de Osmanlı-Türk geleneksel döneminden bu yana halkın siyasal sisteme karşı ilgisizliği, merkezi ve yerel idareyi erişilemeyecek bir uzaklıkta görmeleri merkezi hükümet ve yerel yönetimlerin aldıkları kararlarda “pasif” bir konumda bulunmalarına neden olmaktadır. Tarihsel süreç içerisinde yaşanan katılıma ilişkin olumlu yöndeki

¹⁸⁴ Görmez, s. 31.

¹⁸⁵ Dursun, s. 85- 86.

¹⁸⁶ İlhan Tekeli, “Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye’de Belediyelerin Gelişimi”, **Amme İdaresi Dergisi**, Cilt: 16, Sayı: 2, 1983, s.7-8.

değişimlerin görmezden gelinip Türkiye’de oluşan siyasal kültürün kesin hatlarıyla aşırı düzeyde âdem-i merkezîyetçi, merkezîyetçi ya da otoriter bir yapıda olduğunu ifade etmek doğru olmayacaktır. Buna karşın genel anlamda kenti sahiplenen, hemşehrîlik bilincinin geliştiği ve siyasal eşitlik yanlısı toplumlarda görülen katılımcı siyasal kültürün Türkiye’de etkilerinin görüldüğü; ancak siyasal kültürün “mahallî” ve “tebaa/uyruk” siyasal kültür özelliklerini de taşıdığı düşünülmektedir¹⁸⁷.

2.2. Katılımın Siyasal Kültür Haline Gelmesinde Etkili Olan Bazı Kaynaklar

“Sosyo-Ekonomik Statü” (SES), “Kentsel-Kırsal Alanda Yaşama veya Yaşamama”, “Kitle İletişim Araçlarının Yayınlarını Takip Etme”, “Siyasal Bilgiye Sahip Olma” ve “Cinsiyet Rollerî”¹⁸⁸ gibi faktörler hem yerel düzeyde hem de ulusal düzeyde katılımın siyasal kültür haline gelmesinde etkili olmaktadır. Yöneticilerin halkı “rahatsız edici bir faktör” olarak görmeleri, katılıma yönelik isteksizlikleri ve halkın katılıma yönelik çekingen tutumları ise katılımı olumsuz yönde etkilemektedir¹⁸⁹.

Siyasal kültür üzerine yapılan analizlerde yukarıda ifade edilen faktörlerin birlikte ele alındığında etkilerinin daha fazla olacağı belirtilmektedir¹⁹⁰. Bu nedenle yalnızca bir faktör üzerinden yapılacak bir analizin eksiklerini ortadan kaldırmak adına belediye yönetimine katılımın ifade edilen diğer faktörler ile ilişkilendirilerek bir siyasal kültür halini alıp alamayacağı üzerinde durulacaktır.

2.2.1. Sosyo-Ekonomik Statü (SES)

Sosyo-ekonomik statü ve katılım çalışmalarında, yüksek SES’e sahip kişilerin siyasal örgütlerde yükselme şanslarının SES’ü düşük olanlara oranla daha yüksek olduğu ifade edilmektedir. Çünkü yüksek SES’ye sahip kişilerin yerel otoritelere olan yakınlıkları gerek kendilerinin gerekse de çevrelerinin istek ve taleplerini yöneticilere

¹⁸⁷ Saran, s. 245.

¹⁸⁸ Kalaycıoğlu, *Siyasal Katılmanın Koşullarına Genel Bir Bakış...*, s. 168.

¹⁸⁹ Çukurçayır, *Siyasal Katılma...* s. 82.

¹⁹⁰ Kocaoğlu, s. 138.

iletme, bu istek ve taleplerin yerine getirilebilmesi konusunda daha geniş imkânlarla sahip oldukları düşünülmektedir¹⁹¹.

Bu konudaki bir diğer yaklaşım ise ekonomi temelli rasyonel tercih kuramı çerçevesinde gelişmiştir. Her ne kadar ekonomi temelli olduğu ifade edilse de bu model kişilerin oy kullanma alışkanlıklarının bireysel anlamdaki toplumsal entegrasyona ve politik çıkarlara bağlı olduğu üzerinde de durmaktadır. Bu yaklaşım, özü itibariyle, kişilerin toplumla olan entegrasyonu ve sosyo-ekonomik statülerinin yüksek olup olmamasının siyasal katılım düzeylerini farklılaştırabileceğini ortaya koymaktadır. SES’i düşük olan kişilerin statülerini yükseltmek amacıyla yönetime katılmak istemeleri, bu yaklaşımın temel varsayımını oluşturmaktadır. Bu varsayıma ek olarak yüksek SES’e sahip kişilerin statülerini yükseltmek gibi bir gayeleri olmamalarından dolayı düşük sosyo-ekonomik statüde olanlara oranla yönetime katılım konusunda daha az katılım gösterdikleri belirtilmektedir¹⁹².

Türkiye’de oy verme oranı, SES ve katılım ilişkisi incelendiğinde ise kırsal alanların oy verme oranlarının kentlere oranla daha fazla olduğu gözlenmiştir. Köy ve benzeri kırsal alanlardaki bu durum, SES ve katılım ilişkisinin anlaşılabilir bir düzeyde olmadığını göstermektedir. Seçimlere katılım yoluyla gerçekleştirilen katılımın edilgen ve diğer katılım yöntemlerine nazaran daha zahmetsiz olduğu düşünüldüğünde daha üst düzey katılım yöntemlerinin geliştirilmesinde ekonomik statüsü yüksek kesimlerin daha fazla katılımcı olduğu ifade edilmektedir¹⁹³.

Bölgesel bazda yapılan gelir dağılımı incelemelerinde* Marmara ve Ege Bölgesi’nin gelir seviyelerinin diğer bölgelere oranla yüksek olduğu görülmektedir.

¹⁹¹ Kalaycıoğlu, **Siyasal Katılmanın Koşullarına Genel Bir Bakış...**, s. 168.

¹⁹² Volkan Yılmaz, Burcu Oy, **Türkiye’de Gençler ve Siyasi Katılım: Sosyo-ekonomik Statü Fark Yaratıyor mu?**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2014, s. 31.

¹⁹³ Çukurçayır, **Siyasal Katılma...**, s. 98-99.

* “2014 yılında Bölgesel bazda hazırlanan Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Sonuçlarına göre Türkiye’de ortalama yıllık eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert geliri 14 bin 553 TL iken, TR51 (Ankara), 20 bin 446 TL ile ortalama yıllık eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert geliri en yüksek bölge oldu. Bu bölgeyi, 19 bin 62 TL ile TR10 (İstanbul) Bölgesi ve 16 bin 935 TL ile TR31 (İzmir) Bölgesi izledi. Ortalama yıllık eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert gelirinin en düşük olduğu bölgeler 7 bin 233 TL ile TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt), 7 bin 570 TL ile TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır) ve 7 bin 901 TL ile TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkâri)

SES ve katılım ilişkisinin gelir düzeyi yüksek kesimlerin lehine olduğu ve bu bölgelerde yaşayan halkın daha fazla katılımcı olduğu henüz herhangi ampirik bir çalışmayla tespit edilmese de bu bölgelerde seçimlere katılım haricinde oluşturulan nitelikli katılım yöntemlerinin diğer bölgelere oranla kültürel bir boyut kazanarak daha çok uygulanmaya çalışıldığı ve diğer bölgeler için de örnek platformlar halini aldıkları düşünülmektedir.

2.2.2. Kentsel Bir Çevrede Yaşamak veya Yaşamamak

Kentler, kentleşme, kırsal alanlar ve katılım olgusu siyasal kültür çalışmalarında farklı boyutlarda ele alınmış ve bazı görüşlere göre katılımı doğrudan etkileyen unsurlar arasında yer almıştır. Kentsel bir çevrede yaşamak veya yaşamamanın katılım düzeyini etkileyip etkilemeyeceği ile ilgili çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

Çukurçayır, kırsal alanlarda katılımın daha yüksek olduğunu ileri sürerken bunun nedenini *“köylerdeki sosyal uyarlılık yönündeki baskıların daha güçlü, mobilize oy olgusunun daha belirgin olması”*na bağlamaktadır¹⁹⁴. Milbarth ise kentin, kentleşmenin siyasal katılmayı arttırdığını ve bilhassa iletişim ağlarına da bağlı olarak önemi giderek artan büyük kentlerin merkezi konumları ve sosyalleşme gibi sahip oldukları etkenlerin katılımı ve katılımın bir kültür haline gelmesini kolaylaştırdığını ifade etmektedir¹⁹⁵.

Bütün bunlara ek olarak kentsel yaşam ve katılımcı siyasal kültür ile ilgili Kalaycıoğlu, modern katılımcı bir kültürün kentsel alanlarda oluşabildiğini, kentte yaşayan bireylerin çevrenin ve kitle iletişim araçlarının etkisiyle daha yoğun bir şekilde farklı katılım faaliyetlerini sürdürebildiklerini ifade etmektedir¹⁹⁶.

2.2.3. Kitle İletişim Araçlarının Etkisi

Sosyalleştirme işlevi gören kitle iletişim araçları insanları bilgilendirmekte, siyasal alanla iletişim kurabilme yollarını göstermekte ve aynı zamanda bu araçlar

şeklinde sıralandı. ” <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21824> , Erişim Tarihi, 07.04.2016

¹⁹⁴ Çukurçayır, *Siyasal Katılma...*, s. 73-74.

¹⁹⁵ Görmez, s. 36- 37.

¹⁹⁶ Görmez, s. 37.

bireyin yaşam çevresini algılamasını daha da kolaylaştırmaktadır. Kitle iletişim araçları, kişilerin başka ulusların siyasal sistemleri ve edimleri hakkında bilgilenmelerini sağlamak ve kişileri siyasal oluşumlar ile daha ilgili olmaya teşvik etmektedir¹⁹⁷.

Kitle iletişim araçlarının belediye yönetimlerinde katılımı teşvik edici nitelikte kullanımı, halkın alınan kararlar hakkında bilgilendirilmesini ya da karar alım sürecinde halkın belediye yönetimini etkilemesini sağlayabilir. Bu durum halkı yayınları takip etmeye sevk edip siyasal yaşama yoğun bir şekilde katılma fırsatı bulmalarına imkân sunabilir. Halkın sadece seçimlerde oy kullanmasına ilişkin yapılan programlar katılımın bir siyasal kültür haline gelmesinde yeterli görülmemektedir. Bu araçların belediyelerce çağın gereklerine uygun olarak etkin bir şekilde kullanılmasıyla demokratik bilincin hem mahalle hem de hane halkı üzerinde gelişmesinin önü açılabilecektir.

2.2.4. Cinsiyet Roller

Cinsiyet ve katılım ilişkisi toplumsal statü, sosyo-ekonomik statü ve toplumdaki mevcut kadın algısıyla değerlendirilmelidir. Kadının yerel düzeyde katılımcı oluşumlara dâhil olması erkeklerle aynı yoğunlukta zaman ve çabayı harcamasını gerektirmektedir. Bununla birlikte toplumsal cinsiyet eşitsizliği konusu katılım türlerini ve düzeyini doğrudan etkilemekte, ataerkil ve cinsiyetçi bir yapıya sahip toplumlarda kadınlara yönelik biçilen rollerin ev dışı eylemleri kapsamadığı böyle bir durumun toplumsal normlarla bağdaşmayacağı kanısı kadınların belediye yönetimlerine katılımlarını erkeklere oranla kısıtlamaktadır.

Kadınların yönetime katılım konusunda erkeklere oranla daha az yer aldıkları hipotezi aile içinde ve dışında kadın ve erkeklere sosyalleşme süreciyle aktarılan davranışlarla açıklanabilir. Erkeğin çoğunlukla ev ile dış dünya ilişkilerini yürütmesi, kadının da genellikle ev içi sayılabilecek işleri yerine getirmesi ve toplumun diğer üyelerinin bu kültürel normlara uygun olarak yaşamlarını devam ettirmeleri istenebilir¹⁹⁸. Kadınların daha çok aile üyeleriyle birlikte sadece seçim günü seçimlere katılım yoluyla gerçekleştirdikleri katılım türü katılım konusundaki çekingen

¹⁹⁷ Çukurçayır, *Siyasal Katılma ...*, s. 95.

¹⁹⁸ Kalaycıoğlu, *Siyasal Katılmanın Koşullarına Genel Bir Bakış...*, s. 169- 170.

davranışlarının ortadan kaldırılmasına engel olmaktadır. Kaldı ki Türkiye’de 30 Büyükşehir Belediyesi içinden yalnızca 3 (%10)+ Kadın Eş Başkanlar ile 5 (%16.6) kadın belediye başkanın büyükşehir belediyelerini idare ettiği; toplam sayısı 1.351 olan il, ilçe ve belde belediye başkanlarından kadın başkan sayısının 37 (%2.7); il, ilçe, belde belediye eş başkanlarıyla birlikte bu sayının 105 (%7.7) olduğu; 20.498 belediye meclisi üyesinden ise 2.198’inin (%10.7) kadın belediye meclis üyesi¹⁹⁹ olduğu dikkate alındığında yerel düzeyde dahi yönetime katılma fırsatı bulamayan kadınların ulusal düzeydeki hükümet eylemlerine katılım gösterebilmeleri iyimserlik olarak değerlendirilmektedir.

2.3. Siyasal Kültürün Yerel Demokrasinin ve Yerel Yönetim Geleneğinin Gelişimiyle Olan İlişkisi

Katılımcı siyasal kültürün gelişmediği toplumlarda bireyler, kendilerini ve toplumun genelini ilgilendiren konular hakkında kararların nasıl alındığını sorgulamazlar ve karar alım sürecini etkileme çabası içerisinde olmazlar. Bu nedenle kendisini siyasal sistemi etkileyebilecek güçte hissetmeyen bireylerin demokrasi algısı, siyasal kültürün ve yerel yönetim geleneğinin katılımcı bir nitelik taşımasına sebep olmaktadır²⁰⁰.

Tartışmalı ve bir o kadar da toplumların ve yönetim erklerinin algılarına göre değişen, temsili, yarı doğrudan ve doğrudan olmak üzere üç düzeyde tezahür eden demokrasi, kabul görmüş haliyle halkın yönetimi anlamına gelmektedir. Bir ideal olarak ifade edilen doğrudan demokrasi, günümüz toplumlarının nüfus ölçeği sorunları göz önüne alındığında uygulanma imkânının az olduğu bir demokrasi yöntemidir. Halkın kendilerini ilgilendiren kararlara tek tek oy kullanarak katılmalarını gerektiren doğrudan demokrasinin güçlüklerini aşmak için temsili demokrasi yöntemi devreye sokulmuştur. Temsili demokrasi özü itibariyle halkın temsilcilerini seçtiği ve yönetime temsilcileri aracılığıyla katıldığı eşit oy esasına dayanan bir katılım yöntemidir. Ancak demokrasinin özü sadece seçimden seçime halkın pasif katılımını sağlamak değil yönetilenlerin daima söz hakkının olmasıdır. Demokrasi ile yönetilen bütün ülkelerde

¹⁹⁹ Ka-der 2015 yılı Kadın İstatistikleri, www.Ka-der.org.tr , Erişim Tarihi, 01.04.2016

²⁰⁰ Görmez, s. 33.

günümüzde artık temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye geçişin sağlanmaya çalışıldığı görülmektedir. Esasında yarı doğrudan demokrasi olarak da adlandırılan katılımcı demokrasi yöntemi sadece seçim dönemlerinde değil siyaseti ve yönetimi her zaman etkileyebilmektedir. “Temsil” ve “Katılım” ilkelerinin aynı anda gerçekleştiği bu yönetim modelinde halkın yönetime aktif katılımını sağlayan birçok aracın olduğu ve yerel düzeyde farklı katılım yöntemleriyle belli bir siyasal kültürü geliştirecek uygun yapıların oluşturulabileceği düşünülmektedir²⁰¹.

Demokrasinin yarı doğrudan ya da doğrudan oluşunun temsil ve katılım ilişkisiyle ele alınması katılımcı demokrasi paradigmasını geliştirirken günümüz toplumlarında en uygulanabilir yapıların yerel yönetimler olduğu düşünülmektedir. Yerel düzeyde de demokratik yapıların gerekliliği üzerine yapılan tartışmalar yerel demokrasi ve gerekliliği üzerine farklı yaklaşımların doğmasına vesile olmuştur. Bunlardan ilki kavramın eksik yanlarının hatta yanlışlıklarının olduğu hususundadır. Yerel demokrasi kavramının yanlışlığını savunanlar “demokratik yerel yönetim” kavramının kullanılmasının daha doğru olacağını düşünmektedir. “Yerel demokrasi” ve “demokratik yerel yönetim” kavramlarına alternatif olarak yerel demokrasi kavramı yerine bazen “yerel özerklik” kavramının tercih edildiği de görülmektedir²⁰². Bu yönüyle yerel yönetimler ile demokrasi arasındaki ilişki ulusal ve yerel demokrasi tartışmalarından daha da ileri götürülmüştür. Birbirinin ardılı iki değeri oluşturduğu varsayımı ve illiyet bağının bulunup bulunmadığı tartışmaları siyaset biliminde olduğu gibi yerel yönetim literatüründe de yerini almıştır.

Yerel yönetim ve demokrasi ilişkisinin gerekliliğini destekleyen John Stuart Mill ve Alexis de Tocqueville yerel yönetimleri, birer siyasal eğitim aracı olarak kabul etmişler ve bu yönetimlerin yapmakta oldukları hizmetler ne olursa olsun, onların demokrasinin temel unsurları oldukları ve bu nedenle demokrasiyle zorunlu olarak ilişkili oldukları görüşünü paylaşmaktadırlar. Chadwick ise yerel yönetimleri, “küçük oligarşiler” ve “iş bulma örgütleri” olarak ifade etmiştir. Langrod’a göre ise yerel

²⁰¹ Erdal Bayrakçı, Demokratik Yerel Yönetimin Temel İlkeleri, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı: 7, 1997, s. 90.

²⁰² Kemal Görmez, Harika Uçar Altınışik, Yerel Demokrasi ve Kent Konseyleri, **II. Ulusal Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı**, (ed. Enes Battal Keskin, Elif Karakurt Tosun) Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi-2, 2015, s. 35.

yönetimler ile demokrasi arasında simbiyotik bir bağ bulunmamaktadır. Ona göre demokrasi, yerel yönetimler var olduğu zaman mevcudiyetini koruyan, bulunmadığı zaman da yok olan bir şey değildir²⁰³. Langrod, yerel yönetimlerin özgürlüğün gelişmesinde önemli bir role sahip olduğunu ve demokratikleşme sürecine olumlu katkılar sağladığını ifade etmiştir²⁰⁴.

Günlük hayatta ve fiili politikada demokrasi olmadan yerel yönetimlerinde var olmayacağıyla ilgili görüşler pekâlâ ileri sürülmektedir. Örneğin, Hindistan gibi bazı demokrasilerde yerel yönetim tam anlamıyla yoktur. Bazı ülkelerde ise yerel yönetim geleneği kökleşmiş olmasına rağmen bu ülkelerde totaliter rejimlerin hâkim olduğu dönemler bulunmaktadır. Ortaylı, bunların en iyi örneklerinin Almanya ve Avusturya’da görüldüğünü ifade etmektedir. Birey kavramının ortadan kalktığı ve devletin varlığının ön planda tutulduğu Hitler Almanya’sının eski zamanlara dayanan yerel yönetim geleneklerine rağmen demokrasiyi kesintiye uğratabildiğini ve dolayısıyla yerel yönetimlerin demokrasi için olmazsa olmaz olarak ifade edilmesinin pek de doğru bir değerlendirme olmayacağını belirtmektedir²⁰⁵.

Devletler siyasal kültürlerine bağlı olarak yerel yönetimleri idari teşkilatlarında çeşitli düzeylerde konumlandırmışlardır. Batılı devletler temsili nitelikteki yerel kurumları ve *Yerel Özerklik İlkesi*’ni; Sovyetler Birliği döneminde Doğu Avrupa ülkeleri temsili halk komiteleri hiyerarşisi kurarak, *Demokratik Merkezîyetçilik İlkesi*’nin pratiklerini geliştirmeye çalışmışlardır. Hindistan ve Filipinler’in, Batı’nın yerel yönetim modelini özümsemeye çalıştığı, Arap ülkeleriyle Pakistan’da ise yönlendirmeye açık bir demokratik yönetimin olmasından dolayı seçilmiş yerel organların merkezin sıkı denetimine tâbi tutuldukları görülmektedir. Etiyopya ve Suudi Arabistan* gibi ülkelerde ise güçlü mutlak monarşilerin etkilerinin siyasal kültüre yansıdığı ifade edilmektedir²⁰⁶.

²⁰³ Ruşen Keleş, *Yerinden Yönetim ve Siyaset*, Cem Yayınevi, İstanbul, 2006, s. 64.

²⁰⁴ Selahattin Yıldırım, *Yerel Yönetim ve Demokrasi Kavramlar Yaklaşımlar*, IULA EMME Yayınları, İstanbul, 1993, s.34.

²⁰⁵ İlber Ortaylı, *Yerel Yönetim Geleneği ve Geleneğin Etkinliği, Sivil Toplum İçin Kent*, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri, WALD Demokrasi Kitaplığı, İstanbul, 1998, ss. 105-107.

* Suudi Arabistan’da kadınların 12.12.2015 tarihinde ilk kez seçimlere katılmalarına izin verilerek seçimler gerçekleştirildi. Seçimler sonucunda ilk kez bir kadın belediye meclisine

Yerel yönetim geleneğinin kökleştiği ve yerel yönetimlerin toplumsal alışkanlıklara bağlı olarak temel bir kurum olarak kabul edildiği ülkelerde dahi demokrasinin totaliter rejimlerce ortadan kaldırılabildiği düşünüldüğünde siyasal kültürün bir sonuç olmaktan ziyade bir neden olduğu anlaşılmaktadır. Aksi bir durumda kökleşmiş bu yapıların totaliter rejimlerce kolayca yok edilememesi ve günümüz gelenekselleşmiş yerel yönetim birimlerine dönüşmemesi gerekirdi. Demokrasinin bütün unsurlarının ortadan kaldırıldığı dönemlerde dahi varlıklarını her daim sürdüren bu oluşumların devamlılıklarını siyasal kültür olarak kendisini gösteren ve uzun yıllar sonunda elde edilen yerel yönetim gelenekleriyle açıklamak mümkündür.

2.4. Siyasal Toplumsallaşmanın ve Siyasal Kültürün Oluşumu

Toplumsallaşma, *“kişinin aile, okul, mesleki örgütler gibi içinde yer aldığı toplumsal kurumların, daha genelde yaşadığı kültürel ortamın kendisinden beklediği şekilde davranmayı ve diğer bireylerle uyum içinde yaşamayı öğrenme süreci”*²⁰⁷ olarak açıklanmaktadır.

Toplumsallaşma sürecinin siyasal alandaki boyutunu ise “siyasal toplumsallaşma” oluşturmaktadır. Genel anlamıyla siyasal toplumsallaşma, *“toplumsal-siyasal çevre ile birey arasında yaşam boyu süren dolaylı ve doğrudan etkileşim sonucunda, bireyin siyasal sistemle ilgili görüş, davranış, tutum, değerlerinin gelişmesi”* olarak ifade edilmektedir²⁰⁸.

Siyasal toplumsallaşma süreciyle bireyin mevcut siyasal kültürden etkilendiği kuşkusuz bir gerçektir. Bu etkileşim ve dönüşüm çabalarının siyasal sistemin işleyişine ve demokrasiye uygun siyasal kültürün belirlenmesinde ki etkilerinin neler olduğu, toplum tarafından benimsenen egemen bir siyasal kültürün nasıl ortaya konduğu ise üzerinde durulması gereken önemli konulardandır.

seçildi. http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/12/151212_suudi_secmen_kadin , Erişim Tarihi, 18.12.2015

²⁰⁶ Keleş, **Yerinden Yönetim ve Siyaset**..., s. 67.

²⁰⁷ <http://sbs.asbu.edu.tr/SearchListPage.aspx?sText=toplumsalla%C5%9Fma> , Erişim Tarihi: 27.11.2016

²⁰⁸ Türker Alkan, Doğu Ergil, **Siyaset Psikolojisi Siyasal Toplumsallaşma ve Yabancılaşma**, Turhan Kitabevi, Ankara, 1980, s. 7.

Öncelikle demokratik siyasal kültürün ne olduğunun belirlenmesi demokratik kurumlara, siyasi eşitliğe ve özgürlüklere karşı gelişen inanç ve değerlerin de ne olduğunun bilinmesini sağlayacaktır. Demokrasiye uygun bir siyasal kültürün egemen olabilmesi için halkın geleceğini ilgilendiren konularda karar vereceklerin seçimle işbaşına gelmelerinin yanı sıra halkın tercihlerini temel almaları, hesap verebilir yönetimler haline gelmeleri ve bunlara inanıp birer değerler kümesi olarak özümsemesi gerekmektedir²⁰⁹.

Siyasal kültürün demokratik bir yönetime olanak tanıyıp tanımadığı ve hangi yöntemlerle işlerlik kazanabileceğinin test edilebilmesi için yerel yönetimler önemli bir platform oluşturmaktadır. Örneğin demokrasilerin olmazsa olmazlarından olan ifade özgürlüğünün ulusal ölçekte ne düzeyde olduğunun anlaşılabilmesi için yerel yönetimlerde ne anlam ifade ettiğine bakmak ülkedeki ifade özgürlüğü konusunda bilgi sahibi olunmasını sağlayabilir. Çünkü bir belediyenin izlediği politikaların eleştirilebilmesi, herhangi bir korku ve baskıya maruz kalmadan farklı görüşlerin, beklenti ve taleplerin dile getirilebilmesi, yerel iktidar sahiplerinin eylem ve kararlarına karşı çıkılabilme ifade özgürlüğünün yerel düzeyde de mevcudiyetini göstermektedir. Yerel düzeyde özgürce yönetimi eleştiremeyen bir kişinin ulusal düzeydeki iktidar eylemlerine kolaylıkla eleştiri getirebileceğini düşünmek çok da gerçekçi olmayacaktır. Demokratik siyasal kültür ve değerlerin kabulü, içselleştirilmesi ve günlük hayata aktarılmasında yerel yönetimlerin toplumsallaştırıcı ve demokratik sisteme işlerlik kazandırıcı işlevlerinin olduğu görülmektedir²¹⁰.

Halka en yakın ve en alt düzeydeki birimler olan yerel yönetimlerin (belediyeler) siyasal toplumsallaşma ve siyasal kültürün oluşumuna ilişkin çeşitli uygulama ve süreçlerle iki işlevi yerine getirdikleri söylenebilir. Bunlardan ilki siyasal toplumsallaşma sürecinde demokratik sistemin ihtiyaç duyduğu tipte vatandaşların eğitilmesi sürecindeki rolleridir. Bu yönüyle belediyeler, demokrasi okulu veya birer

²⁰⁹ Dursun, s. 80.

²¹⁰ Dursun, s. 83.

eğitim kurumu olarak algılanabilir. Diğerisi ise demokratik siyasi kültürün oluşması ve günlük hayatta uygulanabilirliğine yaptığı katkıdır²¹¹.

Sonuç olarak “demokratik terbiye kuruluşları”²¹² olarak nitelendirilen bu oluşumlar toplumsallaşma sürecindeki işlevleriyle halkın demokrasiyle özdeşleşen bir siyasal kültür edinmesini sağlarken bir yandan da belediye yönetimine katılım konusunda olumlu tutum, inanç, fikir, davranış ve değerlerin toplumsal ve siyasal hayatta yer edinmesini sağlayabilecektir.

2.4.1. Eylem Biçimi olarak Siyasal Kültür ve Katılım

Siyasal kültür üzerine yapılan fikri tartışmalar birey davranışlarının da siyasal kültür çalışmaları kapsamında ele alınması gerektiği düşüncesine neden olmuştur. Esasında bu görüş, kültürün tanımına ilişkin yapılan tartışmaların siyasal kültür kavramı üzerine yansısıyla gelişmiştir. Çünkü kültür, antropologlar ve psikologlar tarafından toplumsallaşma ile edinilen, belli bir yaşam şeklinin nakledildiği aynı zamanda davranışsal öğeleri de içeren bir kavram olarak ileri sürülmüştür²¹³.

Bireyler kendi eylem ve tutumlarıyla toplumdaki yerleşik siyasal kültürün gelişim seyrini etkileyebilmekte ve katılım, siyasal kültür olarak algılanıp algılanmadığına göre farklı eylem şekilleriyle gerçekleşmektedir. Örneğin Kapani bu konuda “seyirci faaliyetleri”, “açıkça vaziyet alma” ve “olayların içerisinde yer alıp aktif rol alma” olarak üçlü bir ayrımın varlığından bahsetmektedir. Kitle haberleşme araçları ve mitingler seyirci faaliyetlerini, gazete ve dergiler de yazmak, radyo ve televizyonda konuşmak ise “açıkça vaziyet almayı”, olaylar içerisinde doğrudan yer almak da “aktif katılım düzeyi”ni ifade etmektedir²¹⁴.

Milbrath ise farklı eylem şekilleriyle katılımı, “izleyici davranışları”, zor eylemlere “geçiş eylemleri” ve daha zor olanlarını da “gladyatör eylemleri” olarak sınıflandırmıştır. Toplumda belli bir siyasal kültürün oluşmasında etkili olan katılıma yönelik bu eylemlerden “gladyatör eylemleri”, siyasal organlara aday olmayı ve

²¹¹ Dursun, s. 86.

²¹² Dursun, s. 86.

²¹³ Sitembölükbaşı, s. 255.

²¹⁴ Kapani, s. 131-132.

eylemler de aktif bir şekilde bulunmayı ifade ederken siyasal toplantılarda bulunma, maddi destek sunma ve sürdürülen ilişkiler ağına müdahil olma “geçiş eylemlerini”, bir siyasal partinin rozetini taşıma ya da oy verme gibi davranışlar ise “izleyici eylemlerini” oluşturmaktadır²¹⁵.

Bu konuyla ilgili tasniflerden bir diğeri Robert Dahl’ın oluşturduğu sınıflandırılmadır. Dahl, katılım düzeylerini “ilgi”, “önemseme”, “bilgi” ve “eylem” olarak sıralamıştır²¹⁶. Ona göre ilgi, katılıma yönelik aktivitelerin izlenme derecesini; önemseme, katılıma verilen önem derecesini; bilgi, katılım ile ilgili çeşitli verileri; eylem ise sürece dâhil olmayı ve aktif katılımı ifade etmektedir²¹⁷.

Eylem biçimlerinin siyasal kültür kavramının kapsamına dâhil edilmesi siyasal kültür ve birey davranışları arasındaki tutarsızlıkların ortadan kaldırılmasını gerektirmektedir. Siyasal kültüre uyarlanarak oluşturulan “ideal siyasal kültür” ile doğruluğu herkesçe kabul edilen eylemler kavramsallaştırılırken; “gerçek siyasal kültür” kavramıyla da doğru olduğu düşünülmesine rağmen çoğu insanın dürüst davranmadığı eylemler ifade edilmeye çalışılmaktadır. Bu kavramsallaştırmayla bireysel eylemlerin siyasal kültürün dışında tutulmasının sebep olacağı sakıncaların giderileceği düşünülmektedir²¹⁸.

Bireylerin katılıma ilişkin siyasal tutumlarının ve eylemlerinin hukuka uygun veya hukuk dışı olmasının da katılım olarak ifade edip edilemeyeceği konusunda literatürde farklı görüşler bulunmaktadır. Bu konuyla ilgili genel kanı ise katılımın, hukuka uygun bir şekilde gerçekleşebileceği gibi hukuk dışı eylemlerinde katılım biçimi olarak kabul edilebileceği yönündedir²¹⁹.

Kent sorunlarının yerinde gündeme alınması ve kamuoyu oluşturulması adına Türkiye’deki bazı STK’ların ve kent konseyi meclislerinin ya da çalışma gruplarının belediye yönetiminin almış olduğu kararlara karşı kamuoyu oluşturma adına yaptıkları etkinlikler, basın açıklamaları ve protestolar katılım konusunda halkın belli bir siyasal

²¹⁵ Çukurçayır, **Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi**... s. 68-69.

²¹⁶ Kapani, s. 131.

²¹⁷ Kocaoğlu, s. 72-73.

²¹⁸ Sitembölükbaşı, s. 258-259.

²¹⁹ Erzen, Yalın, s. 55.

kültür edinmesini sağlarken bu platformların belediye yönetimlerinin arka bahçesi olarak algılanmaması gerektiği düşüncesi toplumda yer edinmekte ve böylelikle ulusal düzeyde de uygulanabilir modellerin tartışıldığı ortamların n açılmaktadır.

BÖLÜM 3: BEYLİKDÜZÜ'NDE SİYASAL KÜLTÜRÜN KATILIM OLGUSU ÜZERİNDEKİ TEZAHÜRÜ: BEYLİKDÜZÜ ALAN ARAŞTIRMASI

Bu bölümde, tez çalışması kapsamında gerçekleştirilen ve çalışmanın teorik boyutuna katkı sağlayacağı düşünülen bir alan araştırmasına yer verilmektedir. Bölüm dört kısımdan oluşmaktadır. Birinci kısımda, araştırma alanıyla ilgili bilgilere yer verilmektedir. İkinci kısımda alan araştırmasının konusu, amacı, önemi, veri toplama yöntemi, evreni ve örnekleme, anket formu, araştırmanın güvenilirliği üzerinde durulmuştur. Üçüncü kısımda araştırma kapsamında elde edilen veriler çeşitli istatistikî yöntemlerden yararlanılarak analiz edilmektedir. Son kısımda ise analiz sonuçları değerlendirilerek genellemelere gidilmektedir.

3.1. ARAŞTIRMA ALANIYLA İLGİLİ BİLGİLER

Beylikdüzü Beldesi 2008 yılında 5747 sayılı Kanunla ilçe statüsüne getirilmiş, komşu beldeler olan Gürpınar ve Yakuplu Beylikdüzü sınırlarına dâhil edilmiştir²²⁰. Güneyde, Marmara Denizine, Doğuda Avcılar, Kuzeyde Esenyurt, Batıda Büyükçekmece ilçelerine komşudur. Güneyinde Marmara Denizi'ne kıyısının olması, ilçenin E-5 karayolu üzerindeki konumu ve Ambarlı Ticaret Limanı'nın bu ilçe sınırlarında olması Beylikdüzü'nün stratejik önemini arttırmaktadır²²¹.

3.738 km² alana sahip ilçe nüfusu, 2015 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verilerine göre 279.999 olup, araştırma alanına ilişkin demografik veriler Tablo 3.1'de yer almaktadır²²².

²²⁰ Beylikdüzü Belediyesi 2010-2014 Dönemi Stratejik Planı, file:///C:/Users/Pc/Downloads/stratejik_plan_2010-2014.pdf, Erişim Tarihi:06.06.2016

²²¹ Beylikdüzü Belediyesi 2017-2019 Dönemi Stratejik Planı, file:///C:/Users/Pc/Downloads/809d4272-63ac-4af2-923f-2f3796dff960%20(1).pdf, Erişim Tarihi: 27.11.2016

²²² Beylikdüzü Belediyesi 2015-2019 Dönemi Stratejik Planı, C:/Users/Pc/Downloads/809d4272-63ac-4af2-923f-2f3796dff960.pdf, Erişim Tarihi:05.06.2016, s.50

Tablo 3.1: Beylikdüzü İlçe Nüfusunun Yaş Grupları Bazında Dağılımı (2015)

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam
0-4 yaş	11.148	10.772	21.920
5-9 yaş	10.306	9.796	20.102
10-14 yaş	9.904	9.378	19.282
15-19 yaş	8.928	9.337	18.265
20-24 yaş	10.826	12.603	23.429
25-29 yaş	12.701	14.460	27.161
30-34 yaş	13.803	14.799	28.602
35-39 yaş	12.107	12.142	24.249
40-44 yaş	9.346	9.439	18.785
45-49 yaş	11.331	10.532	21.863
50-54 yaş	8.414	8.416	16.830
55-59 yaş	6.424	6.591	13.015
60-64 yaş	4.823	5.167	9.990
65-69 yaş	3.361	3.704	7.065
70-74 yaş	1.934	2.174	4.108
75-79 yaş	1.082	1.547	2.629
80-84 yaş	604	1.028	1.632
85-89 yaş	221	550	771
90+	78	223	301
Toplam	137.341	142.658	279.999

Tablo 3.1'deki verilere göre Beylikdüzü nüfusunun %49'u erkek, %51'i kadındır²²³. Aşağıda Tablo 3.2'de 2015 yılı Beylikdüzü İlçe nüfusunun eğitim düzeyine ilişkin verileri yaş grupları bazında gösterilmektedir.²²⁴

Tablo 3.2: Beylikdüzü İlçesi Nüfusunun Eğitim Durumu (2015)

Eğitim Durum Adı	Nüfus
Bilinmeyen	2.779
Okur Yazar Değil	3.189
Okur Yazar Fakat Bir Okul Bitirmedi	22.004
İlkokul Mezunu	48.692
İlköğretim Mezunu	21.338
Ortaokul veya Dengi Mezunu	26.812
Lise ve Dengi Mezunu	64.621
Yüksekokul veya Fakülte Mezunu	53.238
Yüksek Lisan Mezunu	5.407
Doktora Mezunu	792

Kaynak: Beylikdüzü Belediyesi 2017-2019 Dönemi Stratejik Planı, file:///C:/Users/Pc/Downloads/809d4272-63ac-4af2-923f-2f3796dff960%20(1).pdf, Erişim Tarihi: 27.11.2016, s.49

Tablo 3.2'deki veriler ışığında Beylikdüzü İlçesi'nde yaşayan kişilerin %25,97'sinin lise ve dengi, %21,39'unun yüksek okul veya fakülte mezunu olduğu görülmektedir. Nüfusun %2,49'u yüksek lisans ve doktora, % 38,91'i ise ilkokul, ortaokul ve dengi mezuniyetlere sahiptir. Okuma yazması olmayanların oranı ise %1,28'dir²²⁵.

²²³ 2015 Genel Nüfus Sayımları, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/>, Erişim Tarihi:05.06.2016

²²⁴ Beylikdüzü Belediyesi 2015-2019 Dönemi Stratejik Planı, C:/Users/Pc/Downloads/809d4272-63ac-4af2-923f-2f3796dff960.pdf, Erişim Tarihi:05.06.2016, s.50

²²⁵ Beylikdüzü Belediyesi 2017-2019 Dönemi Stratejik Planı, file:///C:/Users/Pc/Downloads/809d4272-63ac-4af2-923f-2f3796dff960%20(1).pdf, s.49 Erişim Tarihi: 27.11.2016

3.2. ALAN ARAŞTIRMASI İLE İLGİLİ BİLGİLER VE DEĞERLENDİRMELER

Bu kısımda, alan araştırmasının konusu, amacı, önemi, veri toplama yöntemi, evreni ve örneklemini, anket formu, araştırmanın güvenilirliği ile araştırma sonucunda elde edilen bulgular değerlendirilmektedir.

3.2.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Farklı düzey, biçim, şart ve yöntemler ile tezahür ettiği düşünülen belediye yönetimine katılım olgusu ile siyasal kültür tipleri arasındaki ilişki yapılan alan araştırmasının konusunu oluşturmaktadır.

Araştırmanın temel amaçları şunlardır.

- i. Beylikdüzü İlçesi'nde ikamet eden kişilerin belediye yönetimine katılım konusundaki duyarlılıklarının, istek ve ilgi düzeylerinin hangi siyasal kültüre özgü unsurlarla şekillendiği.
- ii. Halkın belediye yönetimine katılımının yaş, cinsiyet, gelir seviyesi, eğitim düzeyi, kentte kalış süresi ve siyasal kültür tipleri gibi faktörlerden etkilenip etkilenmediği.
- iii. Hem belediye yönetiminin hem de halkın yönetime katılım konusundaki tutumu.
- iv. Karar alım sürecinde halkın dilek, şikâyet ve önerilerinin dikkate alınıp alınmadığı.
- v. Belediye yönetimine katılım konusunda kurumsal yapıların oluşması için gerekli yasal düzenlemelerin ve yönetsel yaklaşımların halk nezdinde etkili olup olmadığı.
- vi. Katılamama sorununu doğuran sebepler ve demokratik katılımcı bir yönetim sisteminin uygulamaya konulması için yapılması gerekenler.

3.2.2. Araştırmanın Önemi

Uluslararası literatürde siyasal kültür üzerine yapılan birçok kaynağa ulaşılmıştır. Bu çalışmaların çoğunda ülkelerin siyasal sistemlerinin, demokratik değerlerinin, toplumsallaşma süreçlerinin, kamu yönetimi sistemlerinin, yerel yönetimlerinin ve katılım olgusunun konu alındığı görülmüştür. Ulusal literatürde ise siyasal kültür ve katılım ilişkileri ağırlıklı olarak merkezi yönetim üzerine yoğunlaşarak ele alınmıştır. Özellikle belediye yönetimine katılımın hangi siyasal kültür tipinin etkisiyle şekillendiği konusunda gereken önem verilmemiştir. Çalışmanın hem teorik hem de ampirik nitelikler taşımasının bu alandaki boşluğun fark edilmesini sağlayacağına ve literatürde bu alandaki eksikliğin giderilmesine katkıda bulunacağına inanılmaktadır.

3.2.3. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmanın veri toplama yöntemi anket olup, Beylikdüzü İlçesi'nde yaşayan 390 kişiyle, yüz yüze görüşme tekniğiyle, aşamalı olarak anket formu doldurulmuştur. Araştırmanın başarısını artırabilmek ve farklı yaş gruplarına, gelir ve eğitim düzeylerine sahip kişilere ulaşabilmek amacıyla oluşturulan web tabanlı anket formuna²²⁶ yeterli düzeyde katılım gösterilmemesi sebebiyle belli sayıda anket formu belirlenen zamanda teslim alınmak koşuluyla katılımcılara doldurtularak süreç tamamlanmıştır. Araştırma konusuyla ilgili teorik ve ampirik bilginin sınırlı olması çalışmanın “tümevarımsal” (betimleyici, keşfe yönelik) bir yöntemle yürütülmesine neden olmuştur. Çalışmada araştırma probleminin tanımı, formülasyonu, değişkenler arası ilişkiler ve hipotezlerin belirlenmesinin kural ve ilkelerinin geliştirildiği bir yöntem kullanılmıştır²²⁷.

²²⁶ 02.07.2016 tarihinde oluşturulan web tabanlı anket formu;
https://docs.google.com/forms/d/173tB92BsmVOLFRGWq-AnJ8-JL_wXSFqzStvhEWY2f4w/viewform

²²⁷ Recep Bozlağan, “Belediyelerde Örgüt Geliştirme (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği)” Yayınlanmış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001, s.112.

3.2.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırma evrenini, Beylikdüzü İlçesi halkı oluşturmaktadır. 2016 yılı Haziran ve Ağustos ayları arası gerçekleştirilen anket çalışması, Beylikdüzü İlçesi halkından rastgele örneklem yöntemine göre seçilen 390 kişiye uygulanmıştır*. Araştırma kapsamında fikirlerine başvurulmuş 390 örneklem üzerinden hesaplanan cinsiyet, yaş, eğitim ve gelir durumu ile Beylikdüzü İlçesi'nde ikamet süresine ait frekans(n) ve yüzde (%) değerleri Tablo 3.3'te sunulmuştur.

* % 95 güven aralığında 0.05 hata payı ile örneklem büyüklüğü 384 olarak kabul edilmiştir. (n=390)Ayrıntılı bilgi için bkz. Mahmut Karatay, 80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/eay/mkaratay.doc s.9, Erişim Tarihi:12.11.2016

Tablo 3.3: Demografik Özellikler

Demografik Bilgiler		Frekans Değeri (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	187	47,9
	Erkek	203	52,1
	Toplam	390	100
Yaş Grubu	18-28	70	17,9
	29-39	135	34,6
	40-50	115	29,5
	51-61	43	11
	62 ve üstü	27	6,9
	Toplam	390	100
Eğitim Durumu	İlköğretim	55	14,1
	Lise	135	34,6
	Önlisans	32	8,2
	Lisans	146	37,4
	Lisansüstü	22	5,6
	Toplam	390	100
Gelir Durumu (TL)	0-500	73	18,7
	500-1000	13	3,3
	1001-1500	78	20
	1501-2000	78	20
	2001+	148	37,9
	Toplam	390	100
Beylikdüzü İlçesi'ndeki İkamet Süresi	1 yıldan az	24	6,2
	1-5 yıl	75	19,2
	6-10 yıl	114	29,2
	11-15 yıl	93	23,8
	16 +	84	21,5
	Toplam	390	100

Tablo 3.3'deki verilere göre katılımcıların %47,9 'u (n=187) kadın, % 52,1'i (n=203) erkektir. En yoğun katılımcı yaş grubu ise %34,6 ile 29-39 yaş arasındır. Katılımcıların %14,1'i (n=55) ilkokul, %5,6'sı lisansüstü (n=22) düzeyde eğitimlidir.

Katılımcıların %18,7'si 0-500 TL arası (n=73) gelir dilimine tabi olduklarını belirtirken %37,9'u 2001 TL ve üstü gelire sahip (n=148) olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların % 6,2'si (n= 24)1 yıldan az, %19,2'si (n=75)1-5 yıl arası, %29,2'si (n=114) 6-10 yıl arası, %23,8'i (n=93) 11-15 yıl arası, %21,5'i (n=84) ise 16 yıl ve üstü sürelerde Beylikdüzü İlçesi'nde ikamet etmektedir.

Araştırmanın varsayımları:

- i. Katılımcıların, önermeleri doğru bir şekilde algılayıp cevapladıkları,
- ii. Araştırma alanının niteliklerini yansıtan bir örneklemin seçildiği,
- iii. Araştırma yönteminin ve kullanılan ölçeklerin araştırma amaçlarına uygun olduğu,
- iv. Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde araştırma amaçları doğrultusunda uygun yöntemler kullanıldığıdır.

3.2.5. Anket Formunun Oluşturulması ve Güvenirlik

Anket formunda yer alan önermelerin aynen veya kısmi değişiklikler yapılarak oluşturulmasında “Yerel Yönetimlerde Katılım ve Kültür: Katılımcı Yerel Yönetim Anlayışının Kültürel Temelleri” (Mustafa Kocaoğlu), “Yerel Demokrasi ve Yerel Siyaset” (M. Akif Çukurçayır) isimli çalışmaların anket uygulamalarından yararlanılmıştır. Anket formu iki ana bölümden oluşmaktadır (Bkz. Ek- 1). Birinci bölümde katılımcıların cinsiyeti, yaşı, eğitim düzeyleri, geliri ve Beylikdüzü İlçesi'deki ikamet süreleri gibi kişisel bilgileri sorgulanmıştır. İkinci bölümde, siyasal kültür ve belediye yönetimine katılım, etkinlik duygusu ve siyasal yönelim, katılım paradigması ve katılım yöntemlerinin uygulanabilirliği, katılımcı yönetim talepleri, halkın belediye yönetimi ve belediye çalışanlarına yönelik algılarını sorgulayıcı önermelere yer verilmiştir.

Alan araştırmalarında yapılan her ölçüm sonucu elde edilen değerlerin değişip değişmediğinin tespitiyle araştırmanın güvenilirliği ortaya konulmaktadır. “*Art arda yapılan ölçümler arasındaki tutarlılık ya da kararlılık*” olarak adlandırılan güvenirlilik²²⁸,

²²⁸ Abdullah Can, *SPSS İle Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*, Pegem Akademi, Ankara, 2016, 387.

araştırmada Cronbach's Alpha katsayısı kullanılarak bulunmuştur. Cronbach's Alpha'da katsayı aşağıdaki şekilde sınıflandırılmaktadır.²²⁹

- i. $0,00 \leq \alpha \leq 0,40$ Güvenilir Değil
- ii. $0,40 \leq \alpha \leq 0,60$ Düşük Derecede Güvenilir
- iii. $0,60 \leq \alpha \leq 0,80$ Oldukça Güvenilir
- iv. $0,80 \leq \alpha \leq 1,00$ Yüksek Derecede Güvenilir

Yukarıda da görüldüğü üzere güvenilirlik katsayısı çoğunlukla 0 ile +1 arası bir değer alır ve 1'e yaklaştıkça güvenilirlik o oranda artar. Araştırmaların güvenilir olup olmadığının öğrenilmesi adına çeşitli yöntemler geliştirilmiştir. Çalışmada, birden fazla uygulamaya gerek kalmadan yapılabildiği için literatürden çok tercih edilen Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısından yararlanılmıştır. Toplanan veriler SPSS (Statistical Package For The Social Sciences), versiyon 23,0 ile analiz edilmiştir. Görüşülen ilk 50 örneklem için Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı 0,761 olarak hesaplanmıştır. İlk 50 örneklem için yeterli sayılabilecek güvenilirlik katsayısına ulaşıldıktan sonra veri toplama işlemine devam edilmiş ve 390 örneklem sayısına ulaşılmıştır. Toplam 390 örneklem üzerinden hesaplanan güvenilirlik sayısının araştırmaya devam edebilmek için yeterli güvenilirliği sunduğu gözlenmiştir. (Bkz. Tablo:3.4)

Tablo: 3.4: Alan Araştırması Güvenirlik Analizi Sonuçları

Cronbach's Alpha	Değişken Sayısı (N)
,758	20

Araştırma kapsamında toplanan 390 örneklem üzerinden hesaplanan Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı 0,758'dir. Mükemmel olmamakla beraber iyi bir güvenilirliğe işaret eden bu katsayı ışığında araştırmanın devam edebilmesi için güvenilirlik kriterinin sağlandığı söylenebilir.

Araştırmanın güvenilirlik kriterleri sağlandıktan sonra demografik istatistikler frekans ve yüzde olarak hesaplanıp verilmiştir. Araştırma kapsamında kullanılan 20 soruluk "Belediye Yönetimine Katılım" ölçeğinin geçerliliği faktör analizi ile tespit

²²⁹ E.Tavşancıl, **Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi**, Detay Yayıncılık, Ankara,2006, s.29'dan aktaran, Can, s.391.

edilmiştir. Sonuçlara göre tüm önermelerin ölçekte kalması uygun görülmüştür. Belediye yönetimine katılım ölçeğindeki 20 soru için frekans analizi yapılmış, sorulara ait ortalama ve standart sapma değerleri hesaplanmıştır.

Araştırmanın son kısmında Belediye yönetimine katılım ölçeği üzerinden demografik ilişkiler SPSS’de yer alan hipotez testleri aracılığıyla incelenmiştir. SPSS’in dağılımın normalliğine ilişkin yaptığı iki test bulunmaktadır. Bunlardan ilki ve çalışmada yararlanılan test Kolmogorov-Smirnov testidir. Gözlem sayısının 30 ve üzerinde olduğu durumlarda önerilen bu testin hipotezi “Mevcut verilerin dağılımı ile normal olasılık dağılımı arasında fark yoktur” şeklindedir. Diğer test ise Shapiro-Wilk testi olup, “Verilerin dağılımı ile normal dağılım sergileyen evrenin dağılımları arasında fark yoktur” test ettiği hipotezdir²³⁰.

Kolmogorov-Smirnov normallik testi sonucu çarpık dağıldığı gözlenen veriler ile yapılan hipotez testlerinde parametrik olmayan test yöntemleri olan Mann Whitney U Testi ve Kruskal Wallis H testi uygulanmıştır. Testler, verilerin dağılımdaki anormallikler ve değişkenlerin sınıflama (cinsiyet, doğum yeri, medeni hal vb.), sıralama (puan, yaş vb.) ölçeğinde olduğu durumlarda uygulanmaktadır²³¹.

3.3. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Halkın katılıma yönelik tutum ve davranışlarının hangi siyasal kültüre özgü unsurların etkisiyle şekillendiğini öğrenmek amacıyla Tablo 3.5’de “Siyasal Kültür Ve Belediye Yönetimine Katılım İle İlgili Önermelere” yer verilmiştir. Daha sonra Tablo 3.6’te “Etkinlik Duygusu ve Halkın Katılım Konusundaki İlgi Düzeyi İle İlgili Önermeler”, Tablo 3.7’de “Katılım Paradigması ve Katılım Yöntemlerinin Uygulanabilirliğine İlişkin Önermeler”, Tablo 3.9’da “Halkın Belediye Yönetimi ve Belediye Çalışanlarına Yönelik Algılarıyla İlgili Önermeler” ve Tablo 3.10’da “Katılımcı Yönetim Taleplerine İlişkin Önermeler” yer almaktadır. Son kısımda ise belediye yönetimine katılım ölçeği ve demografik özellikler ile ilgili hipotez testleri değerlendirilmiştir.

²³⁰ Can, s. 88-89.

²³¹ Can, s. 158.

3.3.1. Siyasal Kültür ve Belediye Yönetimine Katılım İle İlgili Bulguların Analizi

Tablo 3.5: Siyasal Kültür ve Belediye Yönetimine Katılım İle İlgili Önergeler

Önergeler	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama	Standart Sapma
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Belediye hizmetleriyle ilgili görüşlerimi sıklıkla ve açık bir şekilde iletmekten çekinmiyorum.	10	3%	38	10%	59	15%	230	59%	53	14%	3,71	,910
Halkın belediye kararlarını etkileme olanağı yoktur.	55	14%	161	41%	76	20%	76	20%	22	6%	2,61	1,118
Belediyenin almış olduğu kararları ve yapmış olduğu faaliyetleri, halka açıklama zorunluluğu yoktur.	106	27%	232	60%	24	6%	25	6%	3	1%	1,94	,811
Hemşehrilerin belediyeye karşı hiçbir konuda hesap sorma yetkisi yoktur.	121	31%	215	55%	20	5%	23	6%	11	3%	1,94	,922
Belediyenin aldığı her türlü karara kayıtsız şartsız riayet etmemiz gerekir.	108	28%	196	50%	39	10%	40	10%	7	2%	2,08	,972
Menfaatlerim gereği, belediye tarafından alınan hiçbir karara itiraz etmemem gerektiğini düşünürüm.	98	25%	205	53%	27	7%	48	12%	12	3%	2,16	1,033

Karar alım sürecinde ve sonraki aşamalarda bireylerin gösterdiği çabalar yerleşik siyasal kültür hakkında bilgi edinilmesine olanak tanımaktadır. Bireylerin kendilerini ilgilendiren ya da mahalli ve müşterek nitelikteki konular hakkında gösterdikleri süreci

etkilemeye yönelik sorgulayıcı tutumları, Katılımcı Siyasal Kültür’e özgü bir niteliktir. Mahalli Siyasal Kültür ve Tebaa/Uyruk Siyasal Kültür ise katılıma inanmış ve fayda uman bireylerin aksine halkın siyasal sistemi, kurumları ve süreçleri fark edemediği, aktif bir şekilde belediye yönetimine katılamadıkları siyasal kültür tipleridir.

Tablo 3.5’te siyasal kültür ve belediye yönetimine katılım ile ilgili önermelere yer verilmektedir. *“Belediye hizmetleriyle ilgili görüşlerimi sıklıkla ve açık bir şekilde iletmekten çekinmiyorum”* önermesi katılımcıların %73 tarafında olumlu yönlü değerlendirilmiş olup, verilen cevapların ortalaması 3,71’dir. Ortalamanın yüksek olması katılımcıların belediye yönetiminin aldığı kararlara karşı tutumlarının boyun eğme ve uyma davranışı şeklinde olmadığına, halkın görüşlerini herhangi bir çekince yaşamadan belediye yönetimine rahatlıkla iletebildiğine işaret etmektedir. *“Halkın belediye kararlarını etkileme olanağı yoktur”* önermesi 2,61 gibi düşük bir ortalama ile benimsenmiş, önermeye katılım %26 düzeyinde gerçekleşmiştir. Önerme, katılımcıların, halkın belediye kararlarını etkileyebileceklerine yönelik bir inanca sahip olduğu yönünde bir değerlendirmeye ulaşmamızı sağlamaktadır.

Katılımcıların %87’si tarafından benimsenmeyen *“Belediyenin almış olduğu kararları ve yapmış olduğu faaliyetleri, halka açıklama zorunluluğu yoktur”* önermesine ilişkin ortalama ise 1,94’tür. Önermeye ilişkin yüksek olmayan bu ortalama, halkın belediyenin aldığı kararları ve yapmış olduğu faaliyetleri halka açıklaması gerektiği değerlendirmesinde bulunduğuna işaret etmektedir. *“Hemşehrilerin belediyeye karşı hiçbir konuda hesap sorma yetkisi yoktur”* önermesine katılımcıların %86’sı katılmıyorum değerlendirmesinde bulunmuştur. Bu önerme ile halkın yapılan planların ve faaliyetlerin denetlenmesi süreçlerinde yer almak istediği 1,94 ortalama ile ortaya konulmaktadır. Toplum üyelerinin yönetsel ve siyasal sürece karşı aynı ilgiyi gösteremeyecekleri varsayımı siyasal ve yönetsel konular hakkında halkın ilgili ve farkında olmamalarıyla temellendirilmektedir²³². Bu önerme neticesinde katılımcıların büyük bir kesiminin demokratik gelişmişlik için önemli unsurlar olan ilgi ve farkındalık gibi niteliklere sahip oldukları ortaya konulmaktadır.

²³² Kapani, s.130.

İçeriği itibariyle diğer önermelerle de bağlantılı olan “*Belediyenin aldığı her türlü karara kayıtsız şartsız riayet etmemiz gerekir*” önermesi ise katılımcılar tarafından %78 gibi yüksek bir oranla olumlu yönlü değerlendirilmemiştir. 2,08’lik düşük bir ortalama sahip bu önerme neticesinde katılımcıların, sorgulayıcı tutumlarıyla halkın karar alım sürecinde aktif bir şekilde yer alması gerektiğinin etkili olacağını düşündükleri değerlendirmesinde bulunabilir.

“Menfaatlerim gereği, belediye tarafından alınan hiçbir karara itiraz etmemem gerektiğini düşünürüm” önermesine 2,16 ortalama ile katılımcıların %78’i tarafından katılmıyorum değerlendirmesinde bulunulmuştur. Bu önermeyle kişisel menfaatlerin toplumsal çıkarlar karşısında öncelikli olmadığı, halkın hesap sorma ve katılım süreçlerinde yer almak istediği sonucuna ulaşılmaktadır.

3.3.2. Etkinlik Duygusu ve Halkın Katılım Konusundaki İlgi Düzeyi İle İlgili Bulgularının Analizi

Tablo 3.6: Etkinlik Duygusu ve Halkın Katılım Konusundaki İlgi Düzeyi İle İlgili Önermeler

Önermeler	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katlıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama	Standart Sapma
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Belediyeye karşı hak arama faaliyeti sonucunda hakkımın yerine getirileceğine olan inancım tamdır.	12	3%	107	27%	127	33%	129	33%	15	4%	3,07	,938
Belediye faaliyetlerinden haberdar olmasak da olur.	93	24%	240	62%	19	5%	28	7%	10	3%	2,03	,898
Belediyenin stratejik planında belirtilen amaç ve hedefler beni ilgilendirmiyor.	106	27%	227	58%	36	9%	13	3%	8	2%	1,95	,825

Halkın, siyasal kültür olarak belediye yönetimine katılımı içselleştirmesi, şikâyet ve önerilerinin belediye yönetimince ne düzeyde önemsendiğiyle ilgilidir. Halkın kendilerini etkileyecek kararlar hakkında karar alım süreci ya da sonraki süreçlerde gösterdikleri tutumlarıyla yönetime katılım konusunda etkin olduklarını hissetmeleri,

sürece tesirlerini mümkün kılmaktadır. Bireylerin kendilerini etkin hissedebilmeleri ise yapılan planlar ve alınan kararlar hakkında bilgi sahibi olmalarına bağlıdır. Bu nedenle bireyler kente dair gelişmeleri düzenli olarak takip etmeli ve belli bir düzeyde siyasal bilgiye sahip olmalıdır.

Tablo 3.6’da etkinlik duygusu ve halkın katılım konusundaki ilgi düzeyi ile ilgili önermelere yer verilmektedir. Alan araştırmasında yer alan *“Belediyeye karşı hak arama faaliyeti sonucunda hakkımın yerine getirileceğine olan inancım tamdır”* önermesine “katılıyorum” diyenlerin oranı %37’dir. Verilere ilişkin dikkat çeken husus ise katılımcıların %33’ünün tarafsız tutum sergilemesidir. 3,07 ortalamayla kabul edilen bu önermede halkın heves ve inancını kırmadan karar alım ve sonraki süreçlere dâhil edilmesinin kararsız kişi sayısını daha da azaltabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılanların %86’sı tarafından 2,03 gibi bir ortalamayla “katılmıyorum” olarak değerlendirilen *“Belediye faaliyetlerinden haberdar olmasak da olur”* önermesiyle katılımcıların %85’inin 1,95 ortalamayla olumlu görüş beyan etmediği *“Belediyenin stratejik planında belirtilen amaç ve hedefler beni ilgilendirmiyor”* önermesi içeriği itibarıyla benzerlik göstermektedir. Her iki önerme de katılımcıların belediye faaliyetlerinden haberdar olmak istediklerine, stratejik plandaki amaç ve hedeflerle ilgilendiklerine, olumsuz bir yaklaşımlarının olmadığına işaret etmektedir.

3.3.3. Katılım Paradigması ve Katılım Yöntemlerinin Uygulanabilirliğine İlişkin Bulguların Analizi

Tablo 3.7 Katılım Paradigması ve Katılım Yöntemlerinin Uygulanabilirliğine İlişkin Önergeler

Önergeler	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama	Standart Sapma
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Türkiye’de demokrasinin gelişmesinde katılımın önemli bir rolü vardır.	9	2%	14	4%	25	6%	214	55%	128	33%	4,12	,855
Yeni katılım yöntemlerinin hayata geçirilmesine ihtiyaç yoktur, mevcut yöntemler yeterlidir.	88	23%	233	60%	40	10%	20	5%	9	2%	2,05	,861
Kent konseyi toplantıları formaliteden öteye geçmemektedir.	19	5%	91	23%	145	37%	115	30%	20	5%	3,07	,962

Halkın belediye yönetimine katılımı belediye yönetimi ile halk arasında yakın bir etkileşimi gerekli kılmaktadır. Belediye yönetimi ile halkın bir araya gelebildiği oluşumlar, karşılıklı öneri ve şikâyetlerin dile getirildiği katılım modellerinin oluşturulmasında ve katılım olgusunun uygulanabilir bir hal kazanmasında önemli fırsatlar sunmaktadır. Öncelikli ve müşterek kent sorunlarının birlikte tespit edilip belediye yönetimine iletilmesi, kentli haklarının ve yerel demokrasinin özümsemiği bir kent yönetiminin inşasını ve gelişmesini sağlayacaktır.

Tablo 3.7’de katılım paradigması ve katılım yöntemlerinin uygulanabilirliğine ilişkin önermelere yer verilmektedir. “Türkiye’de demokrasinin gelişmesinde katılımın

önemli bir rolü vardır” önermesine katılım düzeyi %88 olup, önermeye ilişkin ortalama 4,12 gibi oldukça yüksek sayılabilecek bir seviyededir. Önerme ile araştırmaya katılan kişilerin büyük bir çoğunluğunun Türkiye’de demokrasinin gelişmesinde katılımın önemli bir rolü olduğunu düşündükleri ortaya konulmuştur.

Mevcut katılım yöntemlerinin yeterli olduğu ve yeni katılım yöntemlerinin hayata geçirilmesine ihtiyaç olmadığıyla ilgili önermeye katılımcıların %83’ü, 2,05 ortalama ile, katılmamış ve yeni katılım yöntemlerinin geliştirilmesi gerektiği yönünde cevap vermiştir. Kent konseyi toplantılarının formalite olarak algılanıp algılanmayacağıyla ilgili önermeye ilişkin %37 oranında “kararsızım” denilerek tarafsız bir durum sergilenmektedir. Katılımcıların %28’inin olumsuz %35’inin ise olumlu görüş beyan ettiği bu önerme neticesinde halkın kent konseyi toplantılarının işlevlerini gerçek anlamda yerine getirmediği ya da alınan kararların iletilmesinde eksik kaldığı inancını taşıdığı düşünülmektedir.

Kent konseyi hakkında bilgi edinilmesi adına Tablo 3.8’de 2010-2016 yılları arası Beylikdüzü Kent Konseyi’nin genel kurul toplantı sayısı, katılımcı sayısı, karar sayısı ve uygulanan karar sayıları yer almaktadır.

Tablo 3.8: 2010-2016 Yılları Arası Beylikdüzü Kent Konseyi ile İlgili Bazı Veriler

Yıllar	Genel Kurul Toplantı Sayısı	Katılımcı Sayısı	Karar Sayısı	Uygulanan Karar Sayısı
2010	1	98	3	3
2011	2	99	6	6
2012	1	100	4	4
2013	1	105	3	3
2014	2	119	9	9
2015	2	132	11	11
2016	1	132	3	3
Toplam	10	785	39	39

07.06.2016 tarihinde Başbakanlık İletişim Merkezi (BİMER) aracılığıyla temin edilen veriler, Beylikdüzü Belediyesi’nin kent konseyi tarafından alınan tüm kararları uyguladığını göstermektedir.

3.3.4. Halkın Belediye Yönetimi ve Çalışanlarına Yönelik Algılarıyla İlgili Bulguların Analizi

Tablo 3.9: Halkın Belediye Yönetimi ve Belediye Çalışanları Hakkındaki Algılarıyla İlgili Önergeler

Önergeler	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama	Standart Sapma
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Belediye, hemşehrilerin görüşlerine sık sık başvurur ve hemşehrileri her türlü faaliyetten haberdar eder.	28	7%	81	21%	64	16%	182	47%	35	9%	3,29	1,112
Belediye çalışanları, saygı, anlayış ve hoşgörü çerçevesinde hizmet verirler.	14	4%	57	15%	57	15%	233	60%	29	7%	3,53	,953
Belediye, taleplerimize en uygun şekilde ve zaman dilimi içerisinde cevap verir.	14	4%	86	22%	111	29%	166	43%	13	3%	3,20	,941

Halkın izleyici rolünü terk edip gerçek anlamda süreci yönlendirici bir rol üstlenmesi katılımcı bir yönetimin oluşması için yeterli görülmemektedir. Katılımın siyasal kültür olarak ele alınmasında ve halkın katılıma yönelik olumlu yaklaşımlar sergilemesinde belediye yönetimlerine de bir takım görevler düşmektedir. Ayrıca katılıma inanmış belediye başkanlarının, yöneticilerin ve diğer belediye çalışanlarının süreçte aktif rol üstlenmesi gerekmektedir. Böylelikle katılımın olumlu yönde gelişebileceği düşünülmektedir.²³³

Tablo 3.9’da halkın belediye yönetimi ve belediye çalışanları hakkındaki algılarına yer verilmektedir. Belediyenin, halkın görüşlerine sık sık başvurduğu ve halkı her türlü faaliyetten haberdar ettiğiyle ilgili önerme %56 oranında, 3,29 ortalama ile kabul edilmektedir. Bu önerme neticesinde katılımcıların belediye yönetimince

²³³ Keleş, *Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar...*, s. 25-26

gerçekleştirilen bilgilendirme faaliyetlerinde memnun olduğu, görüşlerini belediye yönetimine iletebildikleri sonucuna ulaşılabilir.

“Belediye çalışanları saygı, anlayış ve hoşgörü çerçevesinde hizmet verirler” önermesine katılımcıların %67’si tarafından 3,53’lük yüksek bir ortalama ile “katılıyorum” değerlendirmesinde bulunulmuştur. Yüksek bir ortalamaya sahip bu önerme ile halkın belediye çalışanlarının hizmetlerinden memnun olduğu ortaya konulmaktadır. “Belediye, taleplerimize en uygun şekilde ve zaman dilimi içerisinde cevap verir” önermesine ise katılımcıların %46’sı 3,20 gibi yüksek bir ortalama ile katılıyorum vurgusunda bulunmuştur. Önermeyle, belediye yönetimi tarafından katılımcıların taleplerine en uygun şekilde ve uygun zaman dilimi içerisinde cevap verildiği ortaya konulmaktadır.

3.3.5. Katılımcı Yönetim Taleplerine İlişkin Bulgular

Tablo 3.10: Katılımcı Yönetim Taleplerine İlişkin Önergeler

Önergeler	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Ortalama	Standart Sapma
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
Belediye tarafından yapılan planlar ve alınan kararlarda söz sahibi olmak önemlidir.	7	%2	13	%3	19	%5	273	%70	78	%20	4,04	,713
Belediyeler, katılımcı demokrasinin hayata geçirilmesi için en uygun yönetsel birimlerdir.	5	%1	40	%10	37	%10	230	%59	78	%20	3,86	,896

Belediye yönetiminin, karar alım sürecine dâhil olmak isteyen halk için çeşitli katılım mekanizmalarını oluşturmasının halkın siyasal bilinç düzeyini yükselttiği ve bu kurumların demokrasi okulu niteliğini güçlendirdiği düşünülmektedir.

Tablo 3.10’da katılımcı yönetim taleplerine ilişkin önermelere yer verilmektedir. *“Belediye tarafından yapılan planlar ve alınan kararlarda söz sahibi olmak önemlidir”* önermesi katılımcıların %90’ı tarafından, 4,04 gibi oldukça yüksek bir ortalama ile benimsenmiştir. Yüksek ortalama ile sahip bu önerme ile katılımcıların, halkın katılım sürecinde söz sahibi olması gerektiğini düşündükleri sonucuna ulaşılmaktadır. *“Belediyeler, katılımcı demokrasinin hayata geçirilmesi için en uygun yönetsel birimlerdir”* önermesi ise bir önceki önermede olduğu gibi yüksek bir ortalama ile kabul edilmiştir. Katılımcıların %79’unun 3,86 gibi yüksek bir ortalama ile olumlu katılım gösterdiği bu önerme ile, halkın belediyeleri önemli platformlar olarak kabul ettikleri ve demokratik sistemin devamlılığını sağlayıcı işlevlerinin farkında oldukları ortaya konulmaktadır.

3.3.6. Belediye Yönetimine Katılım Ölçeği ve Demografik Özellikler İle İlgili Hipotez Testleri

Araştırmanın bu kısmında 11 olumsuz 9 olumlu önerme ile toplamda 20 madde içeren belediye yönetimine katılım ölçeği üzerinden demografik özelliklerin fark analizleri, hipotezler eşliğinde yapılacaktır.

Halkın belediye yönetimine katılımının, yaş, cinsiyet, gelir düzeyi ve eğitim durumundaki farklılıklara bağlı olarak değişiklik gösterip göstermediği, kişilerin kentteki ikametgâh sürelerinin hemşehrilik bilincini etkileyip etkilemediği sonuç olarak kente dair aidiyet duygularında değişikliğe neden olup olmadığı hipotez testleriyle sınanmaktadır.

Ölçeğin hipotez testlerinde kullanılabilirliği faktör analizi ile test edilip uygun görülmüştür*. Oluşturulan ölçeğe ait minimum, maksimum, ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3.11’de verilmiştir.

* Ölçeğin faktör analizine uygunluğunu gösteren Kaiser Meyer Olkin Ölçek Geçerliliği katsayısının 1’e çok yakın bir değer olan 0,757 olması verilerin faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.11: Belediye Yönetimine Katılım Ölçeği İstatistikleri

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma
Belediye Yönetimine Katılım	390	1,85	4,15	2,9012	,29786
Geçerli	390				

Yapılacak hipotez testlerinde uygun sına tekniklerinin seçilebilmesi için dağılımın normalliğine bakılmalıdır. Tablo 3.12’de tek örneklem “Kolmogorow-Smirnonov Normallik Testi” sonuçlarına yer verilmiştir.

Tablo 3.12: Normal Dağılım Testi (Kolmogorov-Simironov Testi)

	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Gelir Durumu	Beylikdüzü İlçesi’ndeki İkamet Süresi
N	390	390	390	390	390
Normal Ortalama Parametreler ^{a,b}	1,52	2,54	2,86	3,55	3,35
Std. Sapma	,500	1,116	1,222	1,484	1,190
En Aşırı Farklar Mutlak	,352	,212	,255	,215	,163
Pozitif	,330	,212	,246	,164	,163
Negatif	-,352	-,134	-,255	-,215	-,160
Test İstatistikleri	,352	,212	,255	,215	,163
Asymp. Sig. (p)	,000 ^c	,000 ^c	,000 ^c	,000 ^c	,000 ^c

Normallik testi anlamlılık değerleri incelendiğinde hipotezlerle sınanacak olan 5 demografik değişken için de hesaplanan anlamlılık değerinin 0,000 olduğu görülmektedir. (Bkz. Tablo 3.12) P değerinin 0.05’ten küçük olması söz konusu değişkenlerin normal dağılmadığını göstermektedir. Dolayısıyla söz konusu değişkenler ile yapılacak hipotez sınamalarında parametrik olmayan test yöntemlerinden yararlanmak gerekmektedir.

Demografik değişkenlerin tümü kategorik olmakla beraber cinsiyet değişkeni dışında kalanlar ikiden fazla seçeneğe sahiptir. Bu durumda cinsiyet değişkeni ile

yapılacak sınamalarda iki grubun ortalamaları arasında fark olup olmadığı sınamak için “Mann Whitney U Testi”, diğer değişkenlerle yapılacak sınamalarda ise “Kruskal Wallis H Testi” uygun testlerdir²³⁴.

3.3.7. Cinsiyet ve Belediye Yönetimine Katılım

Tablo 3.13: Cinsiyet ve Belediye Yönetimine Katılım

	Belediye Yönetimine Katılım Ölçeği
Mann-Whitney U	18326,500
Wilcoxon W	39032,500
Z	-,589
Asymp. Sig. (2-tailed)	,556

Belediye yönetimine katılım ile cinsiyet ögesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığını öğrenmek adına yapılan Mann Whitney U Testi istatistikleri tablo 3.13’de sunulmuştur. Kadın ve erkek katılımcılar arasında belediye yönetimine katılım bakımından anlamlı bir fark olmadığı hipotezi "H0" ile kadın ve erkek katılımcılar arasında belediye yönetimine katılım bakımından anlamlı bir fark olduğu hipotezi ise "H1" ile ifade edilmiştir.

Hesaplanan anlamlılık değeri 0,556 olup, P değeri (sig.) 0,05’den büyüktür. Bu durumda H0 reddedilemez. Daha açık bir ifade ile % 95 güven düzeyinde kadın ve erkek katılımcılar arasında belediye yönetimine katılım açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamaktadır.(sig>0,05)

²³⁴ Can, s.88-89.

3.3.8. Yaş ve Belediye Yönetimine Katılım

Tablo 3.14: Yaş ve Belediye Yönetimine Katılım İstatistikleri

	Belediye Yönetimine Katılım Ölçeği
Chi-Square	7,112
Df	4
Asymp. Sig.	,130

Belediye yönetimine katılım ile yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiyi görmek amacıyla yararlanılan Kruskal Wallis H Testi sınaama istatistikleri tablo 3.14'te verilmiştir. Farklı yaş gruplarındaki katılımcılar arasında belediye yönetimine katılım bakımından anlamlı bir fark olmadığı hipotezi "H2" ile farklı yaş gruplarındaki katılımcılar arasında belediye yönetimine katılım bakımından anlamlı bir fark olduğu hipotezi ise "H3" ile ifade edilmiştir.

Hesaplanan anlamlılık değeri 0,130'dur. P değerinin (sig.) 0,05'ten büyük olması H2'nin reddedilemeyeceğini göstermektedir. Yapılan analiz neticesinde söz konusu yaş grupları arasında belediye yönetimine katılım açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ortaya konulmaktadır.(sig.>0,05)

3.3.9. Eğitim ve Belediye Yönetimine Katılım İstatistikleri

Tablo 3.15: Eğitim ve Belediye Yönetimine Katılım

	Belediye Yönetimine Katılım Ölçeği
Chi-Square	5,748
Df	4
Asymp. Sig.	,219

Katılımcıların belediye yönetimine katılımları ile eğitim düzeyleri arasındaki bir ilişki olup olmadığının ortaya konulması için yapılan Kruskal Wallis H Testi sonuçları tablo 3.15'de verilmiştir. Farklı eğitim düzeyine sahip katılımcı grupları arasında

belediye yönetimine katılım açısından anlamlı bir fark olmadığı hipotezi "H4" ile anlamlı bir fark olduğu hipotezi ise "H5" ile ifade edilmiştir.

Kruskal Wallis H Testi verilerine göre hesaplanan anlamlılık değeri 0,219'dur. 0,05'den büyük olan bu değer ile H4'ın reddedilemeyeceği anlaşılmaktadır. Elde edilen bu veriler, farklı eğitim düzeyine sahip kişilerin belediye yönetimine katılımlarında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. (sig.>0,05)

3.3.10. Gelir Durumu ve Belediye Yönetimine Katılım

Tablo 3.16: Gelir Durumu ve Belediye Yönetimine Katılım İstatistikleri

	Belediye Yönetimine Katılım Ölçeği
Chi-Square	3,519
df	4
Asymp. Sig.	,475

Farklı gelir gruplarına mensup kişilerin belediye yönetimine katılım konusuna bakış açılarını öğrenmek amacıyla yararlanılan Kruskal Wallis H Testi İstatistikleri tablo 3.16'de yer almaktadır. Farklı gelir seviyesine sahip katılımcılar arasında belediye yönetimine katılım açısından anlamlı bir fark olmadığı hipotezi "H5" ile ifade edilmiştir. Farklı gelir seviyesine sahip katılımcılar arasında belediye yönetimine katılım açısından anlamlı bir fark olduğu hipotezi ise "H6" gösterilmiştir.

Hesaplanan anlamlılık değerinin 0,475 olmasıyla H5'in reddedilemeyeceği ortaya konulmaktadır. Netice itibariyle farklı gelir seviyesine sahip gruplar arasında belediye yönetimine katılım açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir.(sig.>0,05)

3.3.11. İkamet Süreleri ve Belediye Yönetimine Katılım

Tablo 3.17: İkamet Süreleri ve Belediye Yönetimine Katılım İstatistikleri

	Belediye Yönetimine Katılım Ölçeği
Chi-Square	7,729
df	4
Asymp. Sig.	,102

Kişilerin kentteki ikamet süreleri ile belediye yönetimine katılımları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla yararlanılan Kruskal Wallis H Test İstatistikleri tablo 3.17’da yer almaktadır. Beylikdüzü’nde farklı ikamet sürelerine sahip katılımcılar arasında belediye yönetimine katılım açısından anlamlı bir fark olmadığı hipotezi "H7" ile gösterilmiştir. Farklı ikamet sürelerine sahip katılımcılar arasında belediye yönetimine katılım açısından anlamlı bir fark olduğu hipotezi ise "H8" ile ifade edilmiştir.

Hesaplanan anlamlılık değerinin 0,102 olması, H7’in reddedilemeyeceğini göstermektedir. Beylikdüzü’nde farklı ikamet sürelerine sahip kişiler arasında belediye yönetimine katılım açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı ortaya konulmaktadır.(sig.>0,05)

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Farklı düzey, biçim, şart ve yöntemler ile değerlendirilen belediye yönetimine katılım olgusu ile siyasal kültür tipleri arasındaki ilişki çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Çalışma, toplumun tüm kesimlerinin çıkarlarının gözetildiği, taleplerinin öğrenildiği, hesap verebilir ve katılımcı çözüm modellerinin geliştirildiği belediye yönetimlerinin kenti yaşanabilir ve insan onuruna yakışır kılabilceği düşüncesiyle temellendirilmiştir.

Halkın taleplerini etkin bir şekilde karşılayabilme konusunda belediyelerden kurumsallaşmış, halkın karar alım sürecinde etkin bir şekilde bulunabileceği mekanizmaları geliştirilmesi beklenmektedir. Halkın yalnızca belli aralıklarla yerel seçimlerde oy vermek suretiyle belediye yönetimine katılımı ve belediye faaliyetlerini değerlendirmesi özellikle metropoliten alanlardaki kentsel rant odaklı gelişmelere de bağlı olarak hemşehrilik bilincinin ve aidiyet duygularının zarar görmesine neden olmaktadır. Bu noktada belediye yönetimince alınan kararların halk tarafında meşruluğunun sorgulamasının yönetime katılımı mümkün olabileceği düşünülmektedir.

Çeşitli katılım yöntemleri aracılığıyla halkın belediye yönetimine katılımı, alınan kararların benimsenmesi noktasında yönetimin halk nezdinde meşruluğunu güçlendirirken diğer yandan da demokratik bir yönetimi zorunlu kılmaktadır. Hukuki temelleri olan, katılım konusundaki uluslararası metinleri referans alan kurumsal yapıların oluşturulması bu tür oluşumların belediyelerin arka bahçesi olma ihtimalini düşürecektir.

Bu çalışmada öncelikle katılım ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Halkın belediye yönetimine katılımının ne anlam ifade ettiğinin anlaşılmasının siyasal kültür tipleriyle aralarındaki bağlantının kurulmasını sağlayacağı düşünülmektedir. Yapılan alan araştırmasıyla da Beylikdüzü İlçesi'nde yaşayan halkın katılım konusundaki duyarlılıkları, istek ve ilgi düzeyleri karar alım sürecindeki tutumlarının neler olduğu ve bu tutumların hangi siyasal kültüre özgü unsurların etkisiyle şekillendiği, anket tekniği sonucu elde edilen veriler ışığında analiz edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada öncelikle katılımcıların hangi siyasal kültüre mensup olduklarını tespit edecek ve belediye yönetimine katılım ile siyasal kültür tipleri arasındaki ilişkiyi açıklayabilecek önermelere yer verilmiştir. Elde edilen veriler doğrultusunda Beylikdüzü İlçesi’de yaşayan halkın mahalli ve müşterek nitelikteki konular hakkında şahsi menfaatlerini gerektiğinde önemsemeden alınan kararlara itiraz edebilecekleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca belediyenin almış olduğu kararlara kayıtsız şartsız riayet etmeyecekleri, belediyenin de almış olduğu kararları ve yaptığı planları halka açıklaması gerektiği hakkında bilgi sahibi oldukları tespit edilmiştir.

Etkinlik duygusu ve katılıma yönelik ilgi düzeylerini öğrenmek adına çalışmada yer verilen önermelere katılımcıların büyük çoğunluğu belediye faaliyetlerinden haberdar olmak istediklerini belirterek cevap vermiştir. Katılımcıların ilgi düzeylerini tespit etmek amacıyla stratejik plan çalışmaları örnek gösterilmiş ve belediyenin stratejik planında belirtilen amaç ve hedeflerin kendilerini ilgilendirip ilgilendirmediği sorulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların çok azı ilgisiz olduğunu beyan etmiştir. Ayrıca belediyeye karşı hak arama faaliyeti sonucunda haklarının yerine getirileceğine olan inançlarının yüksek sayılabilecek bir ortalamayla tespit edilmesi katılım için olmazsa olmaz olan toplumsal ve siyasal kurumlara güven ögesinin de etkinliğini göstermektedir.

Katılımcıların hangi siyasal kültüre mensup oldukları, etkinlik duygusu ve katılıma yönelik ilgi düzeyleri ile bir bütün olarak değerlendirildiğinde katılımcıların, kendilerini sistem içerisinde güçsüz ve etkisiz hissetmedikleri, belediye yönetimince alınan kararların nasıl alındığını önemsedikleri bu nedenle de süreçlere dâhil olma ve süreci etkileme çabası içerisinde oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Netice itibarıyla bütün bu nitelikler araştırmaya katılanların büyük bir çoğunluğunun katılımcı siyasal kültüre mensup olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışmada bireylerin belediye yönetimine ve karar alım süreçlerine tesirlerini sağlayan, kendilerini etkileyecek kararlar hakkında söz sahibi oldukları duygusunu geliştiren etkinlik duygusu, katılım paradigması ve katılım yöntemlerinin uygulanabilirliğiyle birlikte değerlendirilmektedir. Katılımcıların çalışmadaki önermelere verdikleri cevaplar ışında Türkiye’de demokrasinin gelişiminde katılımın

önemli bir rolü olduğu tespit edilmiştir. Mevcut katılım sorunsalının ancak yeni yöntemlerin geliştirilmesiyle aşılabileceği ile ilgili önermenin katılımcıların büyük bir çoğunluğu tarafından kabul görmesi katılıma yönelik halkın isteklerinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Belediye mevzuatında yer alan ve Türkiye’de seçimlere katılım haricinde belediye yönetimlerince yaygın olarak yararlanılan kent konseyi aracılığıyla katılım, Beylikdüzü özelinde kent konseyinin etkinlik sorunu yaşayıp yaşamadığı tartışmalarına neden olmaktadır. Araştırmaya katılanların %37’sinin kararsız, %35’inin ise kent konseyi toplantılarını formalite olarak kabul etmesi beraberinde iki sonucu doğurmaktadır. Katılımcıların, kent konseyinin oluşumu ve faaliyetleri ile ilgili bilgi sahibi olmadıkları ulaşılabilecek sonuçlardan ilkinin oluşturmaktadır. Öte yandan BİMER aracılığıyla temin edilen ve çalışmada yer verilen veriler göstermektedir ki kent konseyi tarafından alınan kararlar belediye meclisi aracılığıyla uygulanmaktadır. Alınan kararlarının niteliği ile halk nezdindeki kabulü arasında kent konseyinin faaliyetlerinin kısmi sorunlar yaşadığı düşünülmektedir.

Araştırmada, katılımcıların büyük bir çoğunluğunun belediye yönetimi ve çalışanları hakkındaki görüşlerinin olumlu yönde olduğu tespit edilmiştir. Katılımın bir siyasal kültür olarak benimsenmesi ve kişilerin davranışlarında kabul görmesi konusunda önemli bir yeri olan çalışan ve halk ilişkileri, Beylikdüzü özelinde uygun koşulları sağlamaktadır. Belediyenin faaliyetlerinden halkı haberdar ettiği, halkın görüşlerine sık sık başvurduğu ve taleplere uygun zaman dilimlerinde cevap verdiği bulgusuyla daha da temellenen bu durum, Türkiye geneline örnek olabilecek katılımcı modellerin geliştirilmesiyle farklı bir yönetim anlayışının oluşmasını sağlayabilir.

Belediye yönetimine katılım ölçeği ve demografik özellikler ile ilgili yapılan sınamalarda ise cinsiyet, yaş, eğitim, gelir durumu ve ikamet süreleri gibi değişkenler dikkate alınmıştır. Araştırma sonuçlarında belirtildiği üzere belediye yönetimine katılım ile ifade edilen değişkenler arasında anlamlı bir fark olmadığı ortaya konulmuştur. Kişilerin kentteki ikametgâh sürelerinin artmasının hemşehrilik bilincini ve aidiyet duygusunu güçlendirdiği varsayımı, istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığıyla ortaya konulmuştur. Eğitim, gelir düzeyi, yaş ve cinsiyete bağlı değişkenlerin

Beylikdüzü özelinde katılımı doğrudan etkilemediği araştırma sonuçlarında belirtilmiştir.

Sonuç olarak halkın belediye yönetimine katılımı, tarihsel geçmişi olan siyasal sistemin unsurlarına karşı halkın yaklaşımlarını ifade eden siyasal kültür kavramıyla ele alındığında, sadece seçimlere katılımın yeterli olmadığı görülmektedir. Çünkü katılımın bir siyasal kültür olarak benimsenmesinde ve kişilerin davranışlarına yansımada toplum üzerinde etki edebilecek inançlar, semboller ve değerler haline gelmesi gerekmektedir. Seçimlere katılım haricindeki yöntemlerle siyasal kültürün demokratik nitelikler kazanması sağlanarak halkın belediye yönetimine katılımının kültür haline gelebileceği düşünülmektedir. Demokratik siyasal kültür ve değerlerinin toplum kesimleri tarafından kabulünde ve günlük hayata aktarılmasında halka en yakın birimler olan belediyelerin toplumsallaştırıcı ve demokrasi kültürünü geliştirici işlevleri bulunmaktadır. Belediyelerin eşitlik ve özgürlük gibi değerleri esas alan, farklı fikirleri hoşgörüyle karşılayan oluşumlara öncülük etmeleri ve hesap verebilirliğe demokratik yapıların olmazsa olmazı olarak inanmaları demokratik bir siyasal kültürün gelişmesini sağlayabilir.

Belediye yönetimlerinin demokratik oluşumlara öncülük etmeleri ya da bu tür yapıların oluşması için uygun koşulları sağlamaları idari ve mali özerklikleri ölçüsünde mümkün olmaktadır. Belediyelerin katılımcı yapılar haline dönüşmelerini engelleyen merkezi hükümet gücü ve denetimi toplumsal yapı içerisinde katılımcı nitelikler gösteremeyen belli bir otoriteye bağlı merkeziyetçi örgütlerin oluşmasına neden olmaktadır. Bütün bunlara rağmen sayıları azımsanmayacak kadar olan katılımcı oluşumların, Türkiye’de demokrasinin gelişimine olan katkısı düşünüldüğünde bu yapıların belediye yönetimleri için bir tehdit ya da belediye meclislerine bir alternatif olarak algılanmaması gerektiği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Alkan, Türker, Ergil, Doğu. (1980), **Siyaset Psikolojisi Siyasal Toplumsallaşma ve Yabancılaşma**. Ankara: Turhan Kitabevi.

Anayurt, Ömer. (2007). “Referandum Demokrasisi” Sürecinde Türkiye’de Referandumsuz Yerel Demokrasi”, **Kamu Yönetimi Yazıları Teoride Değişim Yeniden Yapılanma Sorunlar ve Tartışmalar**. (ed. Bilal Eryılmaz, Musa Eken ve Mustafa Lütü Şen). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Arıkboğa, Erbay. (2015). **Özerklik Yerel Yönetimler ve Türkiye**. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.

Batal, Salih. (2011). Avrupa Birliği Yönetime Katılım İlkesinin Türkiye Uygulaması Örneği: Kent Konseyleri, **Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı**, (ed. Enis Battal Keskin), Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi-1.

Bayraktar, Ulaş. (2014). Kamuyu Kamusallaştıran Toplumcu Belediyeler İçin Geçmişten Alınabilecek İlham Üzerine, **Katılımcı Yerel Yönetim**. (der. İnan İzci). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.

Bozlağan, Recep. (2001). “Belediyelerde Örgüt Geliştirme (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği)” Yayımlanmış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Bulut, Yakup, Tanıyıcı, Şaban. (2007). Türkiye’de Belediye Meclis Üyelerinin Temsil Ediciliği ve Kent Yönetimindeki Etkisi, **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-II: Uygulama**. (ed. Hüseyin Özgür-Muhammet Kösecik). Ankara: Nobel Yayın.

Can, Abdullah. (2016). **SPSS İle Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi**. Ankara: Pegem Akademi.

Çam, Esat. (1984). **Siyaset Bilimi**. İstanbul: Der Yayınları.

Çukurçayır, M. Akif. (2002). Yeni Yönetim Modeli Arayışları Çerçevesinde Halkın Yönetim Süreçlerine Katılım olanakları, **Yerel Yönetimler- Sempozyum Bildirileri**. (Yay. Haz. Birgül A.Güler, Ayşegül Saburtay). Ankara: TODAİE.

Çukurçayır, M. Akif. (2006). **Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi**. Konya: Çizgi Kitabevi.

Çukurçayır, M. Akif. (2007). Katılımcılık Açısından Belediye Yasasının İşlevselliği: Kent Konseyleri Ve Öteki Mekanizmalar. **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-II: Uygulama**, (editörler: Hüseyin Özgür, Muhammet Kösecik). Ankara: Nobel Yayınları.

Çukurçayır, M. Akif. (2008). Yerel Demokrasi ve Yerel Siyaset. **Yerel Siyaset**. İstanbul: Okutan Yayıncılık.

Çukurçayır, M. Akif. (2007). Siyasal Katılım Olanakları Açısından Yerel Siyaset: Yönetişim ve Yerel Alanda Yararlanılabilecek Diğer Yöntemler, **Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar-II: Uygulama**. (ed. Hüzeyin Özgür-Muhammet Kösecik) Ankara: Nobel Yayın

De Souza, Ubiratan. (1999). Porto Alegra Deneyimi, Porto Alegre: Özgün Belediyecilik Deneyimi. (çev. Bülent Tanatar). İstanbul: WALD Demokrasi Kitaplığı.

Dolu, Turan. (2014), Katılımcı Yerel Yönetimler Ve Kent Konseyleri. **Katılımcı Yerel Yönetimler**. İstanbul. (der. İnan İzci). Kalkedon Yayınları.

Dursun, Davut. (2008). Demokratik Siyasal Kültürün Gelişmesinde Yerel Yönetimler, **Yerel Siyaset**. İstanbul: Okutan Yayıncılık.

Erbay Arıkboğa, Tarkan Oktay, Nail Yılmaz, **Yeniden yapılanma sonrasında Belediye Meclisleri: İstanbul Örneği**. İstanbul: Beta Yayınları.

Erdoğan, Melike. (2010). “**Yerel Yönetimlerde Toplumsal Sermaye, Teori Ve Katılımcı Pratikler**”. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Eryılmaz, Bilal. (2010). **Kamu Yönetimi**. Ankara: Okutman Yayıncılık.

Genç, Fatma Neval. (2000). Yönetişim, Yönetime Katılma ve Farklı Katılım Türleri, **Yönetişim ve Yönetim Ekseninde Kamu Yönetimi**. (ed. Fatma Neval Genç), Bursa: Ekin Basım Yayın.

Genro, Tarso. (1999). **Katılımcı Bütçe ve Demokrasi, Porto Alegre: Özgün Belediyecilik Deneyimi**. (çev. Bülent Tanatar). İstanbul: WALD Demokrasi Kitaplığı.

Göksu, Turgut. (2002). Halkın Yerel Yönetimlere Katılımı Ve Temsili: Yabancıların Katılım Sorunu, **Yerel Yönetimler- Sempozyum Bildirileri**. (Yay. Haz. Birgül A.Güler, Ayşegül Saburtay) Ankara: TODAİE.

Görmez, Kemal, Altınışık, Harika Uçar, (2015). Yerel Demokrasi ve Kent Konseyleri. **II. Ulusal Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı**. (ed. Enes Battal Keskin, Elif Karakurt Tosun). Bursa: Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi-2.

Görmez, Kemal. (1997). **Kent ve Siyaset**. Ankara: Gazi Kitabevi.

Görmez, Kemal. (2011). Yerel Demokrasi ve Kent Konseyleri, **Kent Konseyleri Sempozyumu Bildiri Kitabı**. (ed.Enis Battal Keskin). Bursa: Bursa Kent Konseyi Bilimsel Yayınlar Dizisi – 1.

- Heywood, Andrew. (2007). **Siyaset**. (çev. Bekir Özipek). Ankara: Adres Yayınları.
- İlknur Polat. (2014). Bir Katılım Deneyimi Olarak “Nilüfer Mahalle Komiteleri”. **Katılımcı Yerel Yönetim**. (der. İnan İzci). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- İzci, İnan. (2014). Katılımcı Yerel Yönetim: Genel Bir Bakış, **Katılımcı Yerel Yönetim**. (der. İnan İzci). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Kalabalık, Halil. (2005). **Avrupa Birliğiyle Karşılaştırmalı Yerel yönetim Hukuku**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kalaycıoğlu, Ersin. (1995). Türkiye’de Siyasal Kültür ve Demokrasi. **Türkiye’de Demokratik Siyasal Kültür**. Ergun Özbodun, Ersin Kalaycıoğlu, Levent Köker. Ankara: Türk Demokrasi Vakfı Yayınları.
- Kapani, Münici. (2004). **Politika Bilimine Giriş**. (on altıncı basım). İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- Kar, Bülent. (2006). **Yerel Demokrasi Ve Kent Yönetimi**. İstanbul: Okutan Yayıncılık.
- Karakılçık, Yusuf. (2013). **Yeni Yerel Bölgesel Gelişmeler Işığında Yerel Yönetimler**. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Keleş, Ruşen. (2006). **Yerinden Yönetim ve Siyaset**. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Keleş, Ruşen. (1993). **Kent ve Siyaset Üzerine Yazılar (1975-1992)**. İstanbul: IULA-EMME.
- Kışlalı, Ahmet Taner. (2006). **Siyasal Sistemler Siyasal Çatışma Ve Uzlaşma**. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kocaoğlu, Mustafa. (2015). **Yerel Yönetimlerde Katılım ve Kültür Katılımcı Yerel Yönetim Anlayışının Kültürel Temelleri**. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Kongar, Emre. (2008). **Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kurt, Nihat. (2002). “**Türkiye’de Yönetim Kültürü ve Mahalli İdarelerin Gelişimine Etkisi**”. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ortaylı, İlber. (1998). Yerel Yönetim Geleneği ve Geleneğin Etkinliği, **Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi Seminerleri**. İstanbul: WALD Demokrasi Kitaplığı. İstanbul.

Ökmen, Mustafa, Parlak, Bekir. (2010). **Kuramdan Uygulamaya Yerel Yönetimler İlkeler Yaklaşımlar ve Mevzuat**. Bursa: Alfa Aktüel Yayınları.

Öner, Şerif. (2002). Globalleşme Sürecinde Yerellik: Demokratik ve Katılımcı Yerel Yönetimin Kurumsallaştırılması, **Avrupa Birliği İle Bütünleşme Sürecinde Türkiye’de Yerel Yönetimler** (ed. Bekir Parlak, Hüseyin Özgür). Bursa: Alfa Aktüel Kitabevi.

Poussard, Jale Minibaş, Erkmen, Turhan. (2008), **Yönetim, Kültür, İletişim**. İstanbul: Arıkan Basım Yayım.

Saran, Ulvi. (2004). **Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma “Kalite Odaklı Bir Yaklaşım”**. Ankara: Atlas Yayıncılık.

Sarıbay, Ali Yaşar. (1999). Süleyman S. Ögün, **Politikbilim**, Bursa: Alfa/Aktüel Kitabevi.

Turgut, Göksu. (2002). Halkın Yerel Yönetimlere Katılımı Ve Temsili: Yabancıların Katılım Sorunu, **Yerel Yönetimler- Sempozyum Bildirileri**. (Yay. Haz. Birgül A.Güler, Ayşegül Saburtay) Ankara: TODAİE.

Williams, Raymond. (1993). **Kültür**. (çev. Ertuğrul Başer). İstanbul: İletişim Yayınları.

Yıldırım, Selahattin. (1993). **Yerel Yönetim ve Demokrasi Kavramlar Yaklaşımlar**. İstanbul: IULA EMME Yayınları.

Yerel Yönetim Tartışmaları, Bireşim Yayınları, İstanbul, 1994, ss. 179-181.

Yılmaz, Volkan, Oy, Burcu. (2014). **Türkiye’de Gençler ve Siyasi Katılım: Sosyo-ekonomik Statü Fark Yaratıyor mu?** İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Sürekli Yayınlar

Anayurt, Ömer. (2007). Demokrasiyi Güçlendirme Aracı Olarak Yerel Referandumlar. **Sivil Toplum Dergisi**. 5 (17-18).

Bayrakçı, Erdal. (1997). Demokratik Yerel Yönetimin Temel İlkeleri, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı:7.

Çelik, Vasfiye, Çelik, Fikret, Usta, Sefa. (2008). “Yerel Demokrasi ve Yerel Özerklik İlişkisi”. **Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**. C.1, S.2.

Arıkboğa, Erbay. (2014). “Büyükşehir Belediye Meclislerindeki Temsil Adaletsizliğinin Coğrafi ve Siyasi Görünümleri”. **Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi**. Cilt: 2, Sayı: 2, ss. 35-61.

Gökçe, Orhan, Akgün, Birol, Afacan, Hakan. (2001). **Selçuk Üniversitesi İ.İ.B.F. Sosyal ve Ekonomi Araştırmalar Dergisi**, Sayı, 1-2.

Kent Konseyleri. (2015). UCLG-MEWA Yayınları, (Yay. haz. Gökhan Karaca).

Köşger, Yavuz Selim, Haktankaçmaz, İlker. (2011). Avrupa Konseyi Tarafından Yerel Yönetimler Alanında Hazırlanan Anlaşmalar, İdarecinin Sesi Dergisi. Sayı 146.

Sitembölükbaşı, Şaban. (1997). Siyasal Kültürün Kavramsallaştırılmasında Karşılaşılan Bazı Güçlükler, **Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi**. S.2

Şinik, Bilal. (2009). “Türkiye’de Yerel Katılım: Fransa ile Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt:18, Sayı: 3.

Tekeli, İlhan. (1983). “Yerel Yönetimlerde Demokrasi ve Türkiye’de Belediyelerin Gelişimi”. **Amme İdaresi Dergisi**. Cilt: 16, Sayı: 2.

Ünal, Meltem Erzen, Yalın, Bahar, Eroğlu. (2011). Siyasal Kültürün Temel Paradigmaları Üzerine: Kültürden, Siyasal Toplumsallaşma, Örgütlenme ve Katılma Süreçlerine Yansıyanlar, **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi**, S. 41.

Diğer Kaynaklar

Beylikdüzü Belediyesi 2010-2014 Dönemi Stratejik Planı, file:///C:/Users/Pc/Downloads/stratejik_plan_2010-2014.pdf, Erişim Tarihi:06.06.2016.

Beylikdüzü Belediyesi 2015-2019 Dönemi Stratejik Planı, C:/Users/Pc/Downloads/809d4272-63ac-4af2-923f-2f3796dff960.pdf, Erişim Tarihi:05.06.2016.

Beylikdüzü Belediyesi 2017-2019 Dönemi Stratejik Planı, file:///C:/Users/Pc/Downloads/809d4272-63ac-4af2-923f-2f3796dff960%20(1).pdf, Erişim Tarihi: 27.11.2016.

Beylikdüzü Belediyesi 2017-2019 Dönemi Stratejik Planı, file:///C:/Users/Pc/Downloads/809d4272-63ac-4af2-923f-2f3796dff960%20(1).pdf

Bulur, Alper. (2014). **“6325 Sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu ve Uygulaması Hakkında Değerlendirmeler”**, <http://www.tahkim.hacettepe.edu.tr/alperbulurteblig.pdf> , Erişim Tarihi, 07.12.2015

Esmer, Yılmaz. (2012). Türkiye Değerler Atlası, www.academia.edu/9620697/Türkiye_Değerler_Atlası 2012, Erişim Tarihi, 12.01.2016.

Geray, Cevat. **“Yerel Demokrasi, Özerklik ve Halk Katılımı”**, <http://www.ekodialog.com/Makaleler/yerel-demokrasi-ozerklik-halk-katilimi.html> , Erişim Tarihi: 10.12.2015.

Gökçe, Ali Fuat. (2013). **“Kamu Denetçiliği Sistemi Kapsamında Mahalli İdarelerde Ombudsman Denetimi”**,

Kalaycıoğlu, Ersin. (Türkiye’de Demokrasi’nin Pekişmesi: Bir Siyasal Kültür Sorunu, http://research.sabanciuniv.edu/8882/1/T%C3%BCrkiyede_Demokrasinin_Peki%C5%9Fmesi_Ozbudun_Armagan.doc , Erişim Tarihi: 23.12.2015.

Kalaycıoğlu, Ersin. **“Siyasal Katılmanın Koşullarına Genel Bir Bakış”**. <http://istanbul-universitesi.dergipark.gov.tr/download/article-file/8994> . Erişim Tarihi: 22.12.2015.

Mahmut Karatay, 80.251.40.59/education.ankara.edu.tr/aksoy/eay/mkaratay.doc s.9, Erişim Tarihi:12.11.2016.

Mısır, Mustafa Bayram. (2011). Kitap Eleştirisi, <http://www.praksis.org/wp-content/uploads/2011/07/002-Misir.pdf> , Erişim Tarihi: 20.12.2015.

Musa İpekten, “Nilüfer Belediyesi Nilüfer Kent Konseyi Mahalle Komiteleri Birimi’nin Hazırladığı Bilgilendirme Sunumu”, Alişan Uçan’a kişisel e-posta. 27.11.2015.

Toprak, Zerrin.(” Toplumsal Siyasallaşmada Etkili Demokratik – İzlenebilir Yerel Yönetimler Ve Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Katma Protokolü”, [http://www.deu.edu.tr/userweb/guray.yontar/TOPLUMSAL%20SIYASALLASMADA%20ETKILI%20DEMOKRATIK_%20IZLENEBILIR%20YEREL%20YONETIMLER%20VE%20YEREL%20YONETIMLER%20OZERKLIK%20SARTI%20KATMA%20PROTOKOLU .pdf](http://www.deu.edu.tr/userweb/guray.yontar/TOPLUMSAL%20SIYASALLASMADA%20ETKILI%20DEMOKRATIK_%20IZLENEBILIR%20YEREL%20YONETIMLER%20VE%20YEREL%20YONETIMLER%20OZERKLIK%20SARTI%20KATMA%20PROTOKOLU.pdf) .Erişim Tarihi: 10.12.2015

Welzel, Christian, “Political Culture Paradigm”, Oxford Research Encyclopedia of Politics,<http://politics.oxfordre.com/view/10.1093/acrefore/9780190228637.001.0001/acrefore-9780190228637-e-67?print=pdf>

Türk, Hikmet Sami. (1999) http://www.anayasa.gov.tr/files/pdf/anayasa_yargisi/anyarg23/turk.pdf , s. 109.

<http://www.alifuatgokce.com/Mahalli%20C4%B0dareler%20Ombudsman%20.pdf>, Erişim Tarihi, 04.12.2015.

<http://sbs.asbu.edu.tr/SearchListPage.aspx?sText=toplumsalla%C5%9Fma>, Erişim Tarihi: 27.11.2016.

http://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/12/151212_suudi_secmen_kadin Erişim Tarihi, 18.12.2015.

<http://www.deu.edu.tr/userweb/zerrin.toprak/gaziantep-teblig-stk%20ve%20yerel%20-6-7%20Nisan%202013.doc>, Erişim Tarihi: 12.12.2015

“Yerel referandum”. Habertürk Gazetesi. <http://www.haberturk.com/gundem/haber/1130913-koyun-isim-degisikligi-icin-referanduma-gidildi>.

<http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/Pages/Haber.aspx?NewsID=19289#.VlzontLhCXY>.

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=7.5.9521&sourceXmlSearch=&MevzuatIliski=0>, Erişim Tarihi, 06.12.2015.

http://www.migm.gov.tr/Dokumanlar/Katilim%20Rehberi_09.01.2012.pdf Erişim Tarihi, 29.10.2015

“Yerel Referandum”. Milliyet Gazetesi. <http://www.milliyet.com.tr/kepez-yeni-emek-mahallesi-referanduma-antalya-yerelhaber-997214/>.

“Yerel Referandum”. Milliyet Gazetesi. <http://www.milliyet.com.tr/Yazar.aspx?aType=YazarDetayPrint&ArticleID=1208783> Erişim Tarihi: 25.04.2016

http://www.ombudsman.gov.tr/content_detail-322-6005-yerel-yonetimler-sempozyumu.html.

http://www.tbb.gov.tr/mevzuat/kanunlar/Avrupa_Yerel_Yonetimler_ozerklik_Sarti.pdf
Erişim Tarihi: 10.12.2015

<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/> , Erişim Tarihi:05.06.2016

“Kent Konseyi Yönetmeliği”,

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/10/20061008-5.htm>

“5393 Sayılı Belediye Kanunu”. Resmi Gazete. Sayı 25874. Tarih: 13.07.2005.

“5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu”. Resmi Gazete. Sayı: 25745. Tarih: 23.07.2004.

EKLER

Ek 1: Anket Formu

Sayın Katılımcı;

Bu anket çalışması, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yerel Yönetimler Anabilim Dalı, Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı kapsamında yürütülen ve belediye yönetimine katılım ile siyasal kültür arasındaki ilişkinin ölçülmesine yönelik hazırlanan yüksek lisans tezinin uygulama kısmına yöneliktir. Araştırmanın amacı Beylikdüzü’nde ikamet eden hemşehrilerin katılıma yönelik duyarlılıklarını, istek ve ilgi düzeylerini araştırmak, katılıma yönelik tutum ve davranışlarının hangi siyasal kültüre özgü unsurların etkisiyle şekillendiğini tespit etmektir.

Bilimsel amaçlarla kullanılacak olan bu anket formundaki sorulara verilecek cevapların içten ve eksiksiz olması araştırmayı olumlu yönde etkileyeceği için, bu hususlara dikkat edilmesi büyük önem taşımaktadır. Araştırmamıza gösterdiğiniz ilgi için teşekkür eder, iyi günler dilerim.

Alişan Uçan

1- Aşağıda sıralanan önermelere ne derecede katıldığınızı belirtiniz.

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Belediye, hemşehrilerin görüşlerine sık sık başvurur ve hemşehrileri her türlü faaliyetten haberdar eder.					
2	Belediyeye taleplerimi iletirken teknolojiden en iyi şekilde yararlanabilmekteyim.					
3	Belediye hizmetleriyle ilgili görüşlerimi sıklıkla ve açık bir şekilde iletmekten çekinmiyorum.					
4	Halkın belediye kararlarını etkileme olanağı yoktur.					
5	Belediye çalışanları, saygı, anlayış ve hoşgörü çerçevesinde hizmet verirler.					

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
6	Belediyenin almış olduğu kararları ve yapmış olduğu faaliyetleri, halka açıklama zorunluluğu yoktur					
7	Hemşehrilerin belediyeye karşı hiçbir konuda hesap sorma yetkisi yoktur.					
8	Kent konseyi ve ihtisas komisyonları toplantılarına, toplantı zamanlarından haberdar olmadığım için katılamıyorum.					
9	Belediyenin aldığı her türlü karara kayıtsız şartsız riayet etmemiz gerekir.					
10	Belediye, taleplerimize en uygun şekilde ve zaman dilimi içerisinde cevap verir.					
11	Menfaatlerim gereği, belediye tarafından alınan hiçbir karara itiraz etmemem gerektiğini düşünürüm.					
12	Kent konseyi toplantılarına katılmak isterim ancak görüşlerime değer verileceğine inanmıyorum.					
13	Belediyeye karşı hak arama faaliyeti sonucunda hakkımın yerine getirileceğine olan inancım tamdır.					
14	Belediye faaliyetlerinden haberdar olmasak da olur.					
15	Belediye tarafından yapılan planlar ve alınan kararlarda söz sahibi olmak önemlidir.					
16	Türkiye’de demokrasinin gelişmesinde katılımın önemli bir rolü vardır.					
17	Belediyeler, katılımcı demokrasinin hayata geçirilmesi için en uygun yönetsel birimlerdir.					
18	Yeni katılma yöntemlerinin hayata geçirilmesine ihtiyaç yoktur, mevcut yöntemler yeterlidir.					

		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
19	Kent konseyi toplantıları formaliteden öteye geçmemektedir.					
20	Belediye'nin stratejik planında belirtilen amaç ve hedefler beni ilgilendirmiyor.					

2- Cinsiyetiniz

1- Kadın () 2- Erkek ()

3- Yaş Grubunuz

1- 18-28() 2- 29-39 () 3- 40-50 () 4- 51-61 () 5- 62 ve üstü... ()

4- Eğitim Durumunuz

1- İlköğretim () 2- Lise () 3- Önlisans () 4- Lisans () 5- Lisansüstü ()

5- Gelir Durumunuz

1- 0-500 TL() 2- 500-1000 TL() 3- 1001-1500 TL() 4- 1501-2000 TL() 5- 2001 TL ve üstü ()

6- Beylikdüzü İlçesi'ndeki ikamet süreniz

1- 1 yıldan az () 2- 1-5 yıl () 3- 6-10 yıl () 4- 11-15 yıl () 5- 16 ve üstü yıl ()

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı	Alişan Uçan		
Doğum Yeri ve Yılı	İstanbul, 1991		
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce		
Eğitim Durumu	Başlama	Bitirme	Kurum Adı
Lise	2006	2010	Aydın-Koçarlı Anadolu Lisesi
Üniversite	2010	2014	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Yüksek Lisans	2014	-	Marmara Üniversitesi
Katıldığı Bilimsel Kongre ve Bilimsel Toplantılar	XI. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Öğrenci Kongresi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul, Nisan 2014		
	III. Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Öğrenci Konferansı, ODTÜ, Ankara, Nisan 2015		
Çalıştığı Kurum	2016	-	T. İş Bankası- İnsan Kaynakları Yönetimi
İletişim (e-posta)	alisanucann@gmail.com.com		
Tarih			
İmza			